

**TREBALLEM PER PROJECTES: UNA PROPOSTA INTERDISCIPLINAR
ENTRE LES ÀREES D'EXPRESSIÓ I EL TREBALL A LES TUTORIES
DE SECUNDÀRIA**

Carles Casals Gomà

Maria Rosa Navarro Roca

Curs 2001 - 2002

ÍNDEX

	Pàgina
INTRODUCCIÓ	
<i>1.-El perquè de la proposta</i>	4
<i>2.-Els eixos de treball.</i>	7
<i>3.-El desenvolupament del treball</i>	8
PRINCIPALS INGREDIENTS – CONTINGUTS	
<i>1.-L'educació en valors a l'escola</i>	10
1.1.-La importància dels valors	11
1.2.-Valors i educació	14
1.3.-L'aprenentatge dels valors	15
1.4.-Valors i treball per projectes	17
<i>2.-L'educació de les emocions a l'escola</i>	19
2.1.-Què són les emocions?	21
2.2.-El centre. Un espai de convivència forçosa	22
2.3.-La resposta al conflicte.	23
2.4.-Contemplar- educar el conflicte: com, quan i de quina manera	24
2.5.-Els continguts	27
2.6.-Els objectius	29
<i>3.-La interdisciplinarietat curricular: la interrelació de les matèries d'expressió i l'acció tutorial.</i>	30
3.1.-El perquè de l'opció interdisciplinària	31
3.2.-El perquè de la interdisciplinarietat amb les àrees d'expressió	32
3.3.-Objectiu final.	33

LES EINES METODOLÒGIQUES

1.-El treball per projectes	35
1.1.-Una eina per afavorir el procés d'ensenyament- aprenentatge col.lectiu	36
1.2.-Antecedents històrics i corrents pedagògics	36
1.3.-El treball per projectes	38
1.3.1.-Què són?	
1.3.2.-Característiques	
1.3.3.-Projectes i acció tutorial	
1.4.-Aspectes estructurals	41
1.5.-Aspectes relatius al professorat	43

EL PERFIL PROFESSIONAL DE L'ACCIÓ TUTORIAL A L'ESO

1.-Introducció	45
1.1.-Reflexió sobre l'estat de la qüestió	45
1.2.-El perquè d'aquest capítol	46
1.3.-Estructura	47
2.-Anàlisi prèvia.	48
2.1.-Factors que condicionen i determinen l'acció tutorial	48
2.2.-Breu reflexió sobre els treballs publicats d'acció tutorial	54
3.-Necessitat d'una acció tutorial globalitzada, més ampla i més integradora	56
3.1.-Funcions de l'acció tutorial	56
3.2.-Una tasca col.lectiva i d'equip	59
3.3.-Dignificar la responsabilitat que implica l'acció tutorial	62
4.-Acció tutorial - acció emocional	64
4.1.-L'actitud del professor tutor	
4.2.-Les relacions i les emocions al grup	
4.3.-El tutor i el grup, tractament de les emocions	
4.4.-La salut emocional	

PROPOSTES PRÀCTIQUES

1.-Consideracions generals	66
1.1.-Els marcs de referència	67
1.2.-Ubicació dels projectes dins el model de P.A.T	68
1.3.-Consideracions sobre l'aplicació dels projectes	76

2.-Avaluació	78
2.1.-Com avaluarem?	78
2.2.-Models de fitxes d'observació - avaluació	81
3.-Dotze projectes pràctics	88
3.1.-Presentació	88
3.2.-Distribució per nivells	90
3.3.-Desenvolupament dels projectes	91
BIBLIOGRAFIA	165
EXEMPLES D'ANNEXOS	168

INTRODUCCIÓ

"El primer objectiu de l'educació consisteix en fer-nos conscients de la realitat dels nostres semblants... considerar-los SUBJECTES i no mers objectes... protagonistes de la seva vida."

El valor de educar, F. Savater.

Subjectes, protagonistes... ecco els autèntics creadors del seu propi procés d'aprenentatge.

1.-El perquè d'una proposta.

En una societat cada cop més complexa on l'enorme oferta tecnològica arriba cada cop en edats més menudes, on l'ús irracional de les màquines fa que tots els processos de pensament quedin arraconats, on el paper socialitzador de la família esdevé cada cop més difícil de dur a terme i s'exigeix a l'escola que se'n faci responsable, on la televisió actua de forma tan impune que sovint resulta difícil de reconvertir-la en una eina educativa, on els valors humans han cedit pas a la competitivitat i la productivitat a qualsevol preu, on la pretesa societat del benestar es converteix en la societat de la insolidaritat i de "l'espavilat com puguis", on ...tantes i tantes coses, resulta difícil si més no, parlar de valors a l'adolescència.

Immersionats en una cultura de l'homogeneïtat i bombardejats per multitud de propostes (festes multitudinàries, ofertes lúdiques poc pedagògiques i encara menys creatives), l'adolescent és assetjat i aquesta pressió, junt amb les poques expectatives de futur, fa que sovint es mostri passiu i poc compromès.

Tot i sent conscients de la dura realitat esbossada, el nen/a des que neix crea investigant, crea jocs amb materials que li cauen a les mans, construeix i edifica, inventa tot sovint històries, jocs i activitats que li causen plaer, el distreuen i el diverteixen i, en definitiva, l'ajuden a créixer. El potencial creador i el neguit de trobar respostes són elements intrínsecs de l'ésser humà que l'acompanyaran tota la seva existència en major o menor mesura i faran possible que sempre estiguem en condicions d'aprendre de tots i de tot.

És en l'adolescència quan el món s'obre davant els nois/es d'una forma força complexa, especialment en l'actualitat, on l'oferta és tan ampla, tan dirigida i tan competitiva que estimular la creativitat i el neguit de conèixer i trobar esdevé un objectiu imprescindible per a tot aquell que es plantegi incidir en l'educació dels joves.

Si és l'adolescència el millor moment per a poder experimentar en el propi cos totes les sensacions i emocions, el moment per a què la ment s'obri, adquireixi nous conceptes i que aquests ajudin a aclarir contradiccions, fem de l'adolescència una etapa més en la que la creativitat i la possibilitat de la lliure expressió siguin els motors del propi procés d'aprenentatge i amb ell el de l'afirmació dels valors que d'aquest se'n deriven. Fem sentir els nostres alumnes actors del procés. Fugim doncs d'aquelles tasques en què els nois/es esdevenen subjectes passius; fugim nosaltres també de les feines fetes i les feines fàcils, siguem capaços de crear i d'aprendre amb i dels nostres alumnes.

Des de l'escola volem marcar un estil de treball: educar en la llibertat-responsabilitat, fomentant la dignitat de les persones, el pluralisme, el respecte, l'autoestima i el sentit crític.

Quan Piaget parlava de la socialització primària afirmava que aquesta s'introduïa en els nens per la via de la quotidianitat de l'exemple; l'escola havia de ser també un model de continuïtat de la família. Avui en dia, arrel dels canvis soferts per la societat en general i la pròpia institució escolar, el treball dels valors no representa en general la continuïtat del treball de les famílies (la família també ha canviat, tinguem-ho ben present), i això afegeix, si més no, una dificultat suplementària en l'adquisició dels esquemes bàsics de relació social. No obstant, no és únicament l'exemple viscut el que fa possible l'aprenentatge del model (conèixer els valors) sinó que també resulta imprescindible la seva vivenciació (viure en i amb valors). En la proposta que desenvolupem a continuació, els continguts en valors representen la base de la mateixa, tant pel que fa al seu coneixement com pel que representa la seva vivència. Proposem educar EN (actuar en valors) i AMB (tenir valors) a partir de l'experimentació dels mateixos en la realitat del dia a dia. Que siguin capaços de posicionar-se davant d'un fet qualsevol, en base al sistema de valors viscut i atenent els múltiples matisos que del propi fet se'n desprenguin.

Les vivències que es produeixen en contacte amb els altres, les vivències socialitzadores, generen i, alhora, són fruit de diferents emocions. L'expressió d'aquestes emocions produeix múltiples respostes sobre la vida dels grups i afecta de forma determinant la vida dels seus membres. A voltes els posicionaments que venen determinats pels valors poden generar emocions contraposades i aparèixer el conflicte. Actuar en la prevenció del conflicte i en la seva resolució requereix un pas previ prou important, cal conèixer les emocions generades, cal que ajudem els alumnes a identificar les emocions, assumir-les i controlar-les.

L'aprofundiment en el món dels valors i les emocions es produeix doncs paral·lel als processos de treball del grup; són els propis processos els qui generen la necessitat de respostes i cal que actuem guiant i acompanyant també en aquest sentit. No podem deslligar l'educació en valors de les emocions que l'expressió dels propis valors comporta. És precís que paral·lelament trebalem el món de les emocions i el desenvolupament de les habilitats emocionals per tal d'afavorir la millor adquisició dels valors amb la multiplicitat dels seus matisos.

Els adolescents han de ser protagonistes dels seus canvis i han de ser conscients del què, com i quan aquests es produeixen. Per això l'única manera d'arribar a aquest estat de consciència és vivint-lo i protagonitzant-lo dia rera dia. Tanmateix, la consciència del viure quotidià és la que ens fa ser crítics amb allò que ens envolta i amb nosaltres mateixos, desenvolupar l'esperit crític (no la crítica gratuïta infantil) és una tasca en la que qualsevol educador hi hauria d'estar compromès. Desenvolupar l'esperit crític vivint la realització d'un projecte creatiu ens fa madurar, ser conscients de la dificultat que suposa qualsevol procés de creació i alhora ens fa ser més respectuosos amb el treball dels altres. Així mateix l'activitat creativa ens permet aprofundir en dos aspectes de la formació: d'una banda la formació d'un mateix i, de l'altra, l'adquisició dels propis aprenentatges.

L'escola, l'institut i la pròpia universitat, fins i tot, no han de ser únicament centres reproductors i transmissors de cultura, sinó que han de potenciar la seva creació i el seu progrés. Als centres d'ensenyament hauria de ser un precepte fonamental donar la possibilitat als alumnes de constituir-se en autèntics protagonistes dels seus aprenentatges, i en siguin o puguin ser els creadors dels mateixos.

2.- Els eixos del treball

Els eixos centrals del treball giren al voltant de l'educació en valors i el desenvolupament de les habilitats emocionals, tot potenciant la creativitat i el protagonisme dels adolescents en el seu propi procés de construcció dels aprenentatges.

En síntesi, la finalitat que pretenem és la de crear una proposta d'acció tutorial de centre que tingui com a objectiu l'educació en i amb valors, i el coneixement i desenvolupament de les emocions i les habilitats emocionals. Mitjançant la interdisciplinarietat de les matèries d'expressió i el treball a les tutories, sota el prisma de la vivenciació, la creativitat, el protagonisme dels adolescents i amb l'opció del treball per projectes, la nostra proposta pretén implicar els alumnes i el professorat en la millora de la convivència i de l'entorn de treball als nostres instituts, així com de la realitat més propera.

La proposta parteix doncs de les següents consideracions:

- a.- Tot allò que s'experimenta i es viu s'integra millor dins els processos d'ensenyament-aprenentatge. Valors i emocions, en tant que criteris i respostes davant les situacions quotidianes, no poden ésser assolits tan sols de forma conceptual.
- b.- Les arts són vehicles d'expressió de valors, emocions i sentiments. Si entenem que és en l'adolescència quan valors, sentiments i emocions es mostren en la seva màxima intensitat, creiem que a través de la manifestació artística (físicament), podem fer aflorar-los, i amb ells la creativitat dels nostres alumnes.
- c.- Utilitzant el fet artístic com a element conductor i la metodologia del treball per projectes, plantegem la creació de projectes de treball que tinguin com a objectius la millora de les relacions personals i la millora de les relacions socio-afectives amb i del nostre entorn.
- d.- Considerant que la poca flexibilitat de les matèries sovint no permet atendre tot el treball de formació en valors dins l'aula, proposem que dins el pla d'acció tutorial i a les tutories en concret es treballin aquests continguts d'una forma vivenciada.
- e.- La integració de les matèries d'expressió (els diferents llenguatges, text i paraula, plàstic, musical i corporal), juntament amb el marc de treball menys rígid que suposa la tutoria, ens facilita un ambient general més estimulants i obert que afavoreix el camí per aconseguir la millora de l'autoestima i consegüentment de les relacions interpersonals.

3.-El desenvolupament del treball

Un cop situats al voltant de la proposta i per a fer més entenedors els continguts de la mateixa, hem cregut convenient estructurar-la en dos grans blocs.

En un primer bloc situarem continguts, metodologia i la nostra visió del perfil professional de l'acció tutorial a l' E.S.O. :

-Els continguts: Els valors, les emocions i les habilitats emocionals, i les àrees d'expressió musical, plàstica i corporal.

-La metodologia: La visió interdisciplinària i el treball per projectes.

-El perfil professional de l'acció tutorial a l' E.S.O.

En el segon bloc, entrem a definir la proposta concreta del treball per projectes en l'acció tutorial a l'E.S.O. que contempla:

- Consideracions generals al voltant de la proposta dels diferents projectes trimestrals.

- Presentació dels 12 projectes - model: una seqüència continuada per a quatre anys de l' E.S.O.

- El procés d'avaluació dels projectes, de l'alumne i el professor, i del procés d'aprenentatge.

Per acabar tancarem el treball amb un breu epíleg a tall de conclusions i, posteriorment, a banda de la bibliografia consultada, en l'apartat d'annexes, inclourem tot un recull de diferents materials utilitzats per a bastir les nostres propostes.

1.-L'Educació en i amb valors

1.1.-La importància dels valors

- . Què són els valors?
- . Perquè són importants
- . Quins valors?

1.2.- Valors i educació

- . Els valors a l'institut (EN i AMB.)
- . Valors i D.C.B.
- . La imprescindible col.laboració família - escola

1.3.- L'Aprenentatge dels valors

- . Com s'aprenen els valors?
- . Cal una programació

1.4.- Valors i treball per projectes

- . El model de treball per projectes, l'acció tutorial i els valors
- . Una metodologia al servei d'un objectiu

1.-L'educació en i amb valors

1.1- La importància dels valors.

. Què són, quina és la seva importància i quins valors hem de treballar?.

"...valors són les coses, les experiències o les idees que -amb diferents matisos- ens agraden, ens interessin i que considerem valuoses en la nostra vida, tant si en som conscients com si en som menys. Els valors són sempre allò que estimem i mirem de preservar: per això ens deixem portar sempre per amors, gustos, afeccions i preferències. I és que els valors van sempre lligats a la nostra experiència."

J.M.Terricabras : I a tú què t'importa

Resulta evident que la nostra vida difereix de la dels animals en la mesura que som capaços de raonar, argumentar i justificar cada una de les decisions que prenem i en funció d'això, cadascuna de les accions i comportaments que se'n deriven. Aquest conjunt de decisions, encertades o no, sovint són fruit de valors assolits al llarg de la nostra vida de forma més o menys conscient.

Així doncs, la nostra vida n'està plena de valors, valors que hem anat interioritzant amb el pas del temps i amb la suma d' experiències. No obstant, en l' adolescència no s'ha tingut massa temps per a acumular experiències ni excessius valors, si, a més a més, atenem al caràcter transicional i dispers de l'etapa i a com l'afecten els continuats canvis tecnològics i socials, podrem observar la importància que els mateixos adquireixen en aquest període de la vida.

Els adolescents, però, ja estan introduïts al món dels valors des de la família i des del món social, tenen referents provinents del seu entorn immediat i comencen a estructurar el seu propi sistema de valors en relació a aquest entorn. Malgrat tot, la manca de capacitat crítica sobre el que se sent o el que es veu, pròpia del procés de formació en el que estan immersos, la inestabilitat de l'etapa i el seu caràcter transgressor, fan necessària la intervenció de l'adult en tant que guia i acompanyant també del procés d'assoliment dels valors. Els valors són implícits en tot projecte educatiu, i l'escola, l'institut i fins i tot la universitat no poden restar al marge i n'han d'abordar la seva problemàtica.

Abordarem el treball d'educació en valors prioritzant aquells que en conjunt configuren la dignitat de l'ésser humà i el guien cap a la consecució d'un món més just, més noble i més solidari.

El primer problema que el docent es planteja en el repte d'educar en valors, és quins haurien de ser els valors a treballar, per què i en quin ordre seqüencial. Donar resposta a aquesta qüestió no és fàcil ja que són molts els valors subjectes de treball. Nosaltres pensem en la determinació d'uns valors preferents o valors-guia que podrien configurar l'estructuració de posteriors continguts. L'assumpció d'uns valors preferents o guia ve donada per les constants interaccions que manifesten els valors entre ells, així com per a la necessitat d'una prioritació adaptada a les necessitats del centre per tal d'afavorir la seqüència de la programació.

En aquesta línia el filòsof i professor J.M.Terricabras planteja com a valors preferents la llibertat, l'autonomia i la dignitat, el respecte i la tolerància, i la responsabilitat. La nostra proposta partirà dels valors preferents descrits anteriorment i sobre la base d'aquests estructurarem un seguit de valors que els són complementaris i els acaben de definir. Cada un dels projectes model contemplarà els valors objectius i els que d'una forma o altra interactuen amb aquests.

Els valors preferents o guia i els complementaris que se'n deriven:

LLIBERTAT	AUTONOMIA I DIGNITAT	RESPECTE I TOLERÀNCIA	RESPONSABILITAT
.Diàleg	.Confiança	.Companyerisme	.Implicació
.Justícia	.Criteri propi	.Col.laboració	.Constància
.Autoestima	.Autorrealització	.Amistat	.Esforç
.Treball	.Autodomini	.Eqüanimitat	.Corresponsabilitat
.Creativitat	.Sinceritat	.Solidaritat	.Compromís
.Imaginació	.Honradesa	.Cooperació	.Crítica constructiva
.Democràcia	.Fidelitat	.Compartir	.Honestedat
.Responsabilitat	.Coherència	.Convivència	
.Esperit crític	.Gust pel treball ben fet	.Sensibilitat	
	.Respecte a la vida	.Comunicació	
	.No violència	.Generositat	
	.Justícia	.Pau	
		.Comprensió	

Com a docents hem de fer possible que cada un dels nostres alumnes acabi prenent les seves pròpies decisions, hem de fer propostes i ofertes per *"ajudar a conformar el tarannà d'aquells als que eduquem per tal que siguin capaços de tenir opinions, de revisar-les, d'entendre el món que les envolta i de prendre decisions i compromisos"* (Terricabras op.cit).

1.2.-Valors i educació.

. Els valors a l'institut: la família i la societat.

La ubicació del treball en valors a l'escola hauria d'abastar tots els espais de la vida docent, de les aules als passadissos, passant pels patis i fins i tot fora del centre. Però no s'han de contemplar només els espais d'interrelació docent - discent, sinó també els àmbits en què aquesta es produeix, ja sigui a la classe convencional, a la sessió d'educació física o als esbarjos. Resumint, el treball en valors hauria d'impregnar la tasca educativa de qualsevol professor, fos quin fos l'espai i l'àmbit així com la relació que tingui l'alumne o alumnes implicats. No restar indiferents a les actituds dels nostres alumnes, siguin quines siguin les circumstàncies, és una manera d'iniciar el treball en i amb valors a l'escola.

Un element central que ve a definir aquesta tasca docent serà el d'ubicar la nostra declaració en favor del treball en i amb valors al centre, dins el marc de referència que significa el P.E.C. No obstant ,ja dins el Disseny Curricular Base hi ha una descripció de primer nivell de concreció que marca la importància que des de la llei es concedeix a aquest bloc de continguts. L'adaptació dels continguts prioritaris (valors preferents o guia) a la realitat del centre, al PCC, als nivells i àrees, és un pas decisiu per a afrontar la seva programació.

Contemplar l'educació en valors des de les diferents matèries del currículum no equival, tan sols, a jutjar les actituds que es desprenen de les actuacions dels nostres alumnes. Cal mantenir actituds educatives que incideixin en la formació dels valors, no només en les programacions sinó en la pràctica quotidiana derivada de la matèria,. De la mateixa manera que un àrbitre atura la disputa d'una competició per tal de sancionar una acció de joc brut, aturem nosaltres la classe, no en l'ànim de sancionar, sinó per fer reflexionar sobre el que succeeix, per trobar solucions entre tots i cercar respostes col·lectives que portin a millorar la formació dels nostres alumnes.

Cal recordar, però, que els valors poden ésser transmesos per diferents canals; un d'ells, el més important, sens dubte, és el que en resulta del propi exemple i la vivència personal o propera. A voltes, de forma inconscient mostrem valors: quan un professor resta indiferent davant una situació de conflicte pot transmetre un missatge de poca responsabilitat i de despreocupació (contravalor); d'altra banda, el simple fet d'aturar el conflicte i fer reflexionar els implicats transmet un altre tipus de valor.

L'objectiu d'educar EN i AMB valors demana de tots els sectors de la comunitat educativa, especialment dels més implicats: pares i mestres; una participació activa per tal de poder fer un front comú a la indiferència. L'ús i la magnificació de les paraules com llibertat, solidaritat, igualtat... en abstracte i deslligades dels contextos on es donen, sense la riquesa que suposa per l'aprenentatge el poder-les experimentar per un mateix, és una metodologia que ens queda curta.

Educar en i amb valors a l'institut s'ha de convertir en el pa de cada dia, prioritant el procés educatiu per sobre del purament instructiu. Però si només ens limitem a contemplar els valors des del seu vessant més conceptual i no som capaços de treballar-los a partir dels fets i la realitat quotidianes, aconseguirem grans teòrics de la llibertat, de la solidaritat ... però fora de tota realitat, incapaços de detectar al seu voltant les conseqüències de la manca o diferent percepció dels valors i, alhora, incapaços de lluitar per una transformació de la societat en la que viuen.

Seria de necis no contemplar en aquestes línies la influència social que, bàsicament, els mass - media tenen sobre els adolescents i, especialment, sobre els valors que es transmeten per tots els canals que aquests disposen. No volem afirmar aquí que tot el que els medis oferten siguin contravalors o valors negatius, però sí que creiem que en l'adolescència la inestabilitat pròpia del període fa que els resulti difícil discriminar, ésser crítics i arribar a configurar-se una opinió sobre tot el que indiscriminadament els cau al damunt. L'única manera de contrarestar aquestes influències és ajudar-los a créixer tot configurant una estructura de valors a partir del diàleg, de l'exemple viscut, de la interiorització i assumpció de l'experiència pròpia. Diàleg, en el que dos agents que han perdut avui dia influència educativa en aquest sentit, l'escola i la família, hi haurien d'estar íntimament implicats a fi de trobar la coherència.

Per tal que el diàleg sigui fluid cal estar més estones al seu costat i no deixar-los de banda, cal invertir temps en escoltar-los, en conèixer-los, en donar-los referents d'actuació, en definitiva acompanyar-los en el camí del seu creixement personal. És i resulta imprescindible la col.laboració d'ambdós agents en el compromís de crear homes i dones lliures, responsables dels seus actes, capaços d'assolir reptes, tolerants i respectuosos amb l'altre.

1.3.- L'aprenentatge dels valors

. Com s'aprenen els valors

Creiem en l'educació en i amb valors, creiem que la transmissió dels valors constitueix una de les bases de la nostra col.lectivitat, creiem doncs que els valors es poden i s'han d'aprendre, però no com a dogmes de fe sinó com a principis d'actuació, que ens donin pautes per a jutjar, actuar,...viure i conviure plegats.

"Els valors no es transmeten tal com es passen dades, informacions o tècniques, sinó tal com s'ENCOMANEN actituds, vivències i compromisos. Es un aprenentatge que no es pot planificar estrictament i que mai no té un resultat garantit" (J.M.Terricabras.op.cit).

Partir de les bases donades a la frase citada anteriorment suposa anar més enllà dels aspectes conceptuals, i acceptar la realitat que ens proporcionen les vivències en el camp de l'aprenentatge dels valors. Acceptar la importància de la mostra, el testimoniatge i l'exemple; acceptar la seva transmissió per contacte, per ambient, per osmosi, fins i tot.

És del tot necessari la creació d'un clima afectiu i de complicitat entre el transmissor dels valors i aquells que els han de rebre. Però per a la creació d'aquest clima, es necessita compartir l'experiència dels valors. Això implica que els valors s'han de viure en un medi real i no artificial, i en aquest aspecte la família i l'escola hi tenen una part de rellevant importància i responsabilitat, per molt que no sigui l'única (amics, colla, esplais, agrupaments, ídols públics, espectacles, llibres, pel.lícules...).

La forma d'aprendre els valors ens genera una pregunta dins el camp de l'educació i en particular dins els centres educatius: cal programar l'aprenentatge dels valors? La resposta es difícil de donar, si més no, ens planteja un doble camí: d'una banda podríem dir que transmetre els principis que orienten els valors és relativament fàcil, però, de l'altra, seqüenciar la vivència dels valors de forma programada esdevé molt més complexe.

En aquest sentit creiem que les propostes impregnades de vivències o basades en l'experimentació i la recerca afavoreixen la interiorització dels valors. Cal una programació, però sobretot cal una declaració de principis i una implicació metodològica que garanteixi l'èxit en el desenvolupament dels continguts del programa.

1.4.-Valors i treball per projectes

. El model de treball per projectes, l'acció tutorial i els valors: Una metodologia al servei d'un objectiu

Com ja hem dit resulta imprescindible viure els valors en un medi no artificial. La creació d'aquest medi a l'escola és, si més no, difícil, ja que sobre la immensa majoria dels alumnes pesa l'obligatorietat d'assistir al centre. Cal doncs potenciar formes d'educació poc convencionals, però molt en contacte amb les necessitats i desigs dels alumnes; i en aquest sentit, l'acció tutorial hi juga un paper cabdal.

El model d'acció tutorial que proposem pretén transformar les nostres tutories dotant-les de continguts més propers als interessos dels alumnes, creant processos de treball més actius i participatius, basats en projectes vivenciats, que integrin els alumnes al centre per a acabar projectant des del mateix centre serveis a la col·lectivitat.

El treball per projectes, per les seves característiques (treball tant individual com en grup i equips, de recerca i menys convencional), provoca la interrelació dels alumnes entre ells, amb els mestres i amb els altres companys del centre, així com en els espais i amb els materials de treball. Aquesta interrelació sovint demana i exigeix dels alumnes construir i consolidar valors que facin la convivència més planera per a tots.

Però no tan sols la mecànica pròpia del treball per projectes ens permet edificar el treball en valors, també els objectius propis de cada projecte fan que els valors hi tinguin un paper protagonista tant a nivell conceptual com d'objectius finals. El treball per projectes a l'acció tutorial, tal i com dissenyem la proposta, ens permet contemplar els valors i la seva educació des d' una triple perspectiva:

- Valors com a objectius. El què volem aconseguir.
- Valors com a continguts. Sobre el què volem treballar.
- Valors com a mètodes. Tal i com els treballem.

2.-L'educació de les emocions a l'escola

2.1.- Què són les emocions

2.2.- El centre: un espai de convivència forçosa

Les relacions interpersonals a l'escola generen conflicte. Diferents graus de conflicte. Què entenem per conflicte?

2.3.- La resposta al conflicte:

- aplicació de normes o decisions de caire institucional.
- assoliment del conflicte com a tal, confrontació i procés de resolució.

2.4.- Educar - contemplar, el conflicte: quin, com, quan i de quina manera

- COM:

. **En la resposta immediata:** El conflicte en si genera emocions i aquest potser un bon moment per a iniciar les tasques on es puguin desenvolupar les habilitats socials i emocionals fonamentals.

. **En la prevenció:** L'educació de les emocions com a un procés de treball continuat i persistent.

- QUAN I DE QUINA MANERA:

.En qualsevol moment de la relació.

.En qualsevol àmbit i espai on es produeixi (patis, aules, passadissos...)

.Aprofitant els moments reals de relació i no artificialment.

.Potenciant formes d'educació poc convencionals però molt en contacte amb les necessitats, desigs i entorn natural dels alumnes. Creant processos vius, naturals, espontanis i participats.

.Amb l'objectiu d'assimilar-lo en l'alumne i integrar-lo com un factor més de la seva intel·ligència.

2.5.-Els continguts:

.Aquells que es derivin de la pròpia relació o necessitats reals.

.Contemplant totes les emocions sense un ordre seqüencial predeterminat.

.Atenent a una definició prèvia de centre sobre la Educació Emocional i els valors que hauria de constar al P.E.C.

2.6.-Els objectius:

.En base a la formació integral de l'individu ,contemplant com un tot el cos la ment i el cor.

.Per desenvolupar millor el millor dels coneixements: l'aprendre a aprendre.

.Per evitar ments preocupades en pensaments negatius que repercuteixin directament al fracàs personal i social.

.Per millorar la qualitat de vida, evitant l'analfabetisme emocional.

2.-L'educació de les emocions a l'escola

2.1.-Què són les emocions?

En definició de l'*Enciclopèdia Catalana* l'emoció és " el procés i estat afectiu que revelen tan una manera subjectiva d'afrontar la realitat com un contingut de consciència determinat, el qual contingut es caracteritza per un estat d'ànim actual que oscil.la entre el plaer i el desplaer i per una reacció relativa a l'objecte que la provoca, que pot oscil.lar entre l'atracció i la fugida". Daniel Goleman al seu llibre *La Inteligencia Emocional* afegeix:"En mi opinión, el termino emoción se refiere a un sentimiento y a los pensamientos, los estados biológicos, los estados psicológicos y el tipo de tendencias a la acción que lo caracterizan." Així doncs queda ben clar que les emocions són respostes subjectives a la presència d'una realitat determinada. A tot arreu on es dóna una interacció entre persones, es produeixen diferents respostes, esclaten diferents emocions i sovint entren en conflicte. L'institut, en tant que espai de relació entre persones de diferents edats, amb diferents funcions...no resta al marge d'aquestes consideracions.

Les emocions,però, no són només simples respostes, poden esdevenir sentiments, i si entenem el *sentiment* com el "Procés i estat afectiu caracteritzable com a emoció progressiva i estable i determinat per factors d'ordre tan intel·lectual com moral o afectiu" (*Enciclopèdia Catalana*), entendrem que la continuïtat de l'emoció podrà en molts casos enquistar la resolució dels conflictes i dificultar la seva comprensió, així com la millora de les relacions entre les persones. Cal doncs actuar als instituts sobre les emocions, enfrontar-les, conèixer-les i ajudar els nostres alumnes a millorar les seves habilitats emocionals.

En plantejar-nos l'educació en valors al centre educatiu des del punt de vista de la vivència i el treball quotidià veiem que aquest procés d'experimentació de valors esdevé paral.lel a les interrelacions que es produeixen en el grup, que la vivència d'aquestes, produeix conflictes, i que aquests són generats per la diferent càrrega emotiva amb la que cada un dels alumnes enfoca el projecte. Les emocions i el seu tractament esdevenen aspectes perturbadors o engrescadors dels processos d'ensenyament- aprenentatge, cal doncs integrar el tractament d'aquestes en els continguts de forma plena.

No hem d'oblidar el paper principal que juguen les emocions a l'hora d'interioritzar els valors. El sol fet d'identificar una emoció com la ira i de relativitzar-la, pot fer que un valor com la tolerància i el respecte envers comportaments aliens, es vagin consolidant com una actitud vital en cada un de nosaltres.

Així doncs, creiem de gran importància consolidar el treball sobre el tractament de les emocions als centres educatius i en especial en l'àmbit de l'acció tutorial, per la proximitat que aquesta pot establir entre el docent i l'alumne. Conèixer les emocions i com ens afecten, com afecten als processos d'aprenentatge i dificulten la seva progressió significa, entre d'altres aspectes, assumir el conflicte com a element desfermador de les mateixes. Cal assumir el conflicte en tots els seus àmbits, en totes les seves manifestacions i entre tots els membres de la comunitat educativa.

2.2.- El centre: un espai de convivència forçosa

Dir que un centre educatiu és un espai de convivència entre les persones i que tal convivència genera tensions ningú ho pot negar, i que aquestes s'aguditzen en l'adolescència pel propi caràcter de transició i inestabilitat de l'etapa és un fet innegable.

A l'etapa d'ensenyament primari l'alumne assisteix a l'escola sense qüestionar-se el per què ho fa, dóna per fet que li és positiu ja que els seus pares volen el millor per a ell. La poca pressió a nivell dels continguts i resultats fan que el seu transcórrer per l'etapa sigui més plàcid i generi molta menys conflictivitat convivencial i, per tant, sigui més estable. A l'E.S.O, sobretot als cursos de segon i tercer, quan la pressió sobre continguts i resultats augmenta i comencen a sentir-se les primeres sensacions de fracàs, l'alumne es qüestiona el per què de la seva assistència al centre, se sent forçat per la família, per la pressió social de l'entorn i comença a manifestar actituds de rebuig cap a tot allò que li soni a escola.

Si a tot l'esmentat abans hi afegim les característiques pròpies de l'etapa evolutiva, en tant que descoberta del món suposa, la situació s'agreuja. Les sensacions negatives de perdre el temps, de rebuig, de marginació, en definitiva, el porten fins i tot a rebutjar i a enfrontar-se amb els propis companys, els professors i tot el que l'escola representa. Aquestes actituds fan que per a molts alumnes el centre esdevingui un lloc on estan obligats a passar-hi, en el millor dels casos, un amarg període de quatre anys de la seva vida.

No obstant, la totalitat dels alumnes quan assisteixen al centre ho fan, conscient o inconscientment, amb l'objectiu de créixer, aprendre i preparar-se per al futur de la millor manera possible. En aquest procés estableixen relacions entre ells, amb els mestres i amb a resta de la comunitat educativa (pares i PND). Aquestes relacions, en pla d'igualtat amb els seus companys i desiguals per la distinta funció docent-discent, amb la resta de personal, generen estats emocionals diferents, per tant, reconèixer les emocions i treballar les habilitats emocionals ajuda a resoldre conflictes.

Caldria, arribats a aquest punt, discernir què entenem per conflicte. En definició de *l'Enciclopèdia Catalana*, atenent a l'àmbit psicològic que ens ocupa, el *conflicte* és la "situació donada per una discordança entre les tendències i els interessos o les imposicions externes" (el que es fa, el que a mi em ve de gust fer i el que em fan fer.) Així doncs, el sol fet d'anar a escola és per a molts un conflicte. Malgrat la claredat de la definició no tots els conflictes són iguals, no tenim tots els mateixos conflictes, ni aquests afecten a les persones de la mateixa manera. Així doncs és ben clar que no tots els conflictes generen les mateixes emocions, no tots les vivim igual ni ens afecten a tots de la mateixa manera.

El que no podem fer com a educadors és deixar de banda el conflicte, oblidar les emocions que aquest genera en els nostres alumnes, aparcar-lo i obviar-lo. Cal donar resposta als conflictes, cal tractar les emocions que dia rera dia es van produint, a nivell individual i col·lectiu. La no resolució del conflicte i el no treballar sobre les emocions generades, són també actituds responsables, a curt, mig i llarg termini del fracàs escolar i de l'abandonament de les aules.

2.3.- La resposta al conflicte

És i resulta evident que la majoria de centres del país encaren els conflictes, sobretot aquells més evidents i que més pertorben el funcionament docent i discent del propi centre. Malgrat tot, sovintegen posicions que ben bé podrien estar recollides dins la frase " són coses de crios", que tot restant importància al conflicte passen per alt les possibles derivacions que d'aquest es puguin donar, i l'únic que fan és atenuar o diferir l'aparició de conflictes més greus amb el pas del temps.

Respondre al conflicte és el primer pas per tal d'identificar-lo i resoldre'l. La resposta pot ser diversa: d'una banda la més coercitiva, és a dir l'aplicació de la normativa de centre o les decisions de caire institucional (P.E.C., R.R.I. Consell Escolar...); i de l'altra, la més educativa, encarant i entenent el conflicte com una forma de millora, endegant un procés de resolució que va més enllà de l'acció executiva.

Acceptar el conflicte com a una més de les tasques educatives esdevé imprescindible per a endegar el procés d'educació de les emocions, acceptar-lo significa donar el primer pas en el desenvolupament de les habilitats socials dels nostres alumnes.

2.4.- Educar - contemplar, el conflicte: quin, com, quan i de quina manera

.QUIN:

Cal respondre a qualsevol conflicte, personal o col·lectiu, que afecti als nostres alumnes; tant si el conflicte és el resultat de la interacció interna dels alumnes a l'escola, com si aquest es produeix portes enfora del centre. Pot influir en el procés de creixement personal dels nostres alumnes, i per tant necessita una resposta.

Hem de donar resposta educativa contemplant el conflicte i els seus matisos. Respostes individualitzades per als problemes més personalitzats i respostes col·lectives per a problemes que afecten els grups.

.COM.

Assumir el conflicte com a part de la tasca educativa, pressuposa determinar les línies d'actuació que s'adoptaran front el mateix, determinar el com es pot abordar en funció dels graus d'intensitat i de la seva incidència individual, de grup o de centre.

- En la resposta immediata.

Ja hem apuntat que el moment en què es produeix el conflicte, malgrat "l'escalfor" que del mateix se'n deriva, demana una resposta. Cal ser conscients que no és el millor moment per a iniciar les tasques que permetin desenvolupar les habilitats emocionals i socials dels alumnes.

Malgrat tot és necessari aturar el creixent grau d'intensitat del conflicte i relaxar la situació provocada pel mateix. Cal doncs, que el professor intervingui aturant activament el creixement del conflicte per tal d'aconseguir un canvi immediat de la situació generada. Aquesta primera resposta que demana passos posteriors més reflexius, esdevé cabdal en la continuïtat del procés, si no calmem i tranquilitzem no podrem reconduir la situació ni resoldre el conflicte.

Calmar la situació es converteix en la primera de les habilitats emocionals que el docent ha de treballar en la immediatesa de les respostes al conflicte.

- En la prevenció-educació.

Partir del treball de les habilitats emocionals per tal de prevenir el conflicte és un dels eixos centrals de la nostra proposta. L'eficàcia en la resolució de conflictes reals i no ficticis consolida en els alumnes els hàbits de resolució d'una forma més contundent, ja que ells en són part implicada, protagonistes.

Insistim doncs un altre cop en la necessitat d'experimentar en base a la realitat que viuen els nostres alumnes, les vivències pròpies o del grup ens faran integrar més sòlidament tots els aprenentatges que d'aquestes se'n derivin, i més en l'aprenentatge emocional que neix de la constant interacció amb els altres.

Arribats a aquest punt, D.Goleman al seu llibre *La intel·ligència emocional* defineix cinc passos a seguir que constitueixen les bases sobre en les quals s'edifiquen les habilitats emocionals:

- *Conèixer i identificar les emocions*: Prendre consciència, identificar-les i ser capaç de reconèixer-se.

- *Controlar les emocions:* Calmar, relaxar-se, refredar... Relativitzar i positivar. Cercar l'autocontrol i ser capaç de demorar la gratificació.
- *Automotivar-se:* Tenir pensaments positius, esperances, expectatives, optimitzar, ser més flexible amb un mateix...
- *Reconèixer les emocions alienes:* Captar i sintonitzar amb l'altre, empatitzar.
- *Establir un control de les emocions:* Desenvolupant les habilitats socials: l'autocontrol, l'empatia i la integritat.

El procés de treball giraria, doncs, al voltant dels eixos descrits, actuant aquests com a objectius a assolir i com a recursos per afavorir la convivència i permetre el progrés del treball col·lectiu.

- QUAN I DE QUINA MANERA.

Si del que es tracta és que els alumnes assimilïn i integrin dins les seves ments les habilitats emocionals com un factor més de la seva intel·ligència, cal sistematitzar el procés en la pràctica quotidiana; cal fer-los evident que no tan sols és un mètode per a millorar les relacions, sinó que va més enllà incidint en la qualitat de vida, en la salut, en l'adquisició de valors i en el respecte als altres tot mantenint la pròpia identitat.

La sistematització del procés comporta que, en qualsevol moment o en qualsevol àmbit (patis, passadissos, aules...) on es produeix la relació-conflicte, calgui actuar d'una o altra manera. Si el conflicte ultrapassa les relacions interpersonals interferint la vida del grup caldrà abordar-lo primer amb els afectats, però posteriorment amb el grup o grups on aquests convisquin.

Hem d'actuar en els moments reals de relació-conflicte, no a partir de contextos llunyans les solucions-respostes dels quals són poc properes a la realitat, i quan s'han de transferir a d'altres situacions reals no serveixen possiblement ni en la forma ni en el fons.

De ben segur que la creació i la potenciació de formes educatives menys convencionals però molt en contacte amb els desigs i entorn natural dels alumnes, la creació de processos d'ensenyament-aprenentatge més vius, naturals i participatius, afavoreixen les possibilitats de treballar les habilitats emocionals i en conseqüència integrar-les dins el currículum de progrés individual i col·lectiu. És en aquesta perspectiva que contemplem la nostra proposta de treball en l'acció tutorial, en la importància del desenvolupament de les habilitats emocionals.

2.5.-Els continguts

La proposta dels continguts a treballar en el procés d'aprenentatge de les habilitats emocionals contempla prèviament una definició pròpia del centre educatiu al voltant de la importància de l'educació emocional i dels valors. La coherència dins el marc educatiu ha de ser una constant potenciada des del document marc que representa el P.E.C., document elaborat amb representació de tots els estaments que hi actuen, pares, mestres, alumnes i P.N.D.

Un dels aspectes que fa diferent el treball en valors i la tasca d'educar les emocions, és la facilitat amb què els primers es poden estructurar en un ordre seqüenciat i coherent amb el projecte educatiu. La seva estructuració no els resta vitalitat en la mesura que siguin realment viscuts. En el cas de les emocions no es pot establir ni en quin ordre les tractarem ni quan segons un ordre seqüencial preestablert.

Els continguts emocionals s'han de contemplar tots, atenent a la realitat de la seva presència, és a dir quan es manifesten s'han d'abordar. S'han d'abordar quan es deriven de la pròpia relació o de les necessitats educatives que la mateixa genera. Se'ns fa difícil anar més enllà de l'establiment del model que defineix els cinc passos sobre els quals treballar, però també considerem molt important introduir els alumnes en el món de les emocions en si mateixes.

En relació al darrer punt, la introducció de l'alumne en el món de les emocions no creiem que calgui presentar-lo d'una forma excessivament teòrica i fora de context. A voltes a partir d'una senzilla tasca d'aula com comentar una notícia del diari, es genera un debat encès que produeix posicionaments que no fan res més que manifestar les emocions d'aquells que hi participen. Trencar el ritme del debat i arribar a determinar quines han estat les emocions que s'han sentit mentre aquest es produïa, pot ser un primer pas d'arrencada, proper als alumnes, per tal de conèixer les emocions i començar a intuir-ne la seva importància.

No obstant, en la proposta de treball per projectes, les emocions en si mateixes, també estan contemplades des de la visió que el món de l'expressió ens permet viure. Les emocions que poden generar textos, músiques, pintures, danses, teatre...són emocions que no provenen del conflicte, són respostes íntimes a les diferents percepcions que l'expressió artística provoca en cada un de nosaltres. Entendre l'emoció en tant que viscuda com a resposta a un estímul que pot ésser suggerit per l'obra artística, és entendre-la en el seu estat més pur.

D.Goleman estableix un llistat de les principals emocions i les derivacions de les mateixes, significant com a principals:

La ira, la tristesa, la por, l'alegria, l'amor, la sorpresa, el menyspreu i la vergonya.

Partint d'aquesta llista i afegint les emocions fruit de la barreja de dues de les anteriors, com per exemple la ira i el menyspreu generen violència, podem afirmar que l'ampli espectre resultant es dona en l'adolescència en la seva plenitud, i quan es produeix no contempla un ordre seqüencial concret. Malgrat tot, el que si es podria seqüenciar serien els passos que condueixen al desenvolupament de les habilitats emocionals, anant-los introduint de forma sistemàtica.

Els continguts a contemplar emocionalment a l'escola haurien de basar-se en dos aspectes :

- Conèixer i identificar les emocions en si mateixes.

- Treballar en el desenvolupament de les habilitats emocionals com a respostes positives en la resolució del conflicte.

2.6.- Els objectius

"En la actualidad dejamos al azar la educación emocional de nuestros hijos con consecuencias más que desastrosas. Como ya he dicho una posible solución consistiría en forjar una nueva visión acerca del papel que deben desempeñar las escuelas en la educación integral del estudiante, reconciliando en las aulas la mente y el corazón." (D.Goleman.op.cit)

A la contemplació de l'educació del ser humà com un tot que integra la ment i el cos, hi afegim un nou element, el cor o el món de les emocions. No volem pas dir que fins l'actualitat aquestes no s'hagin contemplat, doncs és ben cert que s'han tingut en compte les situacions personals i familiars per les que passen els alumnes i com aquestes els afecten, però sí que creiem que mai han estat contemplades des de la perspectiva d'ésser continguts d'ensenyament, tant pel que fa al seu reconeixement com per al posterior desenvolupament de les anomenades habilitats emocionals.

Treballar les emocions als centres educatius pressuposa continuar treballant millor el millor dels coneixements: l'aprendre a aprendre. No resulta gens agosarat afirmar que les emocions negatives ocupen espais a la ment que impedeixen progressar i condueixen al fracàs; aprendre a pensar en positiu resitua els alumnes en el camí del progrés personal i permet seguir la tasca de l'aprendre a aprendre. Ben segur que l'anomenat "fracàs escolar" es veuria minimitzat en bona part si a nivell social en general, no només a l'escola, s'assumís la importància de l'educació emocional.

És evident que treballar emocions i habilitats emocionals no tan sols afecta l'àmbit de les relacions al món de l'escola sinó que va més enllà permet la millora en la qualitat de vida de les persones i evita l'analfabetisme emocional.

3.-La interdisciplinarietat curricular: “la interrelació de les matèries d’expressió i l’acció tutorial”

3.1.- Els perquès de l'opció interdisciplinària

3.2.- Els perquès de la interdisciplinarietat amb les àrees d'expressió

3.3.- Objectiu final

3.-La interdisciplinarietat curricular: “la interrelació de les matèries d’expressió i l’acció tutorial”

3.1.- Els perquès de l’opció interdisciplinària

Resulta evident que quan parlem d’interdisciplinarietat estem parlant d’una manera de veure l’ensenyament i l’educació, parlem d’una manera d’entendre l’educació centrada en qui la rep, l’alumne, més que no pas en els continguts o les matèries en si mateixes.

L’alumne des que es lleva al matí fins que surt de casa cap a l’escola realitza tot un seguit d’accions que es relacionen amb diferents àrees del coneixement: l’ed. física , les matemàtiques, la geografia... Però quan les realitza, no les separa per matèries, les integra dins el seu coneixement com un tot. Si centrem l’educació en qui la rep, hem d’apropar-la el màxim possible a la realitat en la qual estan inmersos, contemplar els elements de la quotidianitat , observar-los, conèixer-los, actuar sobre els mateixos i transformar-los en coneixement crític i significatiu.

Creiem doncs, que en plena societat de la informació, l’educació ha de posar més l’accent en el com s’aprèn que no pas en què s’aprèn. L’aprenentatge no és només la suma o acumulació de nous continguts sinó la manera com relacionem aquests amb els adquirits anteriorment. Creiem en una educació integral, una educació que contempla el procés d’assoliment a partir de la realitat en què es troben els alumnes, com un lloc on s’hi integren les diferents matèries d’aprenentatge estretament relacionades entre si.

El treball interdisciplinari afavoreix l’educació integral de l’alumne i suposa un enriquiment en tant que els nous aprenentatges s’interrelacionen amb el bagatge de coneixements que l’alumne ja disposa. La guia del professor cap a la descoberta de la interrelació entre les diferents àrees del coneixement suposa en si mateixa l’assimilació d’un pensament més globalitzador.

Els plantejaments interdisciplinars eviten la descontextualització de l’ensenyament i els plantejaments que separen l’escola del viure quotidià Tal i com deia Freinet, no podem separar l’escola de la vida dels nostres alumnes *“amb un cop de timbre que els digui fins ara vivieu i a partir d’ara estudiareu”*.

Defensem la interdisciplinarietat en els nostres projectes ja que en definitiva entenem com diu Zabala que *"la interdisciplinarietat no és una tècnica didàctica sinó una actitud envers el procés d'ensenyament"*.

El per què de l'opció interdisciplinària en la nostra proposta és ben clar: si els infants de ben petits ens fan veure que aprenem investigant i que integrem coneixements a mesura que avancem en la descoberta de l'entorn immediat, no vulguem limitar cap tipus d'aprenentatge, i menys el dels valors, les emocions i les habilitats emocionals als llibres de text o a la verbalització excessiva. Lliguem el procés d'aprenentatge a la realitat i el viure quotidià dels alumnes i a partir d'aquí fem-los avançar donant importància als seus interessos, iniciant projectes d'investigació-acció que els permetin fer reflexions i treure conclusions entorn els objectius i la pròpia vivència.

3.2.- Els perquès de la interdisciplinarietat amb les àrees d'expressió

L'opció és situar els continguts vehiculars dels projectes en base a les àrees relatives a l'expressió, concretament a la llengua (tant oral com escrita), a la música, a la plàstica i a l'educació física (en el vessant de l'expressió corporal i el ritme). Volem fer esment especial en l'aspecte de "continguts vehiculars", ja que entenem que aquests continguts juguen un paper motivador, conductor i engrescador, tot i que no constitueixen en si mateixos un objectiu concret de l'aprenentatge, ja que aquest se situa entorn al treball en i amb valors, les emocions i les habilitats emocionals.

La tria de les matèries d'expressió no és fruit de l'arbitrarietat, són matèries que tot i la seva singularitat tenen objectius comuns, entre d'altres, expressar i representar la realitat que ens envolta. No creiem ser agosarats quan afirmem que les arts són la via que permet a l'individu i a la col·lectivitat d'expressar-se, crear i recrear. Aquests actes alhora fan possible que ens endinsem en el món de les emocions, de les sensacions i dels sentiments més íntims que ens ajuden a relacionar-nos amb el nostre entorn, entendre'l i estimar-lo, treballant per la seva millora.

L'expressió artística a través de les àrees citades -teatre, dansa, pintura, poesia, fotografia, literatura...-, ens permet intervenir en la tasca de formació de les emocions i els valors d'una manera explícita, des de la praxi quotidiana, des de l'observació i l'experimentació. Molts són els elements que així ho indiquen:

- Una obra d'art entra en relació amb molts elements del coneixement i en la mesura en què el subjecte espectador s'hi implica, esdevindrà més crític amb els valors que aquesta intenta transmetre.

- A través de qualsevol manifestació artística podrem exterioritzar les emocions i els sentiments i aconseguir que l'autopercepció, l'autoconeixement i el coneixement de l'alteritat i la societat en general siguin més fermes i profundes.

- Entenem que l'obra d'art -poesia, teatre, música, pintura, escultura, dansa ...- ha de ser oberta, ha d'oferir la possibilitat de ser interpretada de maneres diferents i per això cal que la intervenció del lector o espectador sigui molt activa. El posicionament actiu davant l'art esdevé decisiu a l'hora d'entendre valors com la creativitat, l'esperit crític, el respecte...

- En relacionar la paraula amb el color, la música i el moviment, sentim el dinamisme del color, la plasticitat del moviment i la musicalitat dels mots. Aquestes sensacions ens porten a la interiorització de la complexitat dels sentiment i les emocions.

- L'experimentació artística comporta en si mateixa l'assimilació d'actituds i valors que ajudin els alumnes a madurar i créixer. Cal destacar aquí la importància, com gairebé sempre, de la orientació que n'ha de fer el professor-tutor per evitar la dispersió i la pèrdua de rumb.

3.3.- Objectiu final

Aclarit el perquè de la interdisciplinarietat i el perquè de les arts com a vehicles, cal resituar l'objectiu de la nostra proposta: incidir en l'educació en i amb valors i les habilitats emocionals dins el camp de l'acció tutorial.

Sovint quan sentim parlar dels centres d'ensenyament a secundària és per a fer constar l'augment de la conflictivitat o d'altres problemàtiques que se'n deriven; gairebé mai no es parla de totes les tasques que mestres, pares i d'altres col·lectius o institucions realitzen per a donar-hi solucions. Som conscients de què l'escola és un reflex de la societat i no creiem que l'escola sigui l'únic agent transformador de la mateixa, però és necessari que es donin respostes des de l'escola, respostes educatives, a aquestes problemàtiques socials. I en aquesta línia situem l'objecte del nostre treball.

Resulta evident assenyalar que la nostra societat ha canviat molt i en molt poc temps; les contínues transformacions tecnològiques i els canvis en l'organització i estructura de la societat i la família, interactuen en l'escola d'una forma determinant. Tant la velocitat dels canvis com la profunditat dels mateixos, impensables anys enrera, fa que els nous elements apareguts (tan tecnològics com socials i econòmics) esdevinguin cabdals en l'actualitat, provocant, el seu desconeixement, una manca d'adaptació que en pot resultar definitiva.

No obstant, l'adolescència segueix essent una etapa molt important i específica en la formació dels valors dels individus, etapa en què el coneixement i el desenvolupament de les habilitats emocionals juga un paper determinant. El caràcter canviant i de transició de l'etapa i la velocitat amb que els canvis es produeixen pot portar els adolescents a la pèrdua de referents; és aleshores quan la formació en valors adquireix una més gran importància per tal de consolidar els processos de maduració personal.

Atenent a l'esmentat fins ara, la proposta que realitzem aquí és una proposta d'acció tutorial per a tota l'etapa de l'E.S.O. Tasca que, interrelacionant les matèries d'expressió com a vehicle i emprant la metodologia del treball per projecte, té l'objectiu d'incidir en els camps de l'educació en i amb valors i en el de les emocions i les habilitats emocionals, a partir de la directa implicació dels subjectes protagonistes del seu propi procés aprenentatge.

LES EINES METODOLÒGIQUES

1.-El treball per projectes

1.1.-Una eina per afavorir el procés d'ensenyament - aprenentatge col·lectiu dels nostres alumnes

1.2.- Antecedents històrics i corrents pedagògics

1.3.- El treball per projectes

1.3.1.- Què són?

1.3.2.-Característiques

1.3.3.-Projectes i acció tutorial

1.3.4.- Aspectes estructurals

1.3.5.- Aspectes relatius al professorat

1.-El treball per projectes

1.1.-Una eina per afavorir el procés d'ensenyament - aprenentatge col·lectiu dels nostres alumnes

Fa molts anys que a les escoles d'ensenyament primari es treballa per projectes en les diferents àrees d'aprenentatge, fins i tot a la secundària, dins l'antic batxillerat amb les E.A.T.P. i en l'actualitat amb els crèdits variables s'ha utilitzat sovint aquesta metodologia de treball.

Què és doncs un treball per projectes? Per a què serveix treballar d'aquesta manera? Què ens facilita com a educadors aquesta metodologia de treball? A quins alumnes pot anar adreçat el treball per projectes? Es correspon a una filosofia d'ensenyament o és simplement una metodologia de treball? Quins corrents pedagògics impulsen aquest tipus de treball? On s'ha aplicat, com i amb quins resultats?. totes aquestes preguntes i moltes més són les que ens plantejem a l'hora d'iniciar la nostra proposta dins el context dels instituts, en l'àmbit de l'acció tutorial i atenent en concret a l'educació en valors i a l'educació de les emocions.

1.2.- Antecedents històrics i corrents pedagògics

El treball per projectes respon a una filosofia d'ensenyament preconitzada a principis del s.XX pel moviment de l'Escola Progressista Nordamericana que, entre altres aspectes, defensa els mètodes d'ensenyament que donen el protagonisme a l'alumne i la seva activitat. Molts són els pedagogs que reflexionen al voltant d'aquests aspectes a una i altra banda de l'Atlàntic; i és que el tombant i els inicis dels segle XX han estat moments de profunda renovació pedagògica. No es tracta però, aquí, de fer una revisió de totes les tendències aparegudes sinó de destacar alguns elements d'aquelles que han incidit en la proposta del treball per projectes.

J.Dewey (1859-1952) considerat un dels pares de l'educació progressista nordamericana parla de l'escola com el lloc on es representa la vida actual. Veu l'educació com un procés de vida, i, en tant que viu, l' experimentació n'esdevé el principal mètode d'aprenentatge. La comprovació contínua entre projectes i resultats produeix un aprofundiment intel.lectual i es converteix en una forma d'investigació ininterrompuda. Així doncs situa el mètode científic com a base de tot aprenentatge ("el mètode educatiu ha de derivar del mètode científic"), establint cinc moments en la recerca:

- La situació problemàtica i la primera idea-solució.
- El desenvolupament raonat d'aquesta primera idea-solució.
- L'observació i/o experimentació de les diferents hipòtesis per comprovar la seva adequació o no.
- Reelaboració d'hipòtesis originals i formulació noves idees.
- Verificació: aplicació pràctica de les noves hipòtesis, noves observacions o experiments, comprovació

Serà però Kilpatrick (1871-1965), seguint les pautes marcades per Dewey de viure el procés educatiu i experimentar a partir de mètode científic d'investigació, qui publicarà el 1918 el llibre *El mètode de projectes*, on definirà el projecte com **"El pla de treball lliurement escollit amb l'objectiu de fer una cosa que interessa, ja sigui un problema que es vol resoldre o una tasca que es vol dur a terme."** Kilpatrick distingirà entre diferents tipus de projectes:

- Productor: el que es planteja construir alguna cosa.
- Consumidor: el que es refereix a un goig o gaudi estètic.
- Problema: el dirigit a satisfer una necessitat intel.lectual.
- D'ensinistrament: el dirigit a la realització d'aprenentatges específics.

Paral.èlament a Europa, C.Freinet (1896-1966), inquiet devorador de tot allò que ensumava a canvis progressistes en l'educació, inclourà entre les seves propostes educatives la prioritització de les activitats expressives i comunicatives, i el treball cooperatiu com a instruments del desenvolupament social dels nens i nenes.

Així doncs, les vivències, l' experimentació científica, la col.laboració i el treball en equip, esdevindran els eixos sobre els que es desenvoluparà la proposta de treball per projectes.

1.3.- El treball per projectes

1.3.1.- Què són?

Sovint el treball per projectes a secundària s'ha considerat com a una metodologia complementària de les activitats adreçades a garantir el domini dels continguts conceptuals i analítics. Des de la nostra proposta, pretenem incidir d'una manera més integradora en tots els camps de l'aprenentatge i situarem els nostres projectes en l'àmbit de l'acció tutorial.

Així doncs i partint de la definició que fa Kilpatrick del treball per projectes, plantejarem un seguit de plans de treball que es desenvoluparan en relació als continguts propis de les matèries d'expressió, la plàstica, la música i l'expressió corporal. Els projectes de la tipologia productor, consumidor i problema, segons les diferents propostes que hem anat estructurant, mantindran una cohesió entre ells sota uns referents de cicle, propis de l'educació en valors prèviament determinats.

Referents de cicle, continguts i metodologia de treball han estat treballats i programats, per tal de facilitar l'assoliment dels objectius educatius relacionats amb els valors i el desenvolupament de les habilitats emocionals.

1.3.2.-Característiques

Escollir la metodologia del treball per projectes obeeix a diferents aspectes, característics i diferenciadors, que creiem que val la pena considerar. Entre altres destacarem:

- VIVENCIADOR:

En tant que procés d'ensenyament - aprenentatge viscut i proper a la realitat i interessos dels alumnes, ens permet d'integrar millor allò que s'aprèn.

- GARANTIDOR DEL TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT:

El treball per projectes facilita la intervenció de tothom, la contribució al treball comú des de la diversitat. Malgrat que l'objectiu sigui comú, el camí pot ser traçat de diferents maneres.

La integració dels alumnes al procés d'ensenyament - aprenentatge parteix de la realitat individual concreta de cadascun d'ells. La seva aportació al projecte no ve determinada pel seu nivell de coneixements, tots hi participen a partir dels seus coneixements però també de les seves capacitats i habilitats personals i socials. No hi ha exclosos d'entrada i la diversitat de tasques garanteix l'adaptació de la diversitat d'alumnes del grup.

- INTEGRADOR DE VALORS I EMOCIONS:

La vivenciació del treball i la diversitat d'estructures organitzatives que del mateix se'n deriven permet que els alumnes convisquin i vagin assolint valors i habilitats emocionals, sense la necessitat de convertir aquests en matèria d'ensenyament específica.

- FACILITADOR DE L'AUTONOMIA I AUTOAPRENTATGE:

La necessitat de participar activament en el desenvolupament global del projecte, tan individualment com en grups, afavoreix l'autonomia i la responsabilitat no tan sols en la presa de decisions, sinó també en la recerca de solucions, i en els altres aspectes de la progressió científica del propi treball, facilitant l'autoaprenentatge i millorant els models cooperatius en base a assolir un objectiu comú.

L'experiència de treballar en grup, de desenvolupar les habilitats comunicatives com parlar i escoltar, llegir i escriure, es converteixen en un vehicle fonamental per al propi aprenentatge dels nois/es.

- MOTIVADOR INNOVADOR I TRANSGRESSOR:

El seu caràcter de canvi respecte als continguts tradicionals de la classe, respecte a les estructures organitzatives de la mateixa, sovint molt més obertes, i les novetats de tot tipus amb què s'enfronten cada dos per tres i que els fan adoptar decisions en continu procés de canvi, doten al treball per projectes d'un caràcter transgressor atractiu i extremadament motivador.

D'altra banda la proximitat dels projectes a l'entorn i els interessos dels alumnes a qui s'adrecen, tant a nivell de maduració com a nivell de coneixement, fa possible que la motivació inicial es perllongui al llarg de tot el procés.

- SOCIALITZADOR:

El fet implícit de la necessitat de treballar plegats per tal d'assolir objectius comuns ens mena a dir que el verb *compartir* ha de ser un dels més emprats al llarg de tot el procés. El factor socialització, des dels objectius als materials, passant per l'organització i tots els altres aspectes de la recerca i les respostes, és un element central dels projectes.

- GLOBALITZADOR:

La globalitat del treball per projectes ve donada per la intenció dels subjectes que hi participen: és el que es vol fer el que li dóna sentit. La finalitat de l'activitat justifica les accions que s'hi duen a terme. L'ús dels diferents elements formals està en funció de l'objectiu a assolir.

- INTERDISCIPLINAR:

La seva interdisciplinarietat ve donada per la participació de les diferents àrees d'aprenentatge implicades en cadascun dels projectes. La relació que s'estableix i els nexes d'unió entre elles ens mostren l'aprenentatge com un tot, no compartimentat de forma arbitrària.

1.3.3.-Projectes i acció tutorial

A l'inici del capítol ja hem parlat de la vinculació dels projectes als continguts de l'acció tutorial, i sobre aquest aspecte no tornarem a insistir. Voldríem en aquest apartat senyalar totes aquelles qüestions més estructurals que afecten o poden afectar el tipus de projectes que plantegem, així com insistir en la importància de la funció del professor en tres aspectes: el plantejament dels projectes, la tasca de conducció dels mateixos i la seva avaluació.

1.4.- Aspectes estructurals:

. Estructura de centre: Tipologia general.

Dins d'aquest apartat cal considerar dos aspectes:

- El centre quant a espai físic, així com l'entorn socio - econòmic on s'ubica per tal de veure quines influències i condicionants hi interactuen.

- La tipologia del propi centre, nombre grups - classe, nivells, cicles...i la seva estructura i organització internes, departaments, recursos...

- Projecte de centre o de grup - classe.

És molt important considerar que en el millor dels casos el treball per projectes pugui formar part del PEC i, per tant, esdevenir un projecte de centre, però en molts d'altres, i sent realistes, esdevindrà el projecte d'un professor o d'un grup de mestres. Considerar aquests aspectes situa en un plànol de realitat les possibilitats de l'experiència i el reeiximent de la mateixa. Cal però, sigui quina sigui la realitat, no desanimar-se, i si es creu en la idea, treballar per a dur-la a terme.

- Relacions PEC, PAT...

Sigui quina sigui la realitat del marc en què s'estructurarà el treball per projectes i essent els objectius del mateix els valors i les habilitats emocionals, cal conèixer el PEC i el PAT del centre per tal de referenciar els continguts i situar-los en el marc conceptual definit als documents esmentats.

- Programació projectes: Objectius, continguts, per cicles o nivells.

Determinada la realitat en la que s' interactuarà la part de programació dels projectes haurà de contemplar tots aquells elements propis de la programació, des dels objectius i continguts fins a l'avaluació, a l'estructuració per cicles o per nivells.

Pel que fa referència al treball en valors, la programació ha d'estar en consonància amb les necessitats que plantegen els alumnes del centre, curs o grup, i la pròpia zona on viuen.

- Aspectes organitzatius: treball individual, en grups...

L' organització esdevé un factor molt important a l'hora de definir l'èxit o el fracàs de qualsevol experiència; el treball per projectes no n'és una excepció. El fet de dotar-nos de diferents models organitzatius, atenent a les necessitats que genera el procés i la limitació que pot suposar el temps, fan que haguem de preveure i estructurar molt acuradament tots els elements referents a l' organització.

- Necessitats educatives i recursos de tot tipus: didàctics, materials, econòmics...

Fer una previsió de les possibles necessitats i dels recursos de tot tipus que podem trobar a faltar ens servirà per anar afinant la pròpia programació.

Tant si són necessitats d'ordre econòmic o de material, com si són necessitats educatives, la previsió d'una sortida, un debat informatiu, conferències o visites...cal tenir-ho previst..

1.5.- Aspectes relatius al professorat:

Ja dediquem tot un apartat del treball a parlar sobre l'actitud dels professionals de l'ensenyament quant a les necessitats que planteja el nou sistema educatiu, però aquí voldríem fer una reflexió específica sobre quina hauria de ser la forma d'abordar el treball per projectes, des de la perspectiva del tutor i en relació a la realitat concreta.

- Com plantejar els projectes i com fer veure la necessitat de resoldre'ls:

A partir de l'observació de la realitat que ens envolta i des del propi sistema de valors personals que cadascun de nosaltres tenim assolit, realitzem crítiques i comentaris que a l'aula no cauen mai en sac buit. Aquestes crítiques i comentaris si només es queden en paraules i no passem a l'actuació mai no generaran actituds de resposta. De la mateixa manera que quan detectem un alumne amb problemes d'integració al grup, sovint inventem estratègies per tal de resoldre'ls i ens posicionem, també hem de fer sentir la necessitat d'actuar en els nostres alumnes front les mil i una incidències que genera la convivència als centres.

Dirigir o guiar el plantejament dels projectes cap a la resolució de dubtes, preguntes, formes d'actuar...relatius a la seva realitat per tal de transformar-la i millorar-la, és ajudar-los aprendre una posició crítica envers aquesta i, en el fons, el primer pas per consolidar una consciència cívica i democràtica responsable.

- La tasca en el procés: conduir, reorientar, desembussar, resoldre...

Si el primer pas que donem parteix de l'observació de la realitat, de la creació de la consciència del problema, del dubte sobre la seva resolució i dels primers passos en el camí de la seva solució, la nostra actitud haurà de ser molt activa. Participant com un més dins aquest procés però motivant contínuament, evitant que el desànim s'introdueixi al grup i causi estralls. Si es cau en el desànim, analitzar el perquè i ajudar a trobar el camí per seguir avançant.

Verbs com conduir, reorientar, desembussar, resoldre, valorar, criticar, construir ...han de ser la guia de l'actitud del mestre davant el problema.

- L'avaluació: del procés conjuntament, dels alumnes individualment i en grup, l'autoavaluació.

Per tal d'afavorir el grau d'assoliment dels continguts per part dels alumnes cal responsabilitzar-los del resultat de tot el procés. Proposem doncs una avaluació en una triple perspectiva:

- Avaluació conjunta:

Tots, alumnes i mestre, avaluen el projecte en la seva totalitat i observant els aspectes de caràcter general: plantejament del projecte, objectius inicials, resultat final, evolució col·lectiva del procés, actitud dels alumnes, actitud del mestre, canvis a positiu, elements negatius...

- Autoavaluació:

Els alumnes individualment reflexionen sobre tots els aspectes de la seva participació en el procés des de l'actitud inicial a la final, la seva implicació, els canvis operats en ells, que han après, els seus errors i el que haurien de corregir...

- Avaluació individual i dels grups de treball:

El mestre avalua individualment els alumnes, atenent als paràmetres abans esmentats i a la pròpia autoavaluació que han realitzat els mateixos. Així mateix realitzarà una avaluació de la progressió del treball en grup i de la resolució dels conflictes que s'hagin produït.

Un cop realitzada l'avaluació des d'aquesta triple perspectiva, es publicaran els resultats per tal que a propers projectes de treball tothom sàpiga quines són les qüestions a corregir.

EL PERFIL PROFESSIONAL DE L'ACCIÓ TUTORIAL A L'E.S.O.

1.- Introducció

2.- Anàlisi prèvia

2.1.-Factors que condicionen i determinen l'acció tutorial

- Els Objectius Educatius Generals d'etapa 12-16
- Tipologia de centre
- L'adolescència
- Els pares

2.2.-Breu mirada als treballs publicats sobre acció tutorial

3.- Necessitat d'una acció tutorial globalitzada, mes ampla i més integradora

3.1.- Funcions de l'acció tutorial

- . Motivacional
- . Orientadora
- . Participativa
- . Reguladora

3.2.- Una tasca col·lectiva i d'equip

- . Les co-tutories
- . Els equips de nivell i la seva implicació
- . La implicació-compromís de les famílies

3.3.- Dignificar la responsabilitat que implica l'acció tutorial

- . Cobrint una Formació Inicial del professorat adequada a la realitat
- . Potenciant una Formació Permanent i en constant evolució
- . Reconeixent la tasca tutorial en horari i en retribució

4.- Acció tutorial - acció emocional

EL PERFIL PROFESSIONAL DE L'ACCIÓ TUTORIAL A L'E.S.O.

1.-Introducció

El fet que la Reforma suposi l'ampliació de l'ensenyament obligatori fins als setze anys, i que als centres de secundària hi convisquin alumnes de 12 fins a 18 anys o més, si tenim en compte els cicles formatius de grau mig i superior, genera en si mateix un conflicte.

D'altra banda l'escolarització obligatòria suposa, en molts més casos dels que ens pensem, un rebuig per part d'aquells alumnes que no manifesten cap interès per romandre als centres i seguir un procés educatiu i de formació propi de l'edat. Rebuig que s'acostuma a manifestar a finals del primer cicle però més clarament al tercer curs de la E.S.O., i que acaba desembocant en un abandonament "encobert" de l'escolarització quan aquests compleixen els setze anys, sovint sense cap tipus de titulació on agafar-se.

És evident que els nostres centres han de conviure amb aquestes problemàtiques i moltes més, els casos d'alumnes d'incorporació tardana, els continuats canvis al currículum, les lleis de "qualitat"... i tot el que d'elles se'n deriva (deteriorament de la convivència, augment de la conflictivitat, manca de respecte, etc.) dia rera dia. És ben cert que ja s'han emprès algunes accions específiques per a grups determinats d'alumnes, les U.A.C., les Aules d'Escolarització Externa, els T.A.E. en són alguns exemples, malgrat tot cal insistir encara en la millora i augment en recursos tant de professorat (augment de plantilles i formació inicial i permanent) com d'infraestructures .

Cal, però, aprofitar més i millor una eina cabdal que ja tenim a les nostres mans i sovint desaprofitem com és l'acció tutorial. Aquesta eina esdevé essencial en aquests moments i sempre. Cal dignificar la tasca del tutor en hores i en retribució, tal i com reclamen els M.R.P. en el document "El sistema educatiu avui" de gener del 2001. Cal fer entendre a aquells que resten ancorats en els models educatius del passat que EDUCAR és quelcom més que impartir i avaluar els continguts de les matèries d'aprenentatge.

Educar és acompanyar el seguiment del procés evolutiu i la maduració dels nostres alumnes, és una tasca de cabdal importància, del nivell que ho poden ser els continguts de qualsevol de les matèries que s'imparteixen als centres. L'acompanyament d'aquests processos en el cas dels adolescents i donada la inestabilitat emocional pròpia del període, hauria de ser una preocupació d'ordre formatiu de primera magnitud. Si a l'etapa d'ensenyament primari els tutors desenvolupen una acció més propera als alumnes controlant el procés de creixement, maduració i aprenentatge, a l'etapa de la secundària s'hauria de seguir controlant aquesta evolució potenciant la progressiva autonomia d'aquests, sense obviar que per molt que vulguin ser adults, segueixen sent nois i noies en procés de formació.

Seguint el fil de l'exposició el que volem plantejar és que el perfil de l'acció tutorial a secundària ha de significar la continuïtat del procés iniciat a l'etapa anterior atenent a les diferències pròpies de cada una d'elles. Com molt bé argumenta Pere Darder referint-se a les relacions emocionals a l'etapa posterior de la primària:

"A mesura que s'avança cap als nivells alts del sistema educatiu canvien les tornes: Majoritàriament, la relació professor-alumne-grup i la dinàmica de l'aula i del curs tendeixen a estructurar-se en funció de l'adquisició dels coneixements i de les assignatures. Lògicament, adquireix més importància aprovar i suspendre, i, de l'esforç i l'exigència que demana tot tipus d'estudi, es passa a la pressió. **Tot i que s'és sensible als problemes dels alumnes, habitualment es troba a faltar una planificació adreçada a impulsar el seu creixement personal. Cal destacar la labor dels tutors, sovint feta en unes condicions poc favorables, i de preferència focalitzada en alumnes concrets.**"

Tal i com hem anat exposant, creiem que la justificació d'aquest capítol dins el treball es produeix per si sola. Creiem fermament en la necessitat de potenciar la figura del tutor i dels equips de nivell per tal de poder assolir objectius planificats, atenent a la realitat en què es troben els nostres alumnes i als objectius de final de cicle. Recordem en aquest sentit, que dels setze Objectius generals d'etapa, gairebé sis dels mateixos fan referència a elements relatius al desenvolupament personal i els valors que haurien d'assolir els alumnes. No tan sols el D.C.B. de la Generalitat i del Ministerio referencien la importància de l'educació en valors, en l'informe Delors per a la Unesco de la Comissió Internacional d'Educació dels quatre objectius cabdals de l'educació: aprendre a conèixer, a ser, a viure junts i a viure junts amb els altres; tres estan íntima i directament vinculats a l'educació en valors.

Abans, però, de definir tots els elements d'aquest model d'acció tutorial, considerarem una sèrie d'aspectes que per la seva importància determinaran i condicionaran la posta en marxa, l'evolució i el seguiment de la tasca tutorial.

2.- Anàlisi prèvia

2.1.- Factors que condicionen i determinen l'acció tutorial

La necessitat de fer una anàlisi prèvia a la proposta sobre el perfil professional del tutor a secundària obligatòria ve determinada per la realitat pròpia en què s'insereix la mateixa, creiem que cal considerar alguns aspectes que en són els condicionants essencials a contemplar:

- .Els objectius generals de l'etapa
- .La tipologia dels centres
- .L'adolescència
- .Els pares

.Els objectius Generals d'Etapa

Partim de la base de què els objectius generals d'etapa per a l'E.S.O., expressats en termes de capacitats adequades a l'edat dels alumnes, assolibles per la gran majoria dels mateixos i amb l'objectiu de definir un " model obert de ciutadàde Catalunya", són el model prescriptiu a seguir.

Observant detalladament el model prescriptiu, veiem que ja des del D.C.B. es dóna una gran importància a l'educació en valors i, en general, a tot allò que fa referència als processos d'evolució i maduració personal (ja hem dit anteriorment que gairebé sis dels setze fan referència a aquests elements).Els altres fan referència a elements de tipus més procedimental i d'altres a qüestions més conceptuals.

Creiem que la traducció d'aquests a l'àmbit de la pràctica quotidiana no manifesta el valor que se'ls dóna al D.C.B. Quant a la inversió de temps i esforços de treball en programar, elaborar i dur a terme el procés d'ensenyament aprenentatge, el "rendiment acadèmic" ocupa més hores i dedicació que el que es presta a l'atenció destinada als processos de maduració personal.

A banda del punt abans esmentat, hi ha molts més elements que dificulten l'estructuració de programes de centre que prioritzin l'atenció al desenvolupament integral dels alumnes, entre d'altres:

. L'excessiva tasca burocràtica.

.Les estructures organitzatives de centre que prioritzen els departaments per sobre dels equips de nivell.

.La manca de coherència dels propis nivells i, en general, l'absolut desinterès per les tutories.

Resulta del tot evident que la filosofia de la Reforma en aquest camp cal reforçar-la invertint en formació del professorat per tal que aquest pugui activar programacions coherents que repercuteixin directament en l'evolució-maduració personal dels alumnes. La primera traducció d'aquests objectius generals s'hauria de significar clarament al P.E.C. i al P.C.C., fet que implica al conjunt de la comunitat educativa i la corresponsabilitza del projecte educatiu i l'acció tutorial.

.La tipologia de centre

Dins aquest apartat hi hauria dos elements centrals a observar: d'una banda el centre i el seu espai físic, així com l'entorn socio-econòmic on està ubicat; de l'altre, la tipologia del propi centre i la seva estructura i organització internes.

L'espai físic del centre, la seva estructura interior, la disponibilitat d'aules suficients i adequades al nombre d'alumnes que hi treballen, espais polivalents com sales multiusos per a reunions, grups de treball , espais específics per al gimnàs, laboratoris, tallers, els patis exteriors, el nombre d'alumnes i professors que hi conviuen ... condiciona i, de quina manera, l'evolució de les relacions que s'hi produeixen.

L'entorn socio-econòmic on s'ubica determina i condiciona el tipus d'alumnes que hi assisteixen, el nivell socio-cultural de partida i els possibles nivells finals dels mateixos, així com molts dels recursos externs al centre i que en canvi repercuteixen en la seva evolució (recursos econòmics dels pares, associacions culturals, esportives i /o recreatives properes al mateix).

El tipus d'estructura organitzativa que s'estableix al centre, quin equip directiu, amb quines prioritats, quina cohesió professional, el claustre de professors i la seva actitud davant el fet educatiu, l'organització per cicles i nivells, els departaments i les tutories funcionals (biblioteca, audiovisuals, informàtica...), el disseny de la tasca dels psicopedagogs i de l'acció tutorial, l'existència o no de P.E.C. i P.C.C., les relacions amb l'A.M.P.A... tots aquests elements i molts d'altres condicionen l'acció del centre sobre la tasca educativa.

De l'anàlisi d'aquesta situació en sortiran algunes de les respostes que poden fer entendre la necessitat de treballar per a dur a terme els canvis necessaris i així incidir millor sobre l'acció educativa.

.L'adolescència

Obviar l'edat dels alumnes i del període de la vida en què es troben seria absurd tenint en compte que es tracta d'establir un perfil professional de l'acció tutorial, és a dir, el perfil d'un conductor - acompanyant en el procés de maduració personal. La primera premissa de qualsevol acció educativa consisteix en conèixer a aquells que la rebran, és per tant fonamental llegir i documentar-nos sobre els adolescents, parlar amb ells i saber quins són els seus neguits i les seves il·lusions i expectatives.

No tan sols n'hi ha prou amb conèixer les característiques generals del període descrites per la psicologia evolutiva, sobre les quals en aquest treball no ens endinsarem, sinó que cal veure quina és la seva plasmació actual en un món com el nostre, on els continuats canvis fan del dia a dia una incertesa absoluta.

S.Cardús al seu llibre *El desconcert de l'educació* significa l'etapa marcant el **"Caràcter ambigu i ambivalent, profundament contradictori de l'adolescent: la manca de perfil o encara millor, la seva lluita per fer-se'n un"**. Es tracta doncs d'una etapa de transició situada entre el final de la infància i l'entrada al món adult: **" un compás de espera que la sociedad da a sus miembros jóvenes mientras se preparan para ejercer roles adultos"**, tal com explica J.Palacios en l'obra *Que es la adolescencia*.

Ens trobem davant una etapa de la vida molt fràgil, fàcilment manipulable i molt contradictòria, i a més a més, molt determinada per un entorn hipercondicionant. Creiem, sense resultar massa agosarats, que darrerament s'han produït una sèrie de canvis a nivell socio-econòmic i cultural que afecten els processos de maduració dels adolescents.

Així com en les taxes de creixement físic en què s'observa com els hàbits alimentaris i de qualitat de vida influeixen en les mitjanes d'alçada de la població, en el cas dels processos maduratsius i d'adquisició de valors observem com diferents situacions (l'avenç tecnològic, la societat de la comunicació, la crisi del model familiar tradicional, el molt qüestionable "nivell i qualitat de vida"...) han accelerat o distorsionat l'evolució del procés en l'adolescència. Si a l'abans esmentat hi afegim que aquesta evolució no es produeix de forma homogènia ni afecta tothom per igual, ja que es veu socialment condicionada pels diferents ambients socio-culturals en què es mouen, reconeixem, si més no, que avui resulta particularment difícil sobreviure en aquesta etapa.

Aprofundint una mica més en aquestes situacions que afecten els adolescents ens adonem que la relació es produeix per partida doble: d'una banda com a éssers humans en procés de formació i, de l'altra, com a consumidors voraçs no en potència, sinó plenament actius.

Com a persones en ple procés de formació, els adolescents veuen com s'obre davant seu un ampli ventall de recursos tecnològics (T.V, mòbils, internet, ordinadors, consoles, videos, D.V.D...) que acaparen des de l'àmbit lúdic a l' utilitari, això en si mateix no resulta negatiu, però fa que l'adolescent es tanqui molt a casa, no comparteixi massa activitats amb els companys, mantingui postures molt sedentàries...

L'adolescent s'atreveix a provar tot allò que cau a les seves mans. El domini que arriba a assolir de l'oferta tecnològica a nivell manipulatiu supera el de l'adult amb escreix. No obstant, la quantitat d'informació que el domini dels processos manipulats li possibilita no és sempre de fàcil assimilació; no es produeix una discriminació d'allò que s'entén i per tant s'assoleix, del què no s'entén i per tant no s'identifica. Aquest excés d'informació obtinguda, però no païda, junt amb la immediatesa (el voler fer-ho tot depressa) característica d'aquestes edats, els porta a cremar etapes sense gaudir (valgui la paraula tant pel positiu com pel negatiu) de la que viuen i per tant garantir un procés de maduració prou cohesionat.

Gairebé un 80% de la informació els arriba pel canal visual, més fàcil de rebre però més difícil d'assimilar, i això els genera problemes en l'evolució personal. Són bombardejats per la publicitat com a grup de consumidors de primer ordre i aquest assetjament cau sobre un grup fràgil i, per tant, fàcilment manipulable. No és només la publicitat la que actua sobre els adolescents, els programes d'entreteniment dedicats a ells generen bàsicament estereotips o models a imitar on elements com el consumisme, la competició desaforada, el masclisme o el missatge de "és més el qui més té", són la doctrina principal a difondre. No hi ha filtre i, sovint, no sempre, la manca de referents dels pares, l'escola i d'altres institucions no facilita que els processos de creixement disposin de prou sentit crític per a continuar madurant.

El model actual de família ha sofert canvis molt importants: de la família tradicional estructurada al voltant dels avis, els pares i els fills, amb un nucli més o menys estable de relació i amb temps lliure per a compartir amb els fills (quan els pares no ho feien, el paper l'assolien els avis), hem passat a un model absolutament divers de família: el model "tradicional", la família monoparental, les famílies "adosades" (aquelles que neixen de la unió de dues anteriors dissoltes i on cada conjugue porta la seva "maleta" particular) i d'altres fórmules socio-culturals més o menys elaborades. És evident que les diferents estructures, abans descrites, per si soles no determinen que es faci cas en major o menor mesura de l'educació dels fills i de la seva atenció, però sí que fan palès que no existeix un sol model estable, sinó que hi ha diferents models estables que, condicionats en major o menor mesura, determinaran processos de maduració diversos.

En relació al model de família trobem també el concepte de societat del benestar i nivell de vida. "La vida per la vida" deien els nostres pares quan a través d'hores de treball aconseguien tirar endavant els fills; avui aquest concepte ha ultrapassat les necessitats de l'anterior societat. En l'actualitat el consumisme desaforat de la societat occidental prioritza les possessions de bens i serveis com a eix central del concepte *qualitat de vida*; això fa oblidar les relacions interpersonals i educatives, afavorint aquelles relacions de les quals en podem treure un benefici i millorar el nostre benestar material. Davant d'aquests supòsits molts pares i mares cedeixen el fet educatiu, sovint també l'afectiu, en mans de l'escola, oblidant que la responsabilitat de dur un fill al món és fruit d'una decisió de dos, pensada i raonada, madura i conseqüent. La tendència d'aquest suposat benestar porta a comprar els fills ofertant-los tot tipus de productes i serveis, com si això fos prou inversió en la seva educació.

És transcendental que el suport afectiu, el saber escoltar i saber orientar, el deixar caure per a després ajudar a aixecar-se...qui sabrà fer-ho més bé amb els joves són els pares, i aquí sí que no hi hauria d'haver excuses, aquesta sí que és una de les bases de la societat del benestar. Dedicar temps i qualitat en l'escolta i el suport afectiu als fills és la millor inversió en el seu procés maduratiu.

Els pares

Quan els mestres ens intentem explicar i conèixer l'alumne, no tan sols ho fem pel seu rendiment, ni per la persona que és, sinó que també ho fem per la història que aquest porta a la seva "motxilla". I en aquesta "motxilla" el primer i més important paquet que porta fa referència a la seva família, especialment els pares i a la relació que hi ha establert. Així doncs, conèixer la seva relació global en temps i qualitat amb els seus pares esdevé una tasca fonamental. Moltes de les mancances afectives que un adolescent manifesta amb els seus mestres venen determinades per conflictes amb la seva relació emotiva familiar i, en especial, amb els pares.

L'actitud dels pares en relació al procés educatiu dels seus fills ha de ser de compromís absolut. Cal trobar temps per dedicar-lo als fills, cal assumir les responsabilitats que el fet de ser pare comporta. La relació pares-escola ha de ser entesa com una relació de col.laboració amb objectius comuns: el desenvolupament personal dels seus fills i els nostres alumnes.

Hem d'enterrar el concepte de "guarderia" que molts pares tenen dels centres on són els seus fills per assumir el concepte d'escola, el lloc on a més de rebre els coneixements idonis es formaran i s'educaran continuant el procés iniciat a la família. De la mateixa manera cal desterrar el concepte que tenen molts docents de l'acció dels pares a l'escola, sovint considerada com a ingerència en el procés d'ensenyament-aprenentatge o com a fiscalització de la tasca global del centre.

La necessitat de dinamitzar les A.M.P.E.S. com a llocs on treballar per el millor coneixement dels seus fills, creant o consolidant Escoles de Pares, on s'hi debatin tots aquells aspectes que al voltant del tema educatiu els preocupin, hauria de ser un element central pel conjunt del centre.

Cal, en definitiva, fer entendre que l'educació d'un adolescent és tant o més important que la d'un infant o un pre-adolescent, i que els pares, quan el fill/a arriba a l'etapa de l'E.S.O. no poden "desertar" del compromís personal que tenen en la formació integral d'aquest.

2.2.-Breu mirada als treballs publicats sobre acció tutorial

L'anàlisi dels llibres de text publicats sobre el treball tutorial ens permet constatar que, en la majoria, s'aborden aspectes que fan referència al tractament del grup (funcionament, cohesió, conflictes, relacions...), a la maduració personal (adolescència, autoestima, presa de decisions, maduració intel·lectual i humana, vivències, personalitat...), als valors (solidaritat, tolerància, diversitat, amistat, drets i deures, pau...), al món laboral (orientació) i tot el que afecta a l'organització (Horaris, C.V., elecció delegats, el temps de lleure...).

Així mateix el desenvolupament dels continguts és coherent i gradual; la metodologia, en general, segueix aquest esquema:

- Plantejament del treball.
- Treball en petit o gran grup.
- Qüestionaris i fitxes.
- Elaboració de murals.
- Posta en comú, col.loqui i debat.
- Conclusions.

Per a l'avaluació es proposen una sèrie de fitxes o qüestionaris de reflexió individual i de grup, i es demanen propostes de millora.

Resulta evident que és important tractar tots els continguts (no creiem que ningú s'hi oposi), però la forma de fer-ho és poc atractiva, mimètica, excessivament conceptualitzada i poc viscuda i experimentada.

Constatem que el mètode de treball és molt repetitiu. Sovint sentim queixar-se els alumnes de l'avorriment que suposa la tutoria. Per a la majoria tot es redueix a discutir i omplir fitxes, i és aleshores quan la monotonia desplaça i arracona la motivació cap a d'altres centres d'interès. Tot i que es fan propostes de jocs i debats gairebé mai se surt de l'aula, totes les tasques són molt dirigides i es donen poques oportunitats per a desenvolupar la creativitat. És ben cert, però, que la destresa del tutor a l'hora de dinamitzar el grup fa sovint possible que no s'arribi a donar aquest tipus d'afirmacions.

Com a tutors hem treballat seguint metodologies semblants. Tot i que és cert que alguns temes engresquen els alumnes, la feina de preparació per a motivar-los esdevé feixuga i decepcionant ja que no s'acaba de veure la relació causa-efecte en la consecució dels objectius. Molts tutors abandonen la tasca i la tutoria es converteix en una hora dedicada a l'estudi, a abordar problemes immediats i en treballar aspectes de caire organitzatiu de centre. Hem d'evitar arribar a aquest desencís. L'experiència ens fa adonar que quan pretenem abordar els continguts a partir de supòsits que afecten persones o fets ficticis, malgrat siguin temes que els afecten, no s'hi senten identificats.

Creiem certament que els valors, les actituds i les habilitats emocionals, amb l'ús de metodologies més actives, essent els alumnes els protagonistes del seu aprenentatge, aquest esdevindria més significatiu i s'interioritzarien millor.

Les relacions socials i personals cal treballar-les abastament des de la tutoria ja que possibilita el fet de conèixer-se millor, acceptar les diferències i oferir eines per potenciar i desenvolupar les capacitats personals. La tutoria permet fer agrupacions diverses, treballar fora l'aula, moure's lliurement...Aquesta dinàmica afavoreix les relacions afectives i propicia la comunicació. A partir de metodologies com la dels projectes podem abordar bona part d'aquests aspectes.

3.- Necessitat d'una acció tutorial globalitzada, més ampla i més integradora

Qualsevol procés educatiu que vulgui arribar a bon port ha d'implicar tant els qui el reben com els encarregats de conduir-lo. Aquesta és una de les premisses bàsiques que ens porten a revisar i replantejar l'acció a les tutories de secundària. Amb aquesta anàlisi i revisió no pretenem pas dir que els professionals del sector no treballin bé; l'objectiu que ens mena no és altre que el de proposar camins diferents, camins que creiem més actius, motivadors i efectius per tal d'assolir els objectius marcats.

Quan afirmem la necessitat d'una acció tutorial més integradora partim del supòsit que contempla l'individu com a un tot, considerant els seus àmbits de desenvolupament: el motriu, el cognitiu i el socio-afectiu i emocional, integrats en un únic procés d'ens./apr.

Així doncs, aquesta tasca de conducció i seguiment del procés que hauria de dur a terme el tutor/a passaria per contemplar tota una sèrie de qüestions. Exposem-les:

3.1. –Funcions de l'acció tutorial

. Motivacional:

Motivar no és només proposar activitats engrescadores i atractives per als alumnes, aquest element seria un primer pas però ni de bon tros estaria tota la feina feta. Seria d'il·lusos o de professionals de l'ensenyament amb molt poca experiència creure que la proposta per si mateixa farà que els nostres alumnes s'impliquin activament en el seu desenvolupament.

Cal motivar a l'inici, durant el desenvolupament i en la conclusió del procés. Sovint haurem de reconduir, reorientar, desencallar per seguir avançant. Els alumnes han d'entendre que errar suposa cercar altres camins per millorar.

La motivació ben entesa suposa la implicació total en el conjunt dels processos, tant de forma personal, implicant-se en els treballs a desenvolupar, com de forma més professional, en la conducció i l'acompanyament dels mateixos. És important conduir la motivació cap a objectius educatius per a fer-los prendre consciència de si mateixos i de la seva implicació social, del seu entorn i de la seva responsabilitat en cuidar-lo i millorar-lo, del seu futur i llur responsabilitat en construir-lo.

Resumim la tasca del tutor com a motivador, conductor i acompanyant del procés de maduració personal, creant estímuls, provocant la recerca i el creixement, i introduint el dubte per a fomentar l'interès en trobar respostes.

. Orientadora:

Quan es parla d'orientació a l'escola se sol entendre com a darrera referència, la que situa l'esdevenidor de l'alumne (el que vol fer quan sigui gran), en relació a l'evolució del seu procés d'ensenyament-aprenentatge. Sovint mestres i professors busquem elements correctors del procés per a millorar l'adaptació dels alumnes i garantir d'aquesta manera que s'arribin a assolir els mínims plantejats a nivell preescriptiu. En aquesta recerca intentem trobar nous recursos, cerquem formes organitzatives diferents, adaptem continguts...en l'ànim de crear un clima més favorable per al desenvolupament del procés d'ens/apr.de cada un dels nostres alumnes.

No obstant, tot i reconeixent la importància de la tasca de l'orientació acadèmica i del progrés en els aprenentatges, la feina del tutor no s'atura aquí. El fet de treballar amb persones en edat de formació i dins d'un període especialment conflictiu, com és l'adolescència determina, en si mateix, que l'orientació ha d'anar encaminada cap als processos de maduració personal: ajudar a pensar, ajudar a aixecar-se quan cauen, assumir l'error com a part del procés, fer entendre que el fracàs no és el problema (el problema és no aixecar-se); en resum, restar atents a la seva maduració integral com a persones.

Si per orientació entenem, només, encaminar l'alumne cap a aquelles àrees de continguts o d'interès personal vers un futur professional, deixarem de realitzar aquella tasca tan important que és la d'educar. En el mateix procés orientador dels futurs tècnics, operaris, intel.lectuals, directius... cal contemplar l'orientació dels futurs conciutadans sòlidament respectuosos, hàbils emocionalment i amb valors consolidats, capaços de conviure i millorar l'esdevenidor comú.

. Participativa:

Malgrat l'edat i els diferents papers que mestres i alumnes tenen a l'escola hem d'entendre que el tutor és un membre més del grup, per bé que amb unes funcions diferenciades. Entendre això suposa la implicació a ple dret en els processos amb la finalitat de què el grup tiri endavant. Tot i que les perspectives siguin diferents, el tutor motiva, provoca i orienta l'acció educativa i, en tant que ho fa, interactua sobre els alumnes i forma part del grup en procés.

Aquesta perspectiva d'implicació situa al tutor en un plànol de respecte i, alhora, de proximitat envers els alumnes que, d'una banda, el perceben com un professional i de l'altra, com a company de treball. La integració del conductor en la vida del grup, participar-hi en les activitats com a un membre més, facilita el coneixement directe dels processos madurats del propi grup i dels qui el componen. La participació activa ens facilita estones d'observació que directament o bé a posteriori ens permeten d'actuar encertadament establint hàbits, valors i pautes conductuals. De la mateixa manera, la participació activa no tan sols ens facilita el seguiment de la pròpia evolució del procés (ja que constantment rebem feedbacks informatius), sinó que fa també més rica la seva avaluació, tant a nivell individual, com a nivell col·lectiu.

No hem d'oblidar que la implicació del tutor s'ha de veure contemplada globalment, com una més de les seves funcions, no obstant, la participació com a part implicada genera en si mateixa l'establiment de lligams i relacions que sovint ultrapassen la clàssica relació mestre-alumne. No encetarem aquí la discussió sobre el que aquest fet comporta de positiu o negatiu, ja que depèn de molts factors, però sí que hi volem fer un toc d'atenció per tal de tenir controlats els possibles desgavells emocionals que això pugui provocar i afectin en major o menor mesura al procés educatiu.

. Reguladora:

Malgrat la participació del tutor com a membre en el procés del grup, aquest juga un paper diferent a la resta. Diferenciat per la responsabilitat de conduir, motivar i orientar, però amb una responsabilitat afegida que no és altra que la de regular, intervenint o no, els diferents processos pels que passarà el grup.

En tant que part implicada, amb un paper diferenciat, el tutor haurà d'intervenir sovint en el conflicte, com a mediador aportant visions diferents, altres perspectives, tallant situacions per a posteriori analitzar-les... és a dir, intentant actuar amb criteri objectiu.

Aquest paper que definim com la tasca reguladora del tutor és molt important ja que pot ser un indicador de la pau social en el grup, de l'harmonia entre els seus membres i de la capacitat de creixement com a col·lectiu i individualment. És doncs fonamental que per fer aquesta funció el tutor tingui el seu repertori d'habilitats emocionals a punt.

3.2.- Una tasca col·lectiva i d'equip

Entendre avui que la tasca del tutor és una tasca individual o una responsabilitat personal d'un mestre dins una institució escolar significa no tenir perspectiva del què és l'ensenyament i en què consisteix l'educació. Cal deixar ben clar que sobre l'educació dels nostres alumnes hi actuem tots aquells que formem part de la comunitat educativa, tots aquells que compartim el dia a dia amb els nois/es.

La nostra tasca és la tasca d'un col·lectiu que a nivell general actua o hauria d'actuar seguint unes pautes educatives comunes i que per raons organitzatives crea unes funcions més específiques derivades d'un interès comú. És en aquest sentit que s'hauria de situar la tasca tutorial, com a responsabilitat personal, però sota la delegació d'una responsabilitat comuna compartida.

Entenent la tasca tutorial com a col·lectiva i d'equip, com a tasca educativa comuna i responsabilitat de tots, considerem alguns aspectes que en facilitarien el seu funcionament:

. Les Co-tutories:

Si per co-tutoria simplement entenem repartir-se la feina que genera un grup, anem malament. Compartir la tutoria en alguns casos pot significar repartir-se entre els co-tutors determinades tasques que la tutoria pot generar sobre els aspectes més burocràtics de la feina. Tasques com el control d'assistència, el dels variables, els cobraments de les sortides i d'altres d'aquest caire que puguin sorgir. Malgrat tot, aquest no és el concepte que nosaltres entenem de la co-tutoria.

Compartir les tutories no hauria de voler dir que un s'encarrega dels quinze primers de la llista mentre que l'altre ho fa dels restants. Compartir les tutories hauria de significar compartir un projecte comú de treball, entre uns alumnes que des de la seva individualitat formen un conjunt i uns professors que treballen en equip, intercanviant informació, conduint i acompanyant els progressos individuals i grupals. Professors que indistintament es reuneixen amb el grup, hi interactuen conjuntament, parlen amb els pares i mares i amb els mateixos alumnes enfortint coherentment, entre tots els afectats, el procés de maduració de l'alumne. Professors que a més de la tasca tutorial són professors de matèria del grup i, per tant, tenen un coneixement prou ampli d'aquest.

. Els equips de nivell:

El fet que la vida del grup es vegi afectada per diferents professors, sovint tants com matèries, provoca en els alumnes efectes i reaccions diverses.

Els alumnes veuen diferents caràcters, diferents actituds envers l'acte educatiu (educar, instruir, la combinació d'ambdues...), diferents metodologies d'ensenyament, diferents estils d'ensenyament, perceben la diversitat de la nostra professió com quelcom que els cau al damunt. Aquest fet té efectes positius i negatius que no analitzarem aquí en profunditat però si que insistirem en un dels aspectes més perniciosos del tema, el fet que considerin o puguin arribar creure que aquesta diferència porta a la incoherència.

Per tal d'evitar aquest tipus de situació s'han de crear equips de nivell tan cohesionats com sigui possible, en base al Projecte Educatiu de Centre. Equips de treball que reforcin la tasca de l'acció tutorial, que les diferents visions que cada un de nosaltres pugui aportar sobre el procés d'ensenyament - aprenentatge i sobre el procés de maduració personal i social de cadascun dels nois/es, mantinguin un alt grau de cohesió per a seguir tots els processos i incidir sobre els mateixos amb eficàcia i coherència.

Pactar i prendre acords des dels diferents posicionaments pot esdevenir una lliçó de democràcia i de respecte que difícilment s'oblida, lliçó que cal publicitar i fer entendre com un pas endavant front a la confrontació intransigent. Evidenciant la cohesió dels equips afavorirem el procés, ajudant a consolidar la transmissió dels continguts sigui quin sigui el seu origen.

Un equip de nivell que funcioni com a tal veurà com la tasca tutorial es veu enfortida i consolidada des de tots els angles possibles (l'organització del grup i la seva gestió, les tasques burocràtiques, les sortides, els projectes educatius i les activitats alternatives...). En definitiva, equips de nivell implicats en el procés educatiu de la seva gestació fins a la seva conclusió.

. La implicació - compromís de la família en la tasca tutorial:

Família i escola han d'actuar plegats, si sortint del túnel del Cadí el mestre va cap a Puigcerdà i el pare va cap a Andorra de ben cert que l'alumne es quedarà enmig sense saber on anar, si més no, tindrà dubtes en el camí a escollir. Valgui aquest exemple domèstic per a il·lustrar la necessitat de compartir camins, projectes, esforços, inquietuds i altres factors entre tots els agents responsables de l'acte educatiu.

No pretenem descobrir en aquesta proposta la importància de la família en l'educació dels seus fills, no parlarem del grau d'influència que aquesta disposa, però sí que incidirem en la necessitat del compromís i del pacte entre família i escola per a millorar l'acció educativa. L'acord de sintonies resulta decisiu en el procés educatiu.

L'escola ha d'obrir la porta al diàleg fluid amb els pares i mares des de la declaració inicial del P.E.C. fins a la concreció del mateix en les programacions d'aula. Els canals d'informació haurien d'esdevenir més àgils i la presa d'acords i pactes entre ambdós agents, pares i tutors, s'hauria de convertir en la tònica habitual de treball. Els pares, per la seva banda, haurien d'invertir més temps i esforços reals en compartir el procés educatiu des seus fills, confiant en l'agent educatiu sobre el que deleguen. Aquesta inversió de temps no s'ha de fer només quant a l'aprenentatge sinó, en general, atenent a tot el desenvolupament dels noi/a. Com ja hem comentat anteriorment els pares han d'entendre que l'adolescència és una etapa en la que no poden renunciar a seguir educant els seus fills.

Potser un dels temes que angoixa els pares és la manca de formació sobre com tractar les problemàtiques en què es troben els adolescents avui dia. Molts centres educatius, a través de les A.M.P.E.S. i en col·laboració amb els equips docents, estan desenvolupant programes al voltant del què genèricament s'anomena "Escola de Pares". L'objectiu d'aquestes escoles és donar a conèixer les diferents problemàtiques en què es troba l'adolescència actual i les possibles formes de contemplar-les i treballar-les amb la família. Popularitzar i generalitzar les Escoles de Pares als centres i amb la col·laboració dels professors-tutors i l'equip docent en general, en les tasques en les que sigui possible, seria una manera de facilitar el diàleg família-escola i d'ampliar els compromisos comuns.

3.3.-Dignificar la responsabilitat que implica l'acció tutorial

.Cobrint una Formació inicial del professorat adequada a la realitat.

Gran part del professorat de secundària en actiu, sobretot aquell que no prové de l'etapa de primària, quan va finalitzar la seva llicenciatura segurament no tenia previst ingressar al camp de la docència i havia contemplat d'altres expectatives, la seva entrada al món docent es va produir després d'haver realitzat un "curset" com el C.A.P. Molts de nosaltres vàrem comprovar en carn pròpia que, ni de bon tros, l'esmentat curs ens facultava per a dur a terme la nostra tasca docent. El fet vocacional i la manca de formació inicial han produït, en molts casos, que ens haguem d'espabilar pel nostre compte, reproduint models dels mestres que més ens han impactat, aprenent dels companys amb més experiència, assistint a cursos de formació continuada, llegint allò que ens queia a les mans...

Cal evitar la reproducció d'aquest model de "l'espabilat com puguis" amb el que fins l'actualitat hem anat funcionant; cal que quan un professor de secundària entri a una aula disposi del suficient bagatge de coneixements de Pedagogia, de Psicologia evolutiva, de recursos i models d'aprenentatge, d'habilitats socials i emocionals per a fer front al repte educatiu.

Aquesta formació inicial que aquí reclamem ja s'hauria de donar a les diferents facultats universitàries, on haurien de contemplar per la via que fos (crèdits obligatoris, de lliure elecció, d'altres solucions...) la possibilitat de realitzar tasques al voltant de la docència. Anant més enllà una de les especialitzacions de cada carrera hauria d'estar enfocada cap a la tasca docent.

No és, però, aquest el model en ús de la nostra societat, segueix prevalent la dita: "el que vale, vale. Y el que no para maestro".

Mentrestant no arriba el que en aquestes pàgines es reivindica, cal seguir donant resposta a la manca de formació inicial, però partint de la realitat en què ens trobem; cal formar PROFESSIONALS de la docència, EDUCADORS, el més ben preparats possible de bon començament. La reforma del C.A.P. és un primer pas, però no el definitiu, podem seguir avançant i cal fer-ho ja que la preparació és cabdal cap a la dignificació del nostre ofici.

.Potenciant una formació permanent en constant evolució:

El desig de millorar en la tasca docent, d'adaptar-la a una realitat social en continu procés de transformació, als interessos i preocupacions dels nostres alumnes, de projectar-la amb expectatives de futur, de fer-la crítica al voltant del propi procés hauria d'estar present en totes i cada una de les nostres actuacions. Sovint, la manca de temps no ens permet d'actualitzar-nos com voldríem, el dia a dia i les responsabilitats familiars i socials de cadascun de nosaltres limiten la nostra actuació en el camp de la formació permanent. Cal fer arribar als centres les noves tecnologies, però també les noves aportacions docents, en forma de publicacions, materials didàctics, estratègies educatives. Apropar i facilitar la tasca de formació permanent als centres, amb tot el que això suposa, és una de les tasques prioritàries que hauria de tenir qualsevol administració educativa.

Trobar noves possibilitats d'iniciar tasques de formació permanent i continuada, alternatives a les ja existents, és un repte que demana inversions i despesa, però que a curt termini genera resultats més que satisfactoris (vegem sinó els postgraus de formació de mestres especialistes a l'etapa de primària).

Cal afavorir les línies d'investigació del professorat ampliant les llicències d'estudis que repercuteixen directament en una millora de la qualitat de l'ensenyament. Popularitzar els resultats de les investigacions realitzades als diferents punts de trobada de la comunitat educativa, creant xarxes alternatives de difusió (seminaris i cursos de formació de centres), més properes al professorat.

Cal, en definitiva, una formació permanent que ofereixi al professor i, especialment al tutor, coneixements, recursos, habilitats i destreses que li permetin millorar la seva tasca amb i pels seus alumnes.

.Reconeixement de la tasca tutorial en horari i retribució:

Dignificar la tasca del tutor als nostres centres de secundària passa per facilitar-li temps i reconeixement. Temps que es tradueix en hores de dedicació a la tutoria, que no han de sortir de les hores lliures sinó de les hores lectives de treball al centre. Potenciar les tutories en hores significa donar una major importància a l'evolució integral dels nostres alumnes i futurs conciutadans, significa millorar el seguiment i la progressió individual i grupal, significa potenciar, en suma, l'acció educativa del centre.

Dignificar significa també reconèixer valor. En els darrers anys s'ha reconegut en valor pecuniari la tasca dels professors que assumien responsabilitats de gestió dels centres . S'ha prioritzat la gestió per sobre l'acte docent. Segurament s'han resolt problemes de caire organitzatiu general, però els que realment afecten l'acte educatiu resten encara per millorar.

A la majoria de centres de secundària del país pocs professors volen la tutoria. Aquest fet ens hauria de preocupar. Què hi ha darrera d'aquest rebuig? Segurament obeeix a diferents motius, entre els quals destaquen la molta feina que ser tutor comporta i les poques gratificacions en temps i en remuneració econòmica. La poca predisposició del professorat, que no tothom serveix per dur a terme aquesta tasca, que molts dels professors que sovint l'han realitzada estan més cremats any rera any, podem comprovar com les possibilitats de ser tutor es van reduint.

Resulta imprescindible dignificar el treball educatiu que aborden els tutors donat la seva complexitat i la seva dificultat, donada la seva importància, fins i tot, pel paper de connexió que representen entre la família, l'alumne i el professorat.

4.- Acció tutorial - acció emocional.

Un perfil d'educador com el que venim dibuixant en les pàgines anteriors no acaba de ser complert si no entenem la tasca educativa del tutor en interacció constant amb els alumnes i, per tant, coneixedor dels seus sentiments i de les seves emocions.

Com ja hem dit anteriorment, al voltant del procés d'ensenyament - aprenentatge es produeixen moltes situacions que afecten el seu desenvolupament. L'estat emocional dels alumnes és una de les més importants ja que condiciona seriosament els seus resultats; aquest, alhora, es veu condicionat per múltiples factors. Les relacions familiars, els amics, i les relacions afectives en general marquen i determinen entre d'altres aspectes l'estat emocional dels nostres adolescents. Fer ulls clucs a aquesta realitat suposa realitzar una tasca amb la seguretat d'obtenir resultats infructuosos. Resulta evident que conèixer al detall la situació emocional de tots i cada un dels nostres alumnes és enormement difícil i no plantejarem aquí reptes impossibles d'assolir, però sí que volem insistir en el fet que la nostra tasca educativa consisteix en donar-los recursos i elements d'anàlisi que els permetin afrontar el repte de viure en comú.

És en aquest sentit que creiem que cal abordar l'acció tutorial contemplant també les emocions, identificant-les, reconeixent-les, relativitzant-les...en definitiva, treballant-les a mesura que vagin apareixent. Treballant-les a voltes de forma col·lectiva i d'altres individualment, però sempre intentant desenvolupar en els alumnes mecanismes de resposta enriquidors i positivitzadors front les crisis emocionals que es puguin presentar.

Ja hem abordat en capítols anteriors l'educació emocional, la manera com creiem que s'hauria de treballar als centres i com es concreta en la nostra proposta i, malgrat tot el que hem dit, volem insistir en què l'actitud de l'adult, el mestre, és un factor determinant en el resultat del procés.

Des dels centres d'ensenyament cal afavorir les actituds dels professors-tutors, predisposats a realitzar la tasca amb preparació suficient, amb experiència i cohesionats emocional i ideològicament. Professors que coneguin i interactuin amb el grup, establint un marc de treball basat en la necessitat del progrés continuat i la millora de les relacions entre les persones, cercant valors com la tolerància, el respecte, l'amistat, la cohesió... Professors que acompanyin l'alumne en la recerca de la seva salut emocional, ajudant a afrontar el conflicte, des del reconeixement i la relativització del mateix fins a la seva resolució amb una implicació activa i responsable.

És possible que un perfil així no abasti les possibilitats de tothom, de la mateixa manera que no tothom serveix per a realitzar aquesta tasca; cal reciclar i formar el professorat específicament per resoldre aquestes problemàtiques, però resulta indubtable que és una tasca que cal abordar.

PROPOSTES PRÀCTIQUES

1.-Consideracions generals

1.1.- Els marcs de referència

- . Què són i perquè els describim
- . El marc de referència de la proposta
- . Els nivells
- . Possibles adaptacions segons necessitats i àmbit d'aplicació

1.2.- Ubicació dels projectes dins model - proposta P.A.T.

- . Explicació general
- . Quadres programació trimestral

1.3.- Consideracions generals sobre l'aplicació dels projectes

2.-Avaluació

2.1.-Com avaluarem?

2.2.-Fitxes model d'observació- avaluació

PROPOSTES PRACTIQUES

1.-consideracions generals

1.1.- Els marcs de referència

Abastar un projecte de la magnitud del què ens ocupa suposa determinar molt clarament en tot moment on som i on anem, tenir clar el marc general del qual partim i on volem arribar.

La nostra proposta en la mesura en què intenta definir un projecte general per a tota l'etapa, haurà d'observar que:

- els continguts tinguin una coherent progressió malgrat respondre a paràmetres diferents per tal d'assolir els objectius previstos.

- s'adapti en la major mesura possible als interessos dels alumnes així com a la seva realitat: nivell de maduresa, grau d'integració i adaptació al centre, diversitat de procedències, diversitat cultural...

Per tal de facilitar els aspectes anteriorment esmentats proposem dotar a la proposta d'uns marcs de referència per cicles, uns fils conductors genèrics, en relació als quals estructurarem tot el seu desenvolupament. Els marcs de referència determinaran directament tant la preparació com el posterior desenvolupament dels projectes programats per a cada nivell i cicle.

Així doncs els referents que describim per a cada cicle seran els següents:

1er. cicle.

- . El jo individual, personal.
- . La integració a la vida de l' institut (pla d'acollida...)
- . L'adaptació al grup i el respecte a les persones amb qui convivim.
- . El respecte i la millora de l'entorn proper.

2n. cicle.

. El jo social.

. La projecció del grup envers el barri, la ciutat i la societat en general.

. L'adolescència i el conflicte: autoconcepte, relacions interpersonals, família, estudis, món laboral.

El fet de disposar de marcs de referència globals facilita l'adaptació a la realitat del grup i dels seus interessos, però també la seva adaptació als nivells.

Cal dir que els marcs descrits fan referència a aspectes molt generals i podrien ser adaptats a les necessitats de cada centre segons la realitat de la zona on estigui situat realitzant, només, petits canvis.

Els marcs de referència en cap cas determinaran que no es pugui dur el treball a terme si la seqüència no és completa, aquest és un element molt important ja que no determina la impossibilitat que el projecte s'apliqui en un grup aïllat. És més, les nostres experimentacions sempre s'han dut a terme sense estar ubicades en una seqüència completa de tota l'etapa, ja sigui per manca d'acord amb la resta de professors, ja sigui per d'altres motius.

1.2.- Ubicació dels projectes dins el model - proposta de P.A.T.

La ubicació del treball per projectes dins el pla d'acció tutorial ha de contemplar-se atenent a la diversitat de continguts propis de la tutoria. Sovint hi ha aspectes puntuals de centre que s'han d'abordar com la tria de variables, les problemàtiques concretes dels nivells: sortides i viatges, la tasca d'orientació als darrers cursos... aspectes que ens ocuparan sessions senceres i no les podrem dedicar al projecte.

Així doncs si comptem amb aproximadament dotze sessions per trimestre, n'hauríem de deixar quatre per als aspectes anteriorment esmentats i en restarien vuit per a dedicar íntegrament a l'elaboració del projecte. És evident que segons la magnitud del projecte i la intensitat de la implicació dels alumnes no seran suficients i potser caldrà disposar de sessions complementàries per tal d'enllestir-lo. Això implicarà la necessitat de trobar solucions, que seran diferents en cada centre, la disponibilitat dels professors, pares, instal·lacions, etc...

No obstant, cal considerar que moltes de les activitats dels diferents projectes proposats es poden fer a casa o fora de l'horari escolar, esbossos pictòrics, adaptació de textos, mescles musicals, entrevistes... La realització d'aquest tipus de "deures" els suposarà en la majoria de casos haver-se de trobar, relacionar-se en base a un objectiu comú i aquestes relacions alhora haurien de millorar la qualitat de les seves relacions afectives.

Malgrat els aspectes relatats anteriorment al voltant de les sessions de treball per dur a terme els projectes, l'excessiva tasca que poden suposar en alguns casos, pot fer que no hi hagi prou temps per a realitzar-los en un trimestre; sempre hem de prioritzar la realització per sobre la programació efectuada d'antuvi. L'objectiu és concloure projectes, no tant el nombre d'aquests que se'n facin per curs.

A tall d'exemple mostrem a continuació la ubicació dels projectes dins un possible model de P.A.T. Situem l'exemple en el segon cicle de l' E.S.O. i, en concret, al quart curs.

PLA D'ACCIÓ TUTORIAL
1ER.TRIMESTRE

Segon cicle 4rt. E.S.O.
curs 2000-01

Temporalització	Continguts
13 Setembre (previ inici curs)	Pla d'acollida: Oferta i tria de variables. Lliurament per part dels alumnes del full de tria. Distribució de variables per l'equip de nivell
18 Setembre (previ inici curs)	Pla d'acollida: Comunicació dels variables adjudicats, horaris, professorat, aules,...
19 Setembre	Inici de curs E.S.O. i Batx.
25 Setembre	1.Sessió.Presentació Projecte tutories, elecció treball trimestral,
2 Octubre	2.Sessió. Preparatòria del treball, confecció de grups, distribució treballs,...
9 Octubre	3.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,.. .Seguiment projecte treball
16 Octubre	4.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,.. .Seguiment projecte treball
23 Octubre	5.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,.. .Seguiment projecte treball
30 Octubre	6.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència,

Temporalització	Continguts
	l·listes,... .Seguiment projecte treball
6 Novembre	7.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, l·listes,... .Seguiment projecte treball
13 Novembre	8.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, l·listes,... .Seguiment projecte treball
20 Novembre	Presentació del projecte a l'institut. Avaluació.
27 Novembre	Oferta i tria de Crèdits Variables 2n.Tr.
4 Desembre	Preparem l'avaluació trimestral.

PLA D'ACCIÓ TUTORIAL
2n.TRIMESTRE

Segon cicle 4rt. E.S.O.
curs 2000-01

Temporalització	Continguts
11 Desembre	Inici del segon trimestre. Presentació, tria i decisió del 2n projecte.
18 Desembre	2.Sessió. Preparatòria del treball, confecció de grups, distribució treballs...
VACANCES DE	NADAL
8 Gener	3.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
15 Gener	4.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
22 Gener	5.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
29 Gener	6.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
5 Febrer	7.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
12 Febrer	8.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
19-22 Febrer	Setmana Blanca o Viatge de fi de curs. Tutoria intensiva.

Temporalització	Continguts
26 Febrer	Presentació del projecte a l'institut. Avaluació.
5 Març	Oferta i tria de Crèdits Variables 2n.Tr. Orientació cap al futur
12 Març	Comunicació adjudicació variables. Orientació cap al futur

PLÀ D'ACCIÓ TUTORIAL
3er.TRIMESTRE

Segon cicle 4rt. E.S.O.
curs 2000-01

Temporalització	Continguts
19 Març	Inici del tercer trimestre. Preparació de la segona avaluació per part dels alumnes. Presentació del projecte per al tercer tr., creació grups i planificació del treball.
26 Març	2.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
2 Abril	3.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
9 Abril	4.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball
23 Abril SANT JORDI	Exposició dels treballs realitzats fins a la data.
7 Maig	5.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball .Orientació Cap al futur
14 Maig	6.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,...

Temporalització	Continguts
	.Seguiment projecte treball .Orientació Cap al futur
21 Maig	7.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball .Orientació Cap al futur
28 Maig	8.Sessió.Qüestions generals: Informacions diverses, faltes i justificants, assistència, llistes,... .Seguiment projecte treball .Orientació Cap al futur
11 Juny	.Exposició del projecte del tercer trimestre. .Avaluació final del curs i balanç dels tres projectes treballats enguany.

1.3.- Consideracions sobre l'aplicació dels projectes

Un dels aspectes principals a considerar en les diferents propostes, és l'augment progressiu de l'autonomia dels alumnes en la seva realització. Així doncs, es pot constatar que en els primers cursos les activitats estan molt més pautades. I a mesura que els projectes avancen l'alumne disposa de major autonomia per dur-los a terme.

Sempre que endeguem un projecte cal que els alumnes coneguin els objectius i continguts que es pretenen assolir i raonar-ne la importància. Abans de plantejar una proposta concreta per part del tutor és important que els alumnes aportin idees i, entre tots, decidir el tema base per treballar els objectius. De tota manera, nosaltres presentem dotze projectes pràctics estructurats i seqüenciats en base als valors, emocions i actituds seleccionats, i que haurien de ser definits per l'equip pedagògic del centre. Que quedi clar, doncs, que aquestes propostes només pretenen oferir un ventall de possibilitats que cada equip podrà adaptar segons les necessitats i realitats concretes de cada centre educatiu.

Atès que la majoria d'activitats que proposem s'han de realitzar de forma cooperativa, els alumnes han de treballar en equip. Per aconseguir els objectius d'un bon treball d'equip cal tenir en compte alguns aspectes que haurem de treballar amb els alumnes:

- Ha de ser un grup heterogeni, on hi hagi diversitat (el professor/a pot ajustar els grups si ho creu convenient).
- Cada membre ha d'assumir responsabilitats individuals i col·lectives.
- Tots els membres han de ser escoltats per igual.
- Han de descobrir i utilitzar les habilitats emocionals i socials per millorar el funcionament del grup.
- Han de revisar periòdicament el funcionament i fer propostes de millora.
- Han de ser conscients que l'èxit del treball cooperatiu depèn de la implicació en tots els aspectes de tots i cadascun dels membres de l'equip.

Certament no és una feina fàcil de fer i aprendre, però de mica en mica es pot anar interioritzant i arribar a descobrir els múltiples guanys del treball cooperatiu.

Canviar l'estructura clàssica de l'aula afavoreix la relació i crea un clima més distès. Convé que en les sessions de posada en comú, la disposició dels alumnes sigui circular per afavorir la comunicació. A voltes també és important de canviar d'escenari i sortir a l'aire lliure a fer alguna de les activitats de debat-reflexió: el pati o un parc proper al centre poden ser llocs adients.

Tot i que són els alumnes els que proposen, expliquen i cerquen informació, el tutor/a en els primers projectes (més endavant han de ser els propis alumnes) haurà de moderar, observar i provocar discussions, vetllar que en la pluja d'idees tothom estigui atent i no repetir el que ja s'ha dit, dinamitzar i fer que tots els alumnes puguin dir el que pensen; es tracta d'evitar monopolitzar el tema entre tres o quatre, així com potenciar i animar a parlar a aquells alumnes que sovint callen per por de no ser prou valorades les seves aportacions.

En un treball d'equip és normal que apareguin sovint opinions diferents sobre temes diversos, es discuteixi i s'arribi a una situació conflictiva; això no és greu, al contrari, el grup ha de ser dinàmic, ha de qüestionar les opinions, contrastar-les, revisar-les... el problema esdevé quan el grup no s'enfronta als conflictes i, per tant, no busca solucions per resoldre'ls. La majoria de vegades és el mateix grup qui arriba a una solució, però poden presentar-se situacions complicades i, aleshores, el tutor/a haurà de fer de mediador utilitzant determinades estratègies (ajudar a definir el problema, les causes que l'han pogut provocar, trobar solucions...), i les seves habilitats emocionals, evitant l'estil competitiu i agressiu, i potenciant el constructiu. El mediador, en la mida en què els projectes vagin avançant, haurà de ser un alumne per tal de facilitar la posta en pràctica de les habilitats emocionals treballades.

Suggerim unes pautes a tenir en compte en la mediació del conflicte:

- . Acceptació del mediador/a.
- . Tenir clar que jutgem fets i no persones.
- . Respectar totes les idees.
- . Evitar les agressions verbals o físiques.
- . Escoltar sense interrompre i expressar amb claredat sentiments i actituds.
- . Criticar de forma constructiva altres opinions.

El mediador/a ajuda a:

- .Definir el problema (exposició dels fets amb claredat)
- .Anàlisi de les causes (aclariment de malentesos, identificació de sentiments i emocions comuns).
- .Trobar solucions (pacte, negociació)
- .Avaluar les conseqüències dels acords presos
- .Reconèixer el conflicte com una forma de millora.

Hem d'aturar el procés de treball sempre que es doni un conflicte o es generin situacions en què els valors i actituds a aprendre siguin qüestionats i es posin de manifest els contravalors, així com quan les emocions es descontrolin.

2.-Avaluació

2.1.-Com avaluarem?

Entenem que valors, habilitats emocionals i actituds no són conceptes teòrics que s'han d'aprendre i avaluar sinó que són experiències que s'han de viure. Els alumnes han d'experimentar el valor de la justícia, del respecte, de la solidaritat, de l'autonomia...han de poder deixar fluir emocions: tristesa, angoixa, estimació, inseguretats...han de poder ser crítics i autocrítics amb les actituds; l'educació de tot plegat, s'aconseguirà a partir de l'experiència real personal i alhora compartida. Hem de fomentar i crear un clima de diàleg i de respecte a l'aula per tal que esdevingui un espai d'experiències compartides. Hem de saber extreure de cada alumne allò que el pot ajudar a madurar i créixer, i potenciar a aquells que, sovint, són considerats poc competents, a demostrar les seves habilitats, ja sigui en una obra de teatre, en la decoració d'un espai o en la recollida d'informació; l'important és que cadascú, segons les seves possibilitats, experimenti la satisfacció del creixement propi.

Dit això, com abordem el tema de l'avaluació? D'una banda ens trobem amb la necessitat d'avaluar el conjunt de la proposta per tal de confirmar la seva viabilitat i la seva funcionalitat i de l'altra, cal avaluar la interiorització de valors, actituds i habilitats emocionals.

Avaluar el conjunt de la proposta contempla l'avaluació des del procés efectuat pels alumnes a d'altres elements: l'adaptació dels propis projectes a les seves necessitats i a la seva educació, a les repercussions d'utilitzar aquesta metodologia en el conjunt del centre (un cert desordre inicial fruit de la manca d'experiència de treball, les diferents visions que això pot comportar, el suport dels equips de gestió de centre i nivell...), als problemes derivats dels propis projectes (materials, espais...).Totes aquestes variables caldrà tenir-les en compte a l'hora d'avaluar el projecte desenvolupat.

Els canvis positius tant personals com col·lectius, quant a les actituds, valors i habilitats emocionals que s'experimentin al llarg de tot el procés, ens informaran del grau d'assoliment dels objectius proposats. Així doncs, si els alumnes són capaços de fer una anàlisi crítica, objectiva i realista d'una situació concreta, aprendre i rectificar, si en una situació de conflicte saben veure i analitzar les possibles alternatives, mesurar les conseqüències i a partir d'aquí decidir i actuar, si aprenen a controlar impulsos, a manejar els sentiments partint de l'acceptació realista no destructiva, si són capaços d'acceptar i respectar la diversitat...haurem aconseguit, en bona part, l'assoliment dels objectius.

Si parlem en termes d'avaluació-recollida d'informació durant el procés i resultats obtinguts en relació als objectius i continguts determinats, distingirem tres fases:

1.-SITUACIÓ INICIAL:

Determinar el punt de partença i els objectius a aconseguir

COM?

Anàlisi i interpretació de les respostes en relació a la pregunta: què sabem?, i l'actitud dels alumnes a partir de l'observació directa.

2.-AVALUACIÓ CONTÍNUA:

Els progressos i mancances de l'alumne.

La interiorització d'actituds, valors i habilitats emocionals personals, envers el grup i la societat en general.

COM?

Observació sistemàtica durant tot el procés.

Avaluació de cada sessió personal i grupal.

3.-AVALUACIÓ FINAL:

Grau d'assoliment dels objectius.

Contrastar els canvis produïts en els decurs del procés.

COM?

Autoreflexió i autoavaluació (escrita i oral)

Reflexió i avaluació en petit i gran grup (oral)

Avaluació del projecte per part del grup classe.

Diàleg-col·loqui sobre les idees principals a destacar.

Seguiment per constatar la millora

2.2.-Models de fitxes d'observació avaluació

MODEL DE FITXA D'AVALUACIÓ DEL PROJECTE

	Molt	bastant	gens	Raona breument la resposta	
El tema del projecte t'ha resultat interessant					
Els continguts t'han fet pensar i reflexionar					
Has canviat algunes de les teves actituds i conductes					
T'han ajudat a conèixer-te millor					
Has millorat les relacions amb els companys					
Ha millorat la convivència					
El treball cooperatiu afavoreix les relacions					
Et sents més solidari i compromès.					

MODEL D'OBSERVACIÓ INDIVIDUAL

Coopera amb els companys					
Aporta idees					
Li costa Argumentar					
Accepta i respecta fàcilment els acords					
Sap escoltar					
Es mostra intolerant i amb aires de superioritat					
Es mostra creatiu					
És capaç de canviar d'actitud					
Té iniciativa.					
Habilitat per justificar els seus punts de vista.					
Capacitat d'expressar emocions i sentiments.					
Capacitat de controlar les emocions.					
Capacitat de defensar-se.					
Sap superar el fracàs.					
S'enfronta a les pressions.					
Davant el conflicte es mostra: agressiu, dialogant, pactista...					
Confon acceptació amb manca de discussió.					
Mostra vergonya, timidesa, inseguretat					
Té por al ridícul					

MODEL D'OBSERVACIÓ DEL GRUP

Es fa un pla de treball			
Es distribueixen les tasques			
Es discuteixen totes les opinions			
Busquen solucions als conflictes			
Són capaços d'explicar amb claredat els resultats del seu treball			
Només fan la feina alguns membres i els altres es limiten a criticar			
Hi ha opinions que es passen per alt			
Tothom participa per igual			
A mesura que avança el projecte hi ha més implicació			
Altres			

**MODEL DE FITXA PEL SEGUIMENT DE LES SESSIONS
DIARI DE TREBALL**

PROJECTE:

SESSIÓ:

EQUIP FORMAT PER:

QUÈ CAL FER

**REPARTIMENT DE
TASQUES**

FEINA REALITZADA

EL QUE NO S'HA POGUT ACABAR. PER QUÈ?

PROPOSTA D'IDEES INDIVIDUALS

PROPOSTA D'IDEES DEL GRUP EN LA POSADA EN COMÚ

**CONFLICTES O PROBLEMES QUE HEU
TINGUT**

SOLUCIONS

DUBTES

COM ES PENSEN RESOLDRE?

ALTRES

3.-Dotze projectes pràctics

3.1.-Presentació

Els dotze projectes que proposem estan agrupats en tres blocs, cadascun dels quals respon a objectius diferents:

MILLOREM L'ENTORN

En el bloc de projectes que plantegem sota aquest títol hem posat l'accent en tots aquells aspectes que fan referència a la millora de l'entorn on convivim diàriament i, per tant, la millora de la convivència i el respecte envers persones i espais. A fi d'assolir aquests objectius hem vertebrat les propostes al voltant de l'expressió plàstica i els mitjans audiovisuals com a fil conductor dels diferents projectes.

BUTLLETÍ DE DEBAT

Les propostes desenvolupades responen a una reflexió al voltant de temes relacionats amb els eixos transversals; temes pels quals els alumnes se senten implicats personal i socialment. El fil conductor és la creació d'un butlletí on els alumnes puguin expressar les seves opinions.

MUNTEM UN ESPECTACLE

L'objectiu fonamental d'aquest bloc de projectes és reconèixer els propis sentiments i emocions, aprendre a controlar-los i prendre consciència que aquests afecten a les relacions personals i socials . El fil conductor és el teatre, la dansa, el ball i l'expressió corporal.

ESTRUCTURA DELS PROJECTES

A l'inici de cada bloc hi ha una introducció general que justifica el títol. Cada proposta feta per nivell s'estructura de la següent manera:

Breu introducció on s'explica el perquè de la proposta i com es durà a terme. Un apartat on hi figuren els valors preferents i els que hi interactuen.

Els objectius generals que es pretenen aconseguir en finalitzar el projecte.

Les activitats que es poden dur a terme (són sempre orientatives ja que poden ser aquestes o altres en funció de les característiques i necessitats del grup).

Una proposta d'avaluació dels resultats en base als objectius plantejats.

3.2.-Distribució per nivells

MILLOREM L'ENTORN	1r.ESO FEM L'AULA MÉS ACOLLIDORA
	2N.ESO. PINTURA MURAL
	3r.ESO EL CARRER DE LA FOTOGRAFIA
	4t.ESO 30 MINUTS DEL MEU BARRI
BUTLLETÍ DE DEBAT	1r.ESO L'OCI:EL JOC I L'ESBARGIMENT
	2n.ESO RESPECTEM LA DIFERÈNCIA
	3r.ESO LES DROGUES
	4t.ESO LES TRIBUS URBANES (MICROCULTURES)
MUNTEM UN ESPECTACLE	1r.ESO EL POEMA VISUAL
	2n.ESO DANSEM DANSEM MALEÏ TS
	3r.ESO MOVIMENT , COLOR I MÚSICA
	4t.ESO FEM TEATRE

3.3.-Desenvolupament dels projectes

MILLOREM L'ENTORN

INTRODUCCIÓ

L'entorn influeix en les nostres actituds i comportaments. Tota persona necessita estar integrada i adaptada a l'entorn en el qual es desenvolupa. Alumnes i professors passem junts moltes hores al centre escolar i la convivència depèn en gran manera de l'ambient que creem entre tots.

L'espai físic pot facilitar les relacions, la comunicació, la realització d'activitats conjuntes o bé pot dificultar-les per tant, és necessari cuidar, protegir i millorar aquest espai. Plantejar un projecte de millora de l'espai educatiu: aules, passadissos, patis...en el qual els alumnes prenguin la iniciativa, se sentin protagonistes i puguin desenvolupar la seva creativitat és una manera de potenciar actituds cooperatives, de respecte, d'autoestima i una manera de disminuir la conflictivitat i crear un clima de convivència que permeti alumnes i professors sentir-se membres participants de la comunitat educativa.

Les persones necessitem estar plenament i còmodament integrades al nostre entorn; els nostres comportaments i emocions estan sense cap mena de dubte influenciats per aquest.

Inconscientment les condicions derivades de l'entorn ens poden provocar sensacions d'estrès, d'instabilitat i descontrol, o bé afavorir el contacte social, el diàleg, el benestar i la convivència.

Treballar en projectes comuns amb la finalitat de sentir com a propi l'espai convivencial, conèixer la realitat del barri, descobrir problemes de l'entorn i buscar entre tots solucions que millorin la convivència i la comunicació esdevé una experiència enriquidora per al desenvolupament social i emocional i, òbviament, ajuda a disminuir la conflictivitat i la violència.

MILLOREM L'ENTORN

1r. ESO

FEM L'AULA MÉS ACOLLIDORA

Les aules són espais que pertanyen a tothom i a ningú –la rotació d'alumnes és constant– i, en aquestes condicions, és difícil crear un clima agradable i tranquil que estimuli el diàleg i les relacions.

Com a educadors hem d'oferir als alumnes els mitjans que els ajudin a conèixer l'espai, dominar-lo i recrear-lo, a saber ser protagonistes dels seus propis projectes i membres actius de la comunitat educativa. Hem d'aconseguir que l'entorn escolar sigui un lloc de convivència pacífica i no un espai aliè i poc respectat. Cal tenir ben clar que l'escola és de tots i entre tots l'hem de millorar.

Les propostes culturals de caire social sovintegen cada cop més, val la pena doncs, aprofitar la idea de “la ciutat educadora” i traslladar-la a l'àmbit escolar. Ja que aquest any ha estat proclamat l'any Gaudí i la ciutat ha presentat tota mena d'activitats, aprofitarem l'obra d'aquest arquitecte per desvetllar l'interès pel fet artístic i aplicar-lo al centre. Proposem la decoració de l'aula en clau modernista.

L'obra de Gaudí és ben present en el nostre entorn, és un dels màxims exponents de la diversitat arquitectònica; la seva singularitat però, no ve donada tant per la utilització dels materials més diversos sinó per l'originalitat de formes i colors. El seu model va ser la naturalesa i en ella es va emmirallar; fruit d'una observació minuciosa i d'una imaginació desbordant va aconseguir la creació de formes impactants. Gaudí va comptar també amb la col.laboració dels artesans de l'època, de manera que els seus projectes són concebuts de forma integral contemplant tant els aspectes estructurals com els formals i són el resultat del treball cooperatiu.

Com a persona cal destacar el respecte que mostrava envers el treball dels altres arquitectes així com també el reconeixement de les seves errades i l'esforç per superar-les.

Estudiant la seva obra aprendrem a respectar la natura i a tenir cura de tot el que ens envolta, des dels petits detalls fins a les grans manifestacions artístiques. L'obra d'en Gaudí pot ser un bon pretext per treballar actituds de respecte envers l'entorn i potenciar actituds més ecologistes.

VALORS IMPLICATS

El respecte

La convivència

La responsabilitat

El diàleg

L'Empatia

L'Amistat

L'Esforç

El Pacte i la negociació

El Compartir

La Corresponsabilitat

La Participació Democràtica

L'Apreci

La Cooperació

La Creativitat

L'Autoestima

OBJECTIUS

- 1.-Ser capaç d'establir la relació que existeix entre l'obra de Gaudí, la natura i l'ecologia.
- 2.-Despertar als alumnes l'admiració i respecte pels oficis artesans.
- 3.-Mostrar actituds d'observació, atenció, estudi, reflexió i recerca envers el llegat arquitectònic.
- 4.-Comportar-se respectuosament amb les obres del passat que perduren entre nosaltres.
- 5.-Col.laborar en la conservació de l'espai físic i patrimoni tant del centre com de fora.
- 6.-Comportar-se respectuosament amb el medi urbà de la pròpia ciutat i d'altres.
- 7.-Desenvolupar sentiments de pertinença i cooperació en una comunitat concreta.
- 8.-Ser capaç de respectar-se a si mateix, així com els seus companys i l'entorn.
- 9.-Ser capaç d'interioritzar i respectar unes normes de convivència.

- 10.-Fer que l'alumne s'acostumi a viure fora de l'ambient escolar.
- 11.-Entendre que una sortida és una forma d'aprendre.
- 12.-Mostrar conductes actives tant en activitats individuals com col.lectives.
- 13.-Reconèixer allò que pot provocar un conflicte i buscar solucions per mitjà del diàleg.
- 14.-Cooperar activament en la creació d'un projecte comú de millora dels espais dels centre.
- 15.-Promoure iniciatives creatives.
- 16.-Sensibilitzar els alumnes sobre el valor de l'entorn en la millora de la convivència.
- 17.-Saber cercar l'objectivitat en el moment de resoldre la diversitat d'opinions.
- 18.-Saber escoltar i valorar les opinions diferents de la nostra.
- 19.-Aprendre a compartir materials i espais.
- 20.-Fer que sentin l'institut com un lloc propi i comunicatiu.
- 21.-Reconèixer l'amor i la sorpresa com a emocions. Emocions que també es poden generar a partir del fet estètic.
- 22.-Fer sentir l'aula com un espai propi.

ACTIVITATS

- Presentació del projecte i objectius a aconseguir.

- QUÈ SABEM DE GAUDÍ I LA SEVA OBRA? Aquesta activitat es farà a nivell oral i s'aniran anotant a la pissarra les diverses aportacions.
Un cop assabentats dels coneixements previs, els alumnes hauran de cercar tota mena de documentació (llibres, material gràfic, fonts d'informació, articles...) i en petit grup aniran observant i prenent nota dels aspectes que els semblin significatius. Tota la informació extreta es guardarà en un dossier.

- Mostrar un detall de l'obra de Gaudí i imaginar o buscar els elements de la naturalesa amb els quals s'ha inspirat.

- Es formaran equips de treball (4 ó 5 persones) per tal de realitzar les activitats que es proposen.

- Sortida de tot un dia per observar amb deteniment la casa Batlló i la Pedrera al Passeig de Gràcia, i visita al Parc Güell. (aquesta observació pot fer-se en altres llocs).L'equip ha de portar un quadern on anoti tot allò que li cridi l'atenció, poden fer dibuixos, fotografies, opuscles...Considerem que és més positiu fer l'observació sense un guió determinat, és important deixar-los aquest marge de llibertat en l'estudi ja que després podrem valorar el grau d'aprofitament en la feina, l'interès i la implicació en el projecte.

- Posada en comú dels aspectes més rellevants que han observat en relació a l'obra de Gaudí:
  - Formes, línies, colors, materials
  - Simbologia
  - Elements de la natura
  - Aspectes ecològics.

- Posada en comú quant a:
  - Relació amb el grup.
  - Comportament i actituds positives i negatives durant la sortida.
  - Conflictes i la seva resolució.
  - Relació entre la millora de l'aula i la convivència.

- Construcció d'un mural-síntesi de la investigació.

- Determinar el tipus de decoració a l'aula (vitalls, sanefes, mosaics...)

Els equips dissenyaran en fulls DIN A3 una mostra de la seva proposta. Es presentaran a la resta del grup i després de fer-ne la valoració es triarà el definitiu. Caldrà que es posin d'acord en la distribució de tasques i de l'espai .

- **Materials** que necessitarem: pintura de colors "la pajarita", pinzells de diferents gruixos, laca de bombilla si es fan vitalls, rajoles de diferents colors pel trencadís (aquest es pot fer sobre planxes de fusta, dibuixant primer la forma de la decoració i després enganxar les rajoles trencades i tancar les vores amb "grifi"), aigua, draps, paper vegetal per fer sanefes, tisores, cola...

- Execució del treball definitiu triat pel grup. En aquesta fase podrem observar la dinàmica dels equips i la interiorització del treball cooperatiu.

- Convidar els altres companys a veure l'aula decorada.

AVALUACIÓ

L'avaluació ha de ser contínua, des de l'inici fins al final del projecte. El tutor/a haurà de fer l'observació directa individual i de grup, avaluar les iniciatives, l'organització i la dinàmica de grup.

- Reflexió-discussió al voltant d'aquestes preguntes o altres. Es decidirà un moderador i un parell d'alumnes que anotin les idees que van sortint:

- Descobrir i conèixer el patrimoni artístic de la ciutat afavoreix actituds de més respecte?

Si / No   Per què?

- Les solucions arquitectòniques i decoratives d'en Gaudí, creus que fomenten actituds més ecologistes?

- Imaginem per un moment que desapareix tot el patrimoni artístic de la ciutat, quines conseqüències podrien derivar-se d'aquest fet?

- Lògicament no tots pensem el mateix, però a l'hora de prendre decisions cal posar-nos d'acord, quins factors són importants de tenir en compte?

- Quines penses que són les regles fonamentals perquè un treball cooperatiu funcioni?

- Llegir la carta de la premsa (veure annex) i en petits grups comentar els guanys d'un bon treball cooperatiu. Posar-ho en comú.

- Tenim molt a compartir, no només materials sinó idees, projectes...Quines sensacions et produeix el fet de compartir?

➤ Es deixarà uns minuts perquè en petits grups escriguin deu aspectes positius derivats de la millora de l'entorn. Posada en comú i triar aquells que hagin estat més valorats. Fer arribar les conclusions a tots els membres de la comunitat educativa.

➤ Valoració general del projecte i propostes de millora.

MILLOREM L'ENTORN

2n. ESO

MOSTRA DE PINTURA MURAL

INTRODUCCIÓ

Dins el context socio- cultural que sovint envolta les nostres ciutats, els nostres pobles, els seus carrers, cases, comerços...podem observar la inevitable influència en la nostra conducta dels mitjans de comunicació gràfica. Múltiples elements del llenguatge gràfic o plàstic els localitzem en el nostre entorn.

El cartellisme (publicitari o cultural), bidimensional amb diversos suports o tridimensional (habitualment amb llum) i les decoracions arquitectòniques (esgrafiats, pintures, vitralls) són imatges que interioritzem, conscient o inconscientment sense cap possibilitat d'eludir-les.

De les primeres manifestacions parietals, als grafiti o instal.lacions com a mitjans d'expressió artística actual, les representacions murals han desenvolupat estètiques i funcionalitats puntuals dins el context històric. És obvi que una pintura rupestre del paleolític, un fresc grec, un mosaic bizantí, un vitrall gòtic o una pantalla de video gegant d'una retransmissió són un mitjà d'expressió artística cada vegada més important en la nostra qüotidianitat.

Sensibilitzar l'alumne envers el fenomen gràfico-artístic , aprendre a observar les obres artístico-cultural de l'entorn amb un esperit analític, crític i de respecte, i participar en projectes comuns que millorin els espais del centre i la convivència seran objectius d'aquesta proposta.

Als nostres instituts hi ha múltiples espais que es poden embellir, fem la proposta del gimnàs ja que aquest és un espai on s'hi desenvolupen tota mena d'activitats, no només d'E.F, sinó que sovint per manca d'aules adients, s'hi representen espectacles, s'hi fan festes... És una estança plena d'espatlles, aparells dispersos, matalassos descolorits...un paisatge fred i asèptic. Per què no decorar alguna de les parets? Els esports i l'activitat física, en general, interessen als nostres alumnes, per tant, podria ser una proposta encertada per representar-los en forma de pintura mural.

Es treballarà en grups de cinc alumnes i cadascun s'encarregarà d'una part del mural. Caldrà tenir molt present que la composició final ha de tenir coherència i que no es pot obviar la feina dels altres companys i treballar aï lladament.

VALORS IMPLICATS

El Respecte

La Convivència

La Responsabilitat

El Diàleg

L'Empatia

L'Amistat

L'Esforç

El Pacte i la Negociació

El Compartir

La Participació Democràtica

L'Apreci

La Cooperació

La Crítica Constructiva

La Creativitat

La Corresponsabilitat

L'Autoestima

OBJECTIUS

- 1.-Prendre consciència de la imatge i la seva influència en la cultura actual.
- 2.-Observar l'entorn més proper i sensibilitzar-se per les diferents manifestacions de caràcter mural: tanques publicitàries, façanes, cartells...
- 3.-Analitzar les influències positives i negatives en l'entorn de les obres gràfico-

monumentals.

4.-Criticar argumentant les obres que malmeten o embruten el medi natural o urbà

5.-Ser crítics davant conductes destructives.

6.-Desenvolupar sentiments de cooperació i pertinença a una comunitat concreta.

7.-Adquirir l'hàbit de treballar en equip.

8.-Respectar i valorar les opinions dels altres encara que siguin contràries a les nostres.

9.-Reconèixer que la millora de l'entorn afavoreix les relacions.

10.-Respectar els companys així com els materials i espais.

11.-Reconèixer el valor de compartir .

12.-Saber reconèixer els conflictes i buscar solucions a través del diàleg i del pacte.

13.-Adquirir l'hàbit de treballar de manera ordenada i organitzada.

14.-Reconèixer el valor de l'obra ben feta.

15.-Fer que sentin l'institut com a seu.

16.- Reconèixer l' amor i la sorpresa com a emocions. Emocions que també es poden generar a partir del fet estètic.

ACTIVITATS

- Què volem fer? Presentació i explicació de la proposta així com dels objectius que pretenem assolir.

- Posada en comú dels coneixements previs:
  - Què entenem per pintura mural?
  - Referents històrics
  - Referents actuals.
  - Experiències personals.

- Visualització de diapositives : pintura rupestre, murals mexicans, grafitis...

- Fer una llista dels aspectes més rellevants tant, a nivell d'anàlisi de la imatge tècnica i materials, com de les seves influències en l'entorn i en la convivència.

- Tria dels equips de treball

- Activitats a realitzar fora de l'aula:
  - Observar les manifestacions de caràcter mural de l'entorn més proper.
    - Descriure el tipus de composició, colors, llum, espai on està ubicat, tema, text...poden aportar informació fotogràfica. La descripció ha de ser esquemàtica i destacant allò que més els ha cridat l'atenció. No pretenem que els suposi una feina feixuga, sinó molt lúdica.

    - Amb el material recollit muntar una exposició fotogràfica (es pot aprofitar el gimnàs) sobre pintura mural al barri.

- Entre tots es decideix el tipus de mural que es vol representar. Pot ser una escena o varies representant cadascuna un esport diferent. Proposem que sigui aquesta darrera idea:

.Realització i selecció d'esbossos en DIN A4. Es reparteixen els fulls on hauran de dibuixar i pintar les siluetes de l'esport. Cada alumne dissenyarà el seu i després caldrà posar-se d'acord en la tria del que considerin millor. Es faran els retocs pertinents i es donarà per acabat.

- Mostrar els diferents esbossos i retocar o refer aquells que discordin amb els altres.
- Prendre mesures i distribuir l'espai del mur on s'instal·laran els murals i decidir les mesures de les planxes de fusta (donat el cas que no es pinti directament a la paret). Necessitarem un parell de retroprojectors. Prèviament s'hauran fet fotocòpies dels dibuixos amb acetat. Es projecta el dibuix ampliat sobre la paret o la planxa i amb llapis es ressegueix. Durant aquesta sessió podrem observar el grau de companyerisme i de respecte envers els altres ja que no tots podran projectar alhora, per tant, caldrà ser pacients i col·laborar per poder acabar la feina.
- **Materials.** Si la decisió és pintar sobre planxes caldrà abans de comprar-les cercar per l'institut materials en desús i reciclar-los. Si hem de fer la despesa és preferible el DM d'1.5. Necessitarem també brotxes i pinzells, selladora, pots de pintura plàstica a l'aigua dels colors primaris per tal de fer les barreges i obtenir així tota la gama de colors. Es pot comprar pintura blanca i colorants. La preparació de la paret o de les planxes (fons blanc) es pot demanar que la facin alumnes voluntaris en estones lliures.
- Execució definitiva del treball en color. Cal que vagin donant un cop d'ull a la feina dels altres i, si cal, fer alguna modificació per tal que el conjunt de l'obra tingui coherència. Durant aquestes sessions es podrà observar l'organització de l'equip, el grau de competitivitat, actituds positives i negatives pel que fa a les relacions de grup i a l'ús dels materials i espais.
- Reflexió al voltant de les actituds i comportaments individuals i de grup que han afavorit o distorsionat el procés de treball.
- Presentació a la resta de la comunitat el treball definitiu.

AVALUACIÓ

L'avaluació ha de ser contínua durant tot el procés. El tutor/a haurà de fer l'observació directa individual i de grup.

Reflexió i debat al voltant d'aquestes preguntes o altres

- Participar i col.laborar en projectes comuns de millora de l'entorn educatiu afavoreix la millora de la convivència?

- Hem observat conductes incíviques en alguns companys, quin és el teu compromís per ajudar a canviar-les?

- Mesurem els avantatges i inconvenients abans de prendre una decisió?

En l'avaluació final caldrà tenir en compte tota la informació recollida pel tutor i les valoracions fetes pels propis grups

Després d'observar i analitzar les manifestacions gràfico murals al llarg de la història i del teu barri en concret i realitzar la pintura mural a l'institut, podem fer una llista d'actituds positives que ajudin a millorar el nostre entorn. Fer un cartell publicitari i donar-lo a conèixer dins i fora de l'institut.

Valoració global del projecte i propostes de millora.

MILLOREM L'ENTORN

3r. ESO

EL CARRER DE LA FOTOGRAFIA. REFEM LA HISTÒRIA DE L'INSTITUT

INTRODUCCIÓ

En el decurs dels anys, a l'institut s'han desenvolupat tot un seguit d'activitats creatives de les quals l'únic que en resta és un record polsós tancat en el fons d'un que altre armari. Ens referim a tot aquell material gràfic que exemplifica moltes estones de gaudi de tota la comunitat educativa. Qui no guarda les cintes de video d'una obra de teatre, d'una cursa atlètica, d'un viatge o les anomenades orles, mostra de tots aquells alumnes que han fet bona part del seu viatge entre les quatre parets del centre? Ja comença a ser hora que els rescatem de l'oblit i no únicament per exposar-les i tenir el plaer de recordar, riure i tornar a viure estones de divertiment, sinó amb l'objectiu d'aprendre, de respectar, d'il.lusionar-se i crear de nou.

Conèixer la història de l'institut a partir de la "memòria col.lectiva" serveix per desenvolupar sentiments d'estimació i respecte envers l'entorn de convivència.

Els passadissos són sovint espais molt poc aprofitats i llevat de moments puntuals esdevenen zones de corredisses i maltractaments. Proposem muntar una exposició amb l'afany de provocar sensacions que ultrapassen la funció d'aquesta zona d'anades i vingudes, crits i xivarri. Omplirem els passadissos d'una obra que no els serà estranya, treballarem amb uns materials fets per altres que recrearem, els farem nostres i encoratjarem la resta de companys a participar-hi i, entre tots millorar l'entorn i sentir-lo més nostre.

VALORS IMPLICATS

El Respecte

La Convivència

La Responsabilitat

El Diàleg

L'Empatia

El Companyerisme

La Implicació

El Pacte i la Negociació

El Compartir

L'Esforç

La Participació Democràtica

L'Apreci

La Cooperació

La Crítica Constructiva

L'Autoestima

La Creativitat

OBJECTIUS

- 1.-Reconstruir la història de l'institut a partir de documents gràfics.
- 2.-Aprendre a valorar i respectar els materials elaborats per altres.
- 3.-Demostrar un comportament correcte en la recerca de materials.
- 4.-Tractar amb cura els materials recollits.
- 5.-Saber escoltar per informar-se correctament.
- 6.-Saber treballar en equip i col.laborar en totes les tasques que sigui necessari.
- 7.-Tractar amb respecte els companys, professors i treballadors de l'institut en general.
- 8.-Descobrir la riquesa cultural del propi entorn.
- 9.-Desenvolupar el sentit de la creativitat en la realització del projecte.
- 10.-Desvetllar sentiments de cooperació i pertinença a una comunitat concreta.

- 11.-Adquirir compromisos quant a la conservació d'espais i patrimoni del centre.
- 12.-Observar i analitzar els canvis produïts tant a l'institut com al barri des de la inauguració del centre tot destacant els aspectes positius i negatius .
- 13.-Ser capaç de prendre decisions i responsabilitats col.lectives.
- 14.-Reconéixer que la millora de l'entorn afavoreix la convivència de tota la comunitat educativa.
- 15.-Prendre consciència de la importància de col.laborar en un projecte comú de centre .
- 16.-Desenvolupar el sentiment de pertinença a un projecte històric comú, el nostre institut.

ACTIVITATS

- Explicació del projecte i objectius a aconseguir.
- Pluja d'idees sobre com podem dur a terme la recollida de material i sota quins temes agruparien la informació. Escriure els acords que s'han pres.
- Formació dels equips i distribució de temes i llocs on adreçar-se per tal de fer la recerca.
- Posada en comú dels materials i classificació dels mateixos:
  - Viatges
  - Jornades esportives
  - Muntatges teatrals
  - Festes diverses
  - Destriar les fotografies, videos, altres...

- Portar fotos del barri des de la construcció de l'institut fins a l'actualitat.
- Dissenyar les maquetes en fulls DIN A3 dels murals on es presentaran les fotografies, posar títol, subtítol, data de l'esdeveniment. Escriure un petit text a peu de foto explicant el fet. Determinar el tipus i tamany de la lletra així com dels colors a emprar. En el mural de les fotos del barri cal fer un breu comentari dels canvis soferts.
- Pel que fa als videos, es tracta d'editar un tríptic on hi consti el tema, la data i un breu comentari de l tema. S'utilitzarà l'ordinador per fer el disseny.
- Muntatge definitiu de l'exposició. Atès que el títol del projecte és "el carrer de la fotografia", utilitzarem les parets del passadís per simular botigues especialitzades en orles, viatges, esports, espectacles, video...A banda del rètol que identifiqui el tema podrem decorar amb cortines fetes amb rodets buits (a les cases de revelat podrem aconseguir-ne), amb negatius, cartrons acolorits, simulació d'empedrat...cal que deixem córrer la imaginació i la creativitat dels alumnes .El sostre pot decorar-se amb tires de negatius.
- Es poden construir objectes gegants per acabar de completar la decoració.
  - Construcció d'una càmera gegant amb cartrons o escuma de 2cm
  - Construcció d'un rodet gegant amb un cubell cilíndric pintat de negre i papers de colors enganxats imitant un rodet de veritat.
- Activitats complementàries:
  - Proposar a tot l'alumnat de participar en un concurs de fotografia sota el tema "espais del centre"
  - Escriure una invitació i enviar-la a les diferents entitats, ajuntament, associació de veï ns, AMPA, AJEC, Centre Cívic...per tal de donar a conèixer el treball fet.

AVALUACIÓ

L'avaluació dels objectius la realitzarà el tutor/a al llarg de tot el procés, tindrà en compte les valoracions que fan els grups.

Organitzar una campanya per aprendre a conèixer, millorar i respectar els espais del centre: xerrades a les aules, imatges, slogans...El tutor/a valorarà el grau d'interiorització dels objectius proposats.

L'avaluació final consistirà en posar en comú el que s'ha après, no només pel que fa a continguts teòrics del projecte sinó a valors, actituds i habilitats emocionals. Cada alumne s'ha de comprometre a generalitzar tot el que ha après dins i fora del context escolar. Es pacta un temps determinat per dur-ho a la pràctica i, passat aquest, es posen en comú totes les actuacions positives i també es posen de manifest aquelles que responen més als contravalors (manca de respecte, crítica destructiva, competitivitat, insolidaritat... i entre tots s'analitzen i es discuteixen els avantatges i els inconvenients d'aquestes conductes i es busquen solucions assertives.

MILLOREM L'ENTORN

4t. ESO

30 MINUTS DEL MEU BARRI

Vianant que vas i vens a tothora per aquests carrers;
vianant que mires i no veus aquest escenari d'edificis,
de gent, de brogit, de color d'olor de la indiferència... És
per a tu el tot i el no res.

Aprèn a cercar el no vist, el detall; registra formes,
colors, olors, històries interessants... i el carrer serà teu.

Rosa Navarro

INTRODUCCIÓ

El coneixement que tenim del barri sovint és molt superficial, gairebé mai ens aturem a observar els edificis, les places, els monuments i a preguntar-nos per què són d'aquesta manera ni l'evolució que han sofert al llarg del temps. L'arquitectura urbanística juntament amb els serveis que ofereix el barri afecta directament en la forma de viure dels seus habitants, per tant, conèixer a fons el barri, ser conscients dels problemes i procurar millores ens ajudarà a viure i conviure més feliçment.

Els alumnes s'implicaran en un projecte d'estudi video-gràfic del seu barri. L'observació i la percepció detallada serà la principal font d'informació per a conèixer la realitat del barri. La participació activa i creativa en aquest projecte fomentarà la implicació ciutadana i els permetrà sentir-se membres actius com a ciutadans d'una comunitat.

VALORS IMPLICATS

El Respecte   La Convivència   L'Esperit crític   La Cooperació

L'Apreci   La Responsabilitat   Criteri propi   La Implicació
El Compartir   El Diàleg   La Col.laboració
El Pacte i la Negociació   La Participació Democràtica
La Solidaritat   La Creativitat   El Compromís
L'Autoestima

OBJECTIUS

- 1.-Conèixer el barri a nivell urbanístic i de serveis des d'un punt de vista diferent al que estem acostumats.
- 2.-Sensibilitzar els alumnes de la influència de l'entorn en la convivència ciutadana.
- 3.-Participar en les institucions locals i practicar un estil de ciutadania crític i democràtic.
- 4.-Potenciar actituds de cooperació, participació, diàleg i respecte en la realització d'un projecte comú.
- 5.-Conscienciar-se dels problemes derivats de la política urbanística i medioambiental, i intentar resoldre'ls.
- 6.-Potenciar iniciatives creatives.
- 7.-Manifestar actituds crítiques envers tots aquells aspectes que pertorben la convivència dels ciutadans.

8.-Estimar el barri i adquirir compromisos per tal de millorar-lo

9.-Prendre consciència de la riquesa que suposa un treball cooperatiu.

10.-Presentar la informació i les conclusions de l'estudi amb rigor i coherència.

11.-Reconèixer les emocions (per exemple: la sorpresa, l'amor i la tristesa) que es deriven de la presa de consciència de la realitat en la qual conviuen

ACTIVITATS

- Presentació del projecte i objectius a aconseguir.
- Pluja d'idees per determinar les parcel·les d'estudi: edificis, carrers, places, zones verdes, monuments, entitats, casals d'avis, centres cívics, esplais, casals de joves, associacions de veïns, penyes esportives , centres recreatius de jocs, equipaments...
- Es formen grups de 4 o 5 persones i cadascun prepara i planifica l'estudi que ha de dur a terme. Es decidirà entre tots la data de lliurament de la investigació.
- Recollida d'informació mitjançant gravacions en video .Aquesta documentació serà completada amb entrevistes a persones de les diferents entitats .El tutor/a pot ajudar a clarificar dubtes, a donar pautes per a la confecció de l'entrevista (què ens interessa saber i perquè, i en funció d'això preparar el qüestionari).
- Exposició del treball de cada grup a la resta de la classe.
- Debat-reflexió sobre:
  - La importància que té el conèixer l'entorn on vivim per tal de protegir-lo i millorar-lo.

- Crear un estat d'opinió quant a la urbanització, l'ús dels espais, l'impacte medioambiental provocat per les indústries, abocaments... i els serveis que ofereixen les entitats al barri; cercar les possibilitats de modificar o canviar per tal de millorar la qualitat de vida i sentir-nos satisfets com a veïns d'aquest entorn.

- Cercar respostes que vagin més enllà dels posicionaments indiferents envers la realitat.

➤ Entre tots es triaran les imatges que reflecteixen millor les idees que volem transmetre. El video servirà per donar a conèixer el barri i fer evidents els problemes que hi ha tot ressaltant els aspectes positius. Caldrà definir els objectius que pretenem aconseguir amb la campanya, les imatges que volem mostrar, la música de fons, les entrevistes i comentaris.

Per fer el muntatge definitiu demanarem la col.laboració d'una persona experta en muntatges i projeccions videogràfiques. Fins i tot es podria demanar de realitzar un taller per aprendre a fer el muntatge.

➤ Presentació del video "30 minuts del meu barri " al centre. Presentar la gravació i les conclusions a les diferents entitats del barri i a l'ajuntament.

➤ Materials: el centre hauria de disposar de suficients materials audiovisuals, però com que sovint en manca, els alumnes poden emprar material propi o adreçar-los a entitats per demanar-ne el préstec.

AVALUACIÓ

L'avaluació dels objectius cal realitzar-la des de l'inici fins al final del procés. Els alumnes aportaran la informació recollida així com les valoracions fetes pel propi grup quant a la planificació, organització, resolució de conflictes... durant les sessions de treball.

S'avaluaran les exposicions finals a l'aula i les conclusions del debat-reflexió, el grau d'implicació en el projecte , la capacitat de crear un estat d'opinió i el compromís, i la responsabilitat que assumeix l'alumne a l'hora de participar en les activitats per a la millora de la convivència al barri.

L'avaluació final consistirà en la presentació de les conclusions i el muntatge audiovisual definitiu.

Valoració del projecte.

BUTLLETÍ DE DEBAT

PARLEM DELS TEMES QUE ENS PREOCUPEN

La confecció d'una revista és una activitat que es fa a la majoria de centres d'ensenyament a secundària i, fins i tot, a primària, per tant és un tema sobre el qual hi ha força documentació elaborada. Malgrat tot, l'enfocament que dins els projectes es dóna a la revista és diferent, generalment, es treballen des de l'àrea de llengües; a nosaltres ens interessa tant el contingut com el procés d'elaboració, el tipus d'articles i els diferents apartats, però tot des d'una òptica dels continguts dels valors. Voldríem orientar les temàtiques a treballar al voltant d'aquells temes que més preocupen als nostres alumnes, propis de les seves inquietuds personals, des dels seus desigs als seus fracassos, a les seves expectatives de futur, a la realitat dels seu entorn...

La revista d'una banda podria actuar com a element cohesionador del grup pel que fa a la seva confecció i de l'altra seria l'espai on els nostres alumnes podrien expressar tot allò que els interessi. Concebim la revista com un "butlletí de debat". La creació d'un fòrum obert que dinamitzi les relacions socio-afectives entre els nostres adolescents.

Seria el grup en qüestió qui dissenyaria la proposta, els objectius, els continguts i el model a dur a terme. Els alumnes demanaran consell entre el professorat per aclarir tots aquells dubtes que se'ls generin al voltant del treball plantejat.

L'acció tutorial a desenvolupar no hauria d'abastar només aquells àmbits més tècnics sinó que s'hauria de centrar en l'ajuda per a trobar i desenvolupar els problemes a debatre. Pensem que aquest seria el punt central de la nostra tasca: ajudar-los a plantejar allò que els costi de manifestar, treure de dins seu els problemes que han de resoldre dia rera dia, treure l'entrellat de la seva quotidiana i fer aflorar sentiments i emocions envers ells mateixos, els altres i el seu entorn.

Els projectes que plantegem són només un model ja que els temes han de ser proposats pels alumnes i, lògicament, seran diferents en cada grup, altrament no s'ajustaria a l'objectiu que pretenem. Són ells els protagonistes i, per tant, aquest és el seu espai on poden expressar-se lliurement.

BUTLLETÍ DE DEBAT

1r. ESO

EL JOC: OCI I ESBARGIMENT

INTRODUCCIÓ

Tota persona necessita un temps per a descansar i esbargir-se lliurement i, com a educadors, és important de conèixer com els nostres alumnes ocupen el temps lliure. Des de l'àmbit educatiu cal orientar-los cap a activitats creatives, defugir del consumisme desaforat que els brinda la societat i treballar per aconseguir que a través de l'oci i l'esbargiment puguin créixer, sentir, gaudir i actuar com a protagonistes en la seva maduració personal. Aconseguir un lleure creatiu i divers on hi tinguin cabuda múltiples activitats; els ajudarà a sentir-se protagonistes i participatius alhora, i els permetrà conèixer, respectar i ser crítics amb la riquesa lúdica pròpia i aliena, afavorint així una educació integral completa de la persona.

VALORS IMPLICATS

El Respecte

La Cooperació

La Creativitat

L'Esperit Crític

L'Apreci

La Implicació

La Imaginació

La llibertat de decisió

El Compartir

La Convivència

La Participació

La Col.laboració

OBJECTIUS

- 1.-Orientar l'ocupació del temps lliure d'una forma creativa i menys consumista.
- 2.-Apreciar i respectar la pròpia riquesa lúdica i la d'altres cultures o d'èpoques diferents.
- 3.-Fomentar l'esperit cooperatiu no competitiu del joc.
- 4.-Prendre consciència de la importància del joc no com una forma de perdre i guanyar sinó com un mitjà que els ajuda a créixer i madurar.
- 5.-Reconèixer i aprendre a controlar les emocions d'eufòria i tristesa derivades de la participació en el joc.
- 6.-Prendre consciència de la satisfacció personal que produeix el poder ocupar el temps d'oci en activitats triades lliurement, de forma crítica, i que el facin avançar en la seva maduració personal.

ACTIVITATS

- Presentació del projecte i objectius a assolir.
- Es divideix la classe en cinc grups, cadascun s'encarregarà de buscar i recollir informació del tema atorgat:

Grup 1: fer una enquesta entre companys, amics del barri...sobre quines són les activitats de lleure més freqüents entre els joves de la vostra edat. (mostra de 50 joves).

Grup 2: aconseguir informació dels jocs (de carrer i de taula) més freqüents entre els joves de la vostra edat.

Grup 3: aconseguir informació dels jocs més freqüents entre els joves de la vostra edat però provinents d'altres cultures.

Grup 4: aconseguir informació dels jocs més freqüents dels pares quan tenien la vostra edat.

Grup 5: aconseguir informació sobre activitats i entitats del barri dedicades temps de lleure dels joves.

- Cada grup exposarà els resultats de la seva recerca i s'exposaran en un mural. Poden fer-se gràfics.
- Debat –reflexió per grups sobre aquests temes o altres:
  - Aprofitament del temps lliure: lleure creatiu o bàsicament consumista. Propostes alternatives.
  - La creativitat en els jocs.
  - La participació en el joc.
  - Comparació i contrast de la tipologia de jocs amb altres cultures i altres èpoques.
- Exposició de les idees aportades pels diferents grups i conclusions finals.
- Taula rodona amb la participació d'algun membre de l'associació de joves del barri, d'un esplai, d'una entitat esportiva...per tal de conèixer i valorar les ofertes d'ocupació del temps d'oci i els diferents objectius de les mateixes.
- Fer una llista dels jocs recollits, tant de taula com de carrer, repartir-los en grups, fer-ne una descripció, explicar com s'hi juga, construir-lo (si s'escau) i crear un fitxer de jocs.

- Presentació de les fitxes al professor d'EF o d'expressió i dur a la pràctica els jocs.
- Preparació del butlletí de debat amb els següents apartats:
  - Introducció: presentar el tema, raons de l'elecció i objectius.
  - Títols, textos, il.lustracions, fotografies de:
    - . Resultats de l'enquesta i reflexió
    - . Conclusions del contrast entre els jocs més freqüents dels joves de la nostra edat, els d'altres cultures i els d'altres èpoques.
    - . Dels jocs més originals
    - . Alternatives per a l'ocupació del temps lliure.
  - Maquetació (distribució, ordenació de tots aquests elements utilitzant els mitjans informàtics).
- Distribució del butlletí a la resta d'alumnes de l'institut.

AVALUACIÓ

L'avaluació es farà principalment durant l'exposició de la informació recollida així com de les conclusions del debat reflexió. L'observació directa feta pel professor durant tot el procés de treball permetrà tenir una perspectiva global del treball de cada grup.

Respondre aquestes preguntes per escrit :

Quines característiques destacades com a prioritàries a l'hora de triar un joc?

Has canviat les activitats del teu temps d'oci?. Per què?

L'avaluació final serà la presentació del butlletí de debat.

BUTLLETI DE DEBAT

2n ESO

RESPECTEM LA DIFERÈNCIA. MILLOREM LA CONVIVÈNCIA ENTRE CULTURES

INTRODUCCIÓ

Durant molts anys Espanya va ser un país d'emigrants cap a altres països d'Europa i va sofrir un important flux migratori dins el propi estat –andalusos, gallecs...cap a Catalunya -, aquestes migracions internes també van produir un xoc cultural, potser no tant fort, perquè les diferències culturals no eren tan contraposades. Darrerament ha passat de ser un país d'emigració a país d'immigració. La presència cada cop més gran de ciutadans provinents d'altres països fa que la societat esdevingui més multicultural i tots haguem d'aprendre a viure i conviure amb membres d'altres cultures. Sovint, però, aquests col·lectius són víctimes de l'exclusió social i del tracte discriminatori. La por al desconegut crea sentiments de rebuig i de menyspreu.

Aquesta diversitat es manifesta substancialment en el context escolar i per tant hem d'abordar la tasca d'educar en la diversitat. Des dels centres educatius hem de treballar no només per aconseguir acceptar aquesta multiculturalitat, sinó que el repte ha de ser educar en uns valors i unes actituds que no siguin legitimitzadores de l'exclusió social; es tracta de modificar actituds per aconseguir la integració plena. Cal desenvolupar un model educatiu basat en el reconeixement de la igualtat de drets tot respectant la diferència.

Cada cop més ens trobem amb alumnes provinents d'altres cultures, pre-adolescents i adolescents desarrelats que manifesten greus problemes d'adaptació. Sovint, la por al desconegut i la manca de coneixement fa que es generin conductes de caire racista, discriminatori i intolerant. Conèixer a fons altres realitats, altres maneres d'entendre el món i la vida els conduirà al respecte i els incitarà a adoptar actituds crítiques enfront les injustícies i les desigualtats. No només hem d'analitzar la situació des de la posició del que rep sinó també des de la del que arriba.

Interessar-nos i sensibilitzar-nos pels que tenim més a prop serà el punt de partença d'aquest projecte, amb l'afany d'aconseguir els objectius proposats. Atès que els orígens d'un percentatge molt elevat del nostre alumnat no és de Catalunya, analitzar les seves arrels familiars i el procés d'adaptació de les seves famílies els predisposarà i facilitarà una millor comprensió dels companys que provenen de cultures diferents i s'aconseguirà una millora de la convivència intercultural.

VALORS IMPLICATS

La Tolerància

El Respecte

L'Acceptació

La Solidaritat

La cooperació

El Compartir

La Justícia

L'Esperit crític

El Desig de millora

La Dignitat

L'Apresiasi

La Pau

La responsabilitat

La Convivència

OBJECTIUS

- 1.-Despertar sensibilitat contra el racisme i a favor de la multiculturalitat.
- 2.-Reconèixer que el desconegut i la ignorància creen por i rebuig
- 3.-Perdre la por a conèixer altres realitats socio-culturals i a descobrir la importància d'acceptar-les i valorar-les.
- 4.-Fomentar actituds de tolerància i respecte envers els conceptes culturals i valors d'altres realitats diferents a la nostra.
- 5.-Relativitzar els grans conceptes culturals de l'anomenada civilització occidental.
- 6.-Ser conscient dels greus problemes i desigualtats socials existents, provocats pel lloc de naixement.
- 7.-Cooperar, col.laborar i solidaritzar-se amb aquells que pateixen injustícies o són víctimes de situacions discriminatòries i d'explotació.

8.-Condemnar l'etnocentrisme que manté que la nostra cultura és superior a les altres.

9.-Mostrar-se crítics davant les desigualtats i rebutjar les injustícies que se'n poden derivar.

10.-Aprendre a valorar la riquesa que representa per a la nostra societat la diversitat i l'intercanvi cultural.

11.-Lluitar per la defensa dels drets humans fonamentals de la persona.

12.-Respectar i reconèixer els valors de la diferència ajuda a millorar la convivència entre les persones.

13.-Parar atenció als conflictes que ens envolten i estar disposat a intervenir-hi d'acord amb les possibilitats i habilitats personals.

14.-Descodificar de forma crítica els missatges dels mitjans de comunicació.

15.-Prendre consciència de la responsabilitat col·lectiva en l'assoliment d'un món més just i solidari.

16.-Reconèixer l'odi i la por com a emocions generades, en aquest cas, pel desconeixement.

ACTIVITATS

➤ Presentació del projecte i dels objectius a assolir.

➤ Encetarem el tema fent unes preguntes que tornaran a respondre a l'acabar el projecte:

Som conscients dels motius que empenyen, o han empès en altres èpoques, els emigrants a sortir del seu país?

Ens interessem per la seva situació en arribar aquí? Ens comprometem a ajudar-los?

La llengua, la vestimenta, l'alimentació, la religió, les festes...que són diferents de la nostra cultura han de ser motiu de discriminació?

Tenim dret a rebutjar i menysprear tot allò que no forma part de la nostra cultura?

Som capaços de canviar actituds, millorar i enriquir les relacions humanes i construir un món millor?

- Lectura de la Declaració dels Drets Humans en petit grup:

Quins drets sovint són violats?

Quins drets sovint es respecten?

- Posada en comú i col.loqui sobre el perquè.
- D'on venim? Reproduï m els mateixos esquemes?

Per tal de contestar les preguntes prepararem un qüestionari per passar-lo als avis i pares:

1.-D'on són originaris els avis/pares?

2.-Quin o quins motius van ser els causants de l'abandó de la seva terra?

3.-Qui de la família va arribar primer a Catalunya?

4.-Coneixia algú quan va arribar?

5.-On es va instal.lar a viure? Per què?

6.-Va arribar amb un contracte de treball?

7.-Si no tenia feina com s'ho va fer per buscar-la?

8.-Quin salari guanyava i quantes hores setmanals treballava?

9.-Guanyava el mateix que un treballador català de la mateixa categoria?

10.-Quines són les diferències més significatives en relació a la cultura d'origen?

11.-Va sofrir alguna mena de tracte discriminatori?

12.-Quines conseqüències va suposar el desarrelament i la separació amb la resta de la família?

13.-Com s'ha desenvolupat el procés d'adaptació?

14.-La societat d'acollida va tallar de soca arrel qualsevol manifestació de la cultura d'origen?

15.-S'han integrat sense haver de renunciar a la seva manera de fer?

16.-Ha suposat un enriquiment per part de tots l'intercanvi cultural?. En quins aspectes?

17.-Què en pensen de les noves onades d'immigrants?

18.-Quina és la seva actitud envers els immigrants que arriben al nostre país?

19.-Quins consells els donarien?

- Contactar amb algun avi/a que pugui venir a la classe i explicar la seva experiència.
- Llegir les cartes de la premsa (veure annexos) .Quin missatge ens volen comunicar?

- Posada en comú tota la informació obtinguda i destriar les actituds i sentiments positius i negatius pel que fa al tracte discriminatori.
- Debat - reflexió i conclusions.
- Un cop feta l'anàlisi i reflexió anterior, estaran preparats per conèixer els companys que provenen de realitats culturals diferents.

Aquests darrers anys al barri han anat arribant famílies provinents d'altres països que per raons econòmiques, polítiques o socials han hagut d'emigrar. Per a ells no és fàcil deixar les arrels i haver d'adaptar-se a la nova situació; aconseguim entre tots que aquesta diversitat serveixi per a crear un món més just i més humà

- Escoltarem:

SALAM RASHID d'en Serrat del disc Material Sensible

TE GUSTEN O NO d'en Serrat del disc Nadie es Perfecto

SOLO LE PIDO A DIOS d'Antonio Flores de l'Antologia.

- Analitzar la lletra i discutir el missatge que se'n desprèn.
- Els companys que pertanyen a una cultura diferent preparen la informació per exposar a classe la seva història:
  - De quin país venen?
  - Motius pels quals han hagut de marxar.
  - Problemes que es troben al país d'acollida (habitatge, feina, sanitat, educació, serveis...)
  - Problemes que han tingut a l'institut.
  - Explicar els trets de la seva cultura:

.llengua
.religió
.alimentació
.vestimenta
.habitatge
.educació
.sanitat
.costums
.l'adolescència

- Portar fotografies, llibres, objectes...

- Col.loqui per aclarir conceptes i dubtes. Conclusions.
- Convidar un company d'una altra cultura a passar un dia a casa i a l'inrevés.
- Es formaran equips de treball per a la recerca d'informació:

Grup 1.-Buscar informació sobre organitzacions o associacions del barri o de la ciutat que es dediquin al tema de la immigració i treballin per aconseguir un món més just i solidari.

Grup 2.-Buscar la llei d'estrangeria. Destacar els punts més importants per portar-los a discussió.

Grup 3.-Recull de notícies de premsa: les que fan referència a discriminacions, intolerància, maltractaments...i les que són de caire positiu.

Grup 4.-Estudiar altres grups del barri que sofreixen algun tipus de marginació social. Conèixer la seva història i la seva problemàtica.

Grup 5.-Explicar els conflictes que s'han desencadenat a classe o a l'institut per raons culturals. Descriure les reaccions i comportaments diversos en la resolució del conflicte.

- Exposició del treball fet per cada equip.

- Debat- reflexió al voltant d'aquestes preguntes:

Amb tota la documentació i informació recollida, som capaços de respondre les preguntes que ens plantejàvem a l'inici?. Quins canvis s'observen?

Creieu que l'apropament cap a altres cultures ens enriqueix? De quina manera?

Quins valors , actituds i sentiments ajuden a millorar les relacions? Què i com hem de canviar per aconseguir-ho?

Quines possibilitats d'acció tenim des de l'àmbit escolar ?

Quins compromisos som capaços d'assumir a l'hora de resoldre els conflictes que es desencadenen per raó de la diferència ?

- Fer una llista dels valors i les actituds que afavoreixen el respecte i la integració d'altres realitats culturals.
- Treball periodístic:
Dividir la classe en dos grups:
  - Escriure una carta a la premsa sota el títol “ Les diferències ens enriqueixen”
  - Escriure una carta a la premsa denunciant un fet real discriminatori pel fet de pertànyer a una altra cultura.
- Redactar les conclusions .
- Determinar els apartats del butlletí de debat , redactar-los, fer la maquetació, introduir-ho a l'ordinador , editar i distribuir-lo.

AVALUACIÓ

L'avaluació contínua es farà durant la fase de treball dels alumnes aprofitant l'exposició d'idees i constatant els canvis d'actituds en relació als valors tolerància, respecte per la diversitat, justícia, solidaritat, cooperació, amicitat i les conductes derivades de les habilitats socials i emocionals en relació a l'odi, la por, la tristesa, la desconfiança, l'agressivitat...

Es valorarà el grau d'aprofundiment en les idees i les conclusions finals exposades al butlletí així com la presentació original i creativa.

Respondre individualment aquestes preguntes o altres:

Creus que moltes vegades mostrem actituds intolerants i racistes perquè ens fixem en uns fets puntuals que generen por i desconfiança cap al desconegut i no fem res per conèixer més profundament altres maneres de pensar i viure?

Creus que la delinqüència és només conseqüència de la immigració o és producte de les persones excloses socialment (marginats socials) amb independència del grup, ètnia o cultura?

Què podem fer quan considerem que una llei és injusta?

Donar una notícia de la premsa i fer-ne una crítica raonada.

Escriure els sentiments o els desitjos que et sorgeixen després d'haver conegut més a fons altres maneres de viure.

Avaluació del projecte i propostes de millora.

BUTLLETI DE DEBAT

3r. ESO

LES TRIBUS URBANES (MICROCULTURES)

INTRODUCCIÓ

En els darrers anys, la nostra societat ha experimentat canvis molt importants. Molts dels referents familiars, religiosos, morals i polítics cada cop més desacreditats ja no serveixen per als joves. La incertesa davant la incorporació al mercat laboral, el fracàs escolar i social, la impossibilitat de disposar d'un espai propi, les polítiques restrictives quant a la immigració, l'avenç imparabile de les noves tecnologies i el desencant polític i religiós són bona part dels ingredients que han servit i serveixen per a qüestionar la coherència, la fragilitat de l'organització social i la incompetència de les institucions per donar resposta a aquests problemes. Els joves no troben el seu lloc ni en el sistema de parentiu ni en el professional ni en els ideals religiosos i polítics imperants. És en el marc d'aquest mosaic social que sorgeixen les anomenades "tribus urbanes": grups de joves que cerquen i reclamen un espai en aquesta societat cada cop més diversa i incapaç de donar resposta a les seves necessitats. Busquen espais urbans on poder ser, mostrar-se, diferenciar-se i ser reconeguts socialment...Sorgeix així una nova forma de participació dels joves a la societat.

Tot i que els alumnes mostren sovint interès per aquest tema, hem constatat que les valoracions i afirmacions que en fan són molt superficials, pretenem que descobreixin els entramats simbòlics i reals d'aquests moviments i, alhora, provocar una reflexió entorn aquestes microcultures, aconseguint actituds crítiques i de respecte envers la gran varietat de formes i estils de vida. Farem una anàlisi de la joventut urbana, dels tòpics i estereotips que dominen començant per l'entorn més proper.

VALORS IMPLICATS

El Respecte

La Tolerància

L'Esperit Crític

La Llibertat

L'Apreci

La Convivència

El Diàleg

El Criteri propi

L'Autonomia

La Pau

La Responsabilitat

La Cooperació

La Participació

OBJECTIUS

- 1.-Conèixer i analitzar diferents formes de vida i la seva consegüent adaptació a la societat.
- 2.-Prendre consciència dels aspectes positius i negatius de les anomenades "tribus urbanes" o microcultures.
- 3.-Respectar altres maneres de pensar i viure.
- 4.-Actuar amb respecte davant la conducta dels altres sense estar-se de dir, o de fer, de forma correcta allò que es considera convenient.
- 5.-Relacionar-se de forma correcta i comprensiva amb les diverses persones, grups socials i organitzacions.
- 6.-Prendre consciència que la llibertat d'acció individual està limitada pel fet de viure en societat.
- 7.-Reconèixer diverses formes de violència i les seves possibles causes.
- 8.-Desenvolupar una actitud de diàleg, de tolerància i de respecte al pluralisme.

9.-Manejar fonts directes i indirectes per tal de localitzar i seleccionar informacions relatives al tema.

10.-Descodificar de forma crítica els missatges dels mitjans de comunicació.

11.-Ser capaç de prendre decisions lliurement.

12.-Reconèixer els sentiments d'odi, de por, d'ira i de menyspreu envers les microcultures. Cercar elements de control de les emocions, per tal d'evitar el conflicte.

ACTIVITATS

➤ Plantejament del projecte i objectius a aconseguir.

➤ Què en sabem?

És possible que algun de vosaltres o algun conegut pertanyi o simpatitzi amb un grup d'aquests: okupes, makineros, skins, rockers, pijos, o altres.

➤ Pluja d'idees al voltant d'aquestes preguntes. El tutor juntament amb dos alumnes prendran nota de totes les aportacions fetes pel grup classe.

- Com definiries cadascun d'aquests grups. Quines característiques destacaries?

- Quines possibles causes creus que determinen l'aparició i proliferació d'aquests grups?

- Creus que la vestimenta pròpia, així com el llenguatge i les formes de comportament responen als imperatius de la moda o són formes d'identificació amb diferents mites?

- Creus que són formes de protesta, de reivindicació?. De què i contra qui o què?

- Existeixen antecedents històrics sobre els grups juvenils a la societat occidental?

- Fem una reflexió a l'entorn d'aquesta publicitat

¿DE QUE TRIBU ERES?

Tribus urbanas o de la nueva ola, posmodernas o vanguardistas. Todos tienen de regalo la gran bolsa Indian Rag gratis por la compra de un jean...

EN ESTA TIENDA ESTA TU TRIBU

(De la campanya publicitària d'una marca de texans)

- Què ens vol comunicar aquest anunci publicitari?
- Quins elements fa servir i per què?
- Es llegiran totes les idees que han sortit i es guardaran per poder comparar-les amb les reflexions finals.
- Un cop assentades les bases de reflexió es dividirà la classe en equips i cadascun haurà de buscar i recollir informació del moviment que vol investigar. El tutor pot facilitar informació quant a les fonts de documentació. Sugerim unes pautes que caldria tenir en compte però han de ser ells qui les completin segons els seus interessos.

- Nom del moviment
- Origen i antecedents històrics.
- Idees que preconitzen, discurs ideològic
- Organització i composició dels membres (popular, elitista, avantguardista, marginal...)
- Reivindicacions que proclama
- Simbologia externa: vestuari, elements simbòlics, pentinat, manifestacions estètiques...
- Conductes:
  - .Com es manifesten?
  - .Espai on es troben
  - .Temps, quan es troben
- Elements consumits :alcohol, drogues...
- Identificació amb algun tipus de música.
- Llenguatge específic.
- Relacions que estableixen entre ells, amb la família, amb altres joves, amb el món laboral, grau de participació ciutadana.
- Xarxes de comunicació.
- Compromís social, polític. Religios.
- Altres

L'estudi es completarà amb l'aportació de material gràfic i l'entrevista (sempre que sigui possible a un membre del moviment, així com també retalls de premsa relacionats amb el tema.

- Cada equip exposa els resultats de la seva investigació i se'n treuen conclusions.
- Buscar pel·lícules representatives d'aquests moviments, per exemple *Salvaje* (rockers), *Alice's restaurant* (hippy), *Quadrophenia* (mods), *Matrix* (tecno), *El dia de la bestia* (heavis). Es poden veure i després fer un coloqui.
- Debat - reflexió sobre el tema. Destriar i rebutjar aquelles actituds racistes, discriminatòries, violentes, insolidàries i reconèixer els valors positius d'aquestes microcultures. Som capaços de proposar un moviment alternatiu? Dissenyar les característiques.
- Possibilitat de visitar una casa ocupada, (Casa de la Muntanya, al costat del parc Güell. Cal demanar-la amb antelació)
- Taula rodona amb representants de diversos moviments juvenils.
- Fer una síntesi per escrit de les conclusions i reflexions que s'han extret del treball dut a terme.
- Dissenyar la maqueta del butlletí i editar-lo (emprar totes les possibilitats que ens ofereix la informàtica i la creativitat i originalitat dels alumnes).

AVALUACIÓ

L'avaluació serà contínua al llarg de tot el procés. S'avaluarà la capacitat de recerca d'informació, l'exposició d'idees, l'esperit crític, els canvis produïts quant a valors com tolerància, autonomia, respecte, cooperació, diàleg...així com del control de les habilitats emocionals.

.Buscar, analitzar i discutir notícies de la premsa sobre el tema en petit grup. Fer una crítica raonada. Posada en comú i discussió general. El tutor valorarà la capacitat de raonament dels alumnes durant la discussió.

.Cada grup ha de confeccionar una llista de valors i contravalors de cadascun dels moviments investigats. Posada en comú i treure conclusions.

.En petits grups elaborar una proposta alternativa de caire ecologista. Determinar les característiques d'aquest moviment (poden utilitzar el guió que han fet servir per estudiar les tribus urbanes).

BUTLLETÍ DE DEBAT

4t.ESO

LES DROGUES

INTRODUCCIÓ

Fruit de les transformacions socio-econòmiques, polítiques i culturals que s'esdevenen en la societat en la dècada dels 60, comença una progressiva introducció de les drogues a Espanya. Si en un principi el grup de consumidors s'identifica amb una èlit d'artistes i intel·lectuals amb idees progressistes i partidaris de nous models ideològics, a poc a poc, s'hi aniran incorporant membres de les classes mitges i, en general, sectors de joves que preconitzen una ideologia contracultural. És en la dècada dels 80 quan entren en el món de la droga (sobretot heroïna) individus provinents de sectors marginals de la societat que sofreixen greus problemes d'inserció laboral, social, fracàs escolar...El binomi droga-marginació està servit: la inseguretat ciutadana es considerarà en gran part conseqüència de la droga i es generarà una reacció social en contra; es crearà un marc legal de penalització, que tot i haver avançat, encara les mesures assistencials esdevenen insuficients i poc eficaces. Les institucions es preocupen més d'eliminar la droga que no pas de buscar solucions preventives i educatives al problema.

En la dècada dels 90 s'introdueixen entre els joves les drogues anomenades de disseny. Dins aquest grup s'hi inclouen pre-adolescents i adolescents que des de l'àmbit escolar pretenem educar. És un tema que ens toca d'aprop i caldrà abordar-lo tard o d'hora, potser valdria la pena que com a educadors ens féssim un parell de preguntes:

.Quina relació es pot establir entre el consum de drogues entre els joves i la manca d'expectatives personals i socials?

.La institució escolar és capaç d'oferir alternatives que responguin a les seves necessitats de manera que no hagin d'acudir al consum de drogues per establir relacions, expressar emocions que sovint els són reprimides, sentir-se independents, reconeguts i feliços ni que sigui per una estona?

.Quins valors afavoreixen el consum i quins s'hi oposen? La nostra tasca consistirà doncs en dotar-los d'un bagatge atractiu d'alternatives de manera que no es quedin encorsetats en un món pobre d'interessos i expectatives.

El tema de les drogues és viscut pels nostres alumnes des de dos vessants diferents: atractiu i preocupant alhora. D'una banda, allò que és prohibit també és el que més els interessa de conèixer, però de l'altra manifesten por, ja sigui per desconeixement o pel resultat de les experiències viscudes personalment o molt properes al seu entorn. S'enfronten a una exhaustiva publicitat que els mostra les conseqüències negatives però també molt fàcilment se'ls incita a entrar en aquest món on tot esdevindrà ni que sigui per una estona, de color de rosa.

És lògic que se'ls presentin contradiccions, neguits i molts interrogants de difícil i molt complexa resposta. El tema s'abordarà des dels àmbits que ells proposen.

VALORS IMPLICATS			
El Respecte	La Llibertat	La Responsabilitat	La Dignitat
L'Autoestima	La Confiança	La sinceritat	L'Esforç
L'Autonomia	La Convivència	L'Ajuda	La Solidaritat
La Discreció	El Diàleg	L'Amistat	

OBJECTIUS

- 1.-Ser capaç de cercar informació sobre el tema.
- 2.-Ser capaç d'ordenar i sintetitzar la informació
- 3.-Reconèixer els motius que poden induir al consum d'una droga.
- 4.-Prendre consciència de les conseqüències derivades del consum.
- 5.-Ser capaç de modificar la pròpia actuació
- 6.-Analitzar els problemes del barri derivats de la droga.
- 7.-Ajudar als alumnes a destriar allò que ens afecta negativament o que ens condiona del que serveix per madurar i créixer.
- 8.-Oferir alternatives que puguin satisfer els seus interessos sense que això pressuposi el consum de substàncies addictives.
- 9.-Conèixer i analitzar la llei de drogodependència.
- 10.-Prendre consciència dels interessos que es mouen darrera el consum de drogues.
- 11.-Ajudar als companys /coneguts que tenen algun dubte o problema a resoldre'l.
- 12.-Ser capaç de decidir lliurement i enfrontar-se a les pressions
- 13.-Conèixer els recursos de la xarxa d'Atenció a les drogodependències corresponents al propi municipi o de fora.
- 14.-Ser conscients de la satisfacció que es pot sentir quan es col.labora en la solució d'un problema. Viure l'alegria com a emoció.

15.-Prendre consciència de la tristesa personal i col.lectiva que suposa caure en el món de la droga. Viure la tristesa com a emoció front aquestes situacions.

ACTIVITATS

- Presentació del projecte i objectius a aconseguir
- Plantejarem una qüestió s'encetarà el tema a nivell oral. En aquesta sessió detectarem els dubtes, contradiccions i necessitats d'aclariments. S'establirà un pla de treball per tal de donar resposta a les seves demandes.

.Què sabem de les drogues?

.Què pensem de les drogues?

- Treball d'investigació per equips. Es proposa aquest guió a tall d'exemple.

QUÈ HEM DE SABER?

DADES INFORMATIVES SOBRE EL TEMA

- Què són les drogues?
- Tipus de drogues. Per què unes són legals i altres il.legals?
- Quines substàncies s'utilitzen en l'elaboració de les drogues il.legals?
- Com es distribueixen?

- Com es prenen?
- En quins grups socials tenen més incidència?
- Quines actituds personals i quins contextos n'afavoreixen el consum?
- Per què se'n parla tant?

AL BARRI

- Espais del barri on es distribueixen.
- Qui les distribueix? (homes, dones, joves...)
- Quin tipus de drogues són més consumides? Per què?
- Qui són els consumidors preferents?

CAUSES

- Quins motius poden induir al consum de drogues?
- Qui en treu benefici?
- Diferència entre l'abús i el simple consum
- Algun conegut/da, o tu mateix has passat per l'experiència de provar algun tipus de droga.

La primera vegada:

Te la van oferir o vas demanar-la voluntàriament?

En quina situació? (on i quan)

Amb qui estaves?

Si et trobaves amb més gent, què feien els altres?

Per què vas acceptar provar-la?

Com et vas sentir després?

Com t'hauries sentit si no l'haguessis acceptat?

La droga va ser un mitjà per aconseguir donar una determinada imatge teva, per relacionar-te amb una colla, per deshinibir-te, per demostrar que ets agosarat, pel plaer de transgredir allò que està prohibit?

Prendre droga et va fer acostar o conèixer gent que era consumidora habitual?

Vas canviar d'amics?

Creus que és exagerat tot el que es diu sobre l'efecte de les drogues?

Necessites prendre drogues per passar-t'ho bé?

CONSEQUÈNCIES

- Quines sensacions i canvis de conducta provoca el consum d'aquestes substàncies?
- Com que els efectes negatius no apareixen de bon principi, hom considera que no és perjudicial el consum i va creant una dependència i una tolerància. Quines seqüeles psíquiques i físiques poden deixar l'abús i la dependència de les drogues?
- Què ens diu la llei de drogodependència? Aspectes coercitius.
- Quines normes hi afegiries per millorar el tractament de la drogoaddicció.
- Creus que imposar normes/lleis coercitives ajuda a millorar la situació?

- Posada en comú dels resultats de la recerca , reflexió i conclusions.
- Per divertir-se no cal prendre drogues, som capaços de trobar altres formes de diversió alternatives. Proponem activitats que estimulin, que siguin gratificants, que despertin altres interessos que no sigui única i exclusivament la diversió per la diversió; busquem activitats amb tasques de responsabilitat. Què ens ofereix el barri i la ciutat?
- Visita a entitats, organitzacions, casals...per tal de descobrir noves vies d'ocupar el temps d'oci?
- Què podem fer en cas de ser o tenir coneguts consumidors?
Com els podem ajudar personalment?

Busquem informació dels centres especialitzats al barri, a la ciutat i fem una llista de llocs o persones a qui adreçar-se.

- Decidir entre tots quins són els aspectes més importants del tema, repartir la feina en petits grups i confecció del butlletí.
- Donar a conèixer als pares el resultat del treball.

AVALUACIÓ

L'avaluació serà contínua al llarg de tot el procés. S'avaluarà la capacitat de recerca d'informació, l'exposició d'idees, l'esperit crític i la capacitat de buscar alternatives i de canviar actituds.

Respondre individualment aquestes preguntes:

- Per què és difícil dir que no quan t'ofereixen una droga?. Ets tu qui decideixes lliurement o decideixes en funció de les persones que t'envolten?
- Quins avantatges té respectar la llibertat individual de decidir?. Quins inconvenients té decidir sota pressions?
- Hem d'ajudar un amic que té problemes de drogues. Pensa si podries fer alguna cosa i què podries fer.
- Entre tots redactar deu motius pels quals val la pena no consumir drogues. Fer cartells publicitaris i repartir-los pel centre.

MUNTEM UN ESPECTACLE

INTRODUCCIÓ

El teatre, la dansa i l'expressió corporal són eines molt vàlides perquè els alumnes expressin els seus sentiments i emocions. Adonar-se que aquests afecten a les relacions personals i socials, conèixer els propis sentiments i aprendre a controlar-los serà l'objectiu fonamental d'aquest projecte.

Fer possible l'expressió global de les emocions a través del gest i el moviment és molt important i més tenint en compte que la societat actual, en tots els àmbits, exigeix un notable control corporal.

No podem pretendre que tots aquests aspectes millorin de forma espontània, cal un tractament específic. La motivació d'un alumne vindrà donada pel seu estat emocional, afectiu i actitudinal; qualsevol situació de la vida diària pot provocar actituds positives o negatives de rebuig, agressives...és necessari conèixer les emocions i aprendre a controlar-les.

L'espectacle (teatre, dansa, ball...) és una activitat que desenvolupa la sensibilitat, la imaginació, la creativitat i afavoreix la relació. L'alumne podrà aprofundir en el propi coneixement, sentir, expressar-se i comunicar-se. Un muntatge teatral implica també un treball cooperatiu i aquest no es pot dur a terme en solitari, cal unir idees, activitats, i crítiques en una acció conjunta .

MUNTEM UN ESPECTACLE

1r. ESO

EL POEMA VISUAL

Es tracta d'escenificar el decurs d'un dia laboral. Un grup d'alumnes representarà mitjançant la dansa els diferents moments de la jornada mentrestant es van recitant els següents poemes:

Matinada Tardoral i Cançó Alfabètica de Josep Espunyes del llibre Racó de Calaix. Garcineu editors.

Noche, triste de octubre, 1959 de Gil de Biedma del llibre Volver.
Edit.cátedra. 1998

Al llarg del dia ens trobem en múltiples situacions davant les quals responem de manera diversa en funció de l'estat emocional. Pretenem analitzar comportaments, sentiments i actituds que es poden donar en diferents contextos.

El treball d'habilitats emocionals es duràa terme des de dos vessants:

- Des de la interpretació de les sensacions i sentiments derivats de la lectura de tres poemes:

MATINADA TARDORAL (pau, calma, intimitat, placidesa...)

CANÇÓ ALFABETICA (estrés, solitud, explotació, brogit...)

NOCHE, TRISTE DE OCTUBRE, 1959 (tristesa, impotència, desànim...)

- Des de l'anàlisi dels comportaments i actituds que es manifestin durant tot el procés de muntatge i creació de l'espectacle.

VALORS IMPLICATS

L'Autoestima
La Creativitat

L'Autodomini

El Respecte

La Cooperació

La Confiança

L'Esforç

L'Apreci

La Responsabilitat

La Imaginació

El Compartir

L'Esperit Crític

OBJECTIUS

- 1-Ser conscients que un determinat comportament pot provocar sentiments negatius a un company/a.
- 2.-Adonar-se que l'ambient i el context provoquen sensacions diverses.
- 3.-Ser conscient de la importància de conèixer els sentiments i emocions pròpies i del altres.
- 4.-Fomentar la cooperació a través del treball en equip.
- 5.-Descobrir que el treball cooperatiu millora les relacions.
- 6.-Acceptar, valorar i respectar el propi cos i el dels altres.
- 7.-Desenvolupar el sentit de la creativitat com a expressió de la personalitat.
- 8.-Entendre que a través del gest, la paraula i la música podem expressar emocions i estats d'ànim.

ACTIVITATS

- Presentació de la proposta i objectius a assolir.
- Lectura en veu alta dels tres poemes. Es reparteixen els textos de manera que cadascú pugui fer-ne una lectura en silenci i descobreixin les sensacions que es manifesten i els comportaments que es deriven del missatge dels poemes.
- En petit grup es tracta de proposar idees de com es poden interpretar i escenificar aquestes sensacions i actituds. Posada en comú.
- Formació d'equips de treball en base a la distribució de tasques:
  - Música i il.luminació
  - Decorats i vestuari
  - Actors
  - Narradors
  - Publicitat (cartells o tríptics de propaganda de l'espectacle)
    - Comissió de coordinació per tal que la coordinació entre tots els grups sigui efectiva i tothom sàpiga què fan els altres. Aquesta comissió tindrà l'objectiu de vetllar per què es faci el traspàs d'informació entre tots els grups i ensamblar el muntatge.

El professor/a farà d'observador i ajudarà sempre que sigui requerit. Els alumnes poden demanar consell als professors especialistes de música, plàstica, llengua, tecnologia...Caldrà pactar un temps per realitzar la feina.

- Posada en comú del treball fet per cada grup i establir el procés de muntatge final.
- Reflexió conjunta dels sentiments i actituds que han sentit durant tot el procés de treball cooperatiu així com de la interpretació que s'ha fet del missatge emocional dels poemes.
- Presentació de l'espectacle a la resta d'alumnes i professors del centre.

AVALUACIÓ

Imagina un dia normal de la teva vida des de que et lleves fins que te'n vas a dormir, compara'l amb el missatge dels poemes i treu-ne conclusions.

Cada alumne disposarà d'una llista d'emocions de les quals haurà de seleccionar i reconèixer aquelles que s'han manifestat més freqüentment durant el procés de treball:

- Vergonya
- Por al fracàs
- Inseguretat
- Avorriment
- Desànim
- Preocupació
- Nervis
- Eufòria
- Enuig
- Humiliació
- Ràbia
- Tristesa

...

Un cop seleccionades cal detectar les causes d'aquests sentiments (els motius que els han fet sentir d'aquesta manera). Es posarà en comú i s'anotaran les respostes agrupant les que siguin similars. Es farà una reflexió crítica per tal de trobar entre tots solucions assertives i aconseguir millorar les relacions personals.

Anàlisi crítica de les interpretacions de les sensacions i emocions derivades dels poemes.

Valoració general del projecte i propostes de millora.

MUNTEM UN ESPECTACLE

2n. ESO

DANSEM DANSEM MALEÏ TS

INTRODUCCIÓ

La proposta gira al voltant del tema “la interculturalitat”. És un projecte que pretén construir un sistema de relacions més just i democràtic, evitar actituds violentes i fomentar el diàleg i la comunicació per tal de desvetllar actituds favorables per a la millora de la convivència. Hem de conscienciar els alumnes de què la diversitat suposa un enriquiment personal i col.lectiu.

L'activitat és un espectacle musical al que hi afegim el ball: en un carrer d'una població qualsevol de l'extraradi d'una ciutat es troben dues bandes, els rockers i els salseros, tant uns com altres volen imposar la seva música i el seu ball. La tensió va augmentant fins que s'arriba a crear una situació violenta, aleshores intervé un personatge que intenta aturar el conflicte mitjançant el diàleg i la reflexió i proposa la necessitat d'obrir-se a altres alternatives .

VALORS IMPLICATS

La Tolerància   El Respecte   La Convivència   El Compartir   La Pau   El Diàleg

La Solidaritat   La Comprensió   La Cooperació   La Responsabilitat   L'Esperit Crític
La Col.laboració   El Pacte i la Negociació   L'Amistat   La Comunicació
La Creativitat

OBJECTIUS

- 1.-Acceptar la diferència com a element enriquidor
- 2.-Fomentar actituds de tolerància i respecte envers altres maneres d'expressar-se.
- 3.-Descobrir el valor de la convivència i el respecte a través de la diversitat.
- 4.-Estimular les habilitats rítmico-expressives
- 5.-interioritzar la necessitat de cooperació per aconseguir objectius comuns.
- 6.-Ser capaç de canviar actituds i valors per millorar la convivència.
- 7.-Fomentar l'interès per la creativitat en els moviments rítmics a partir de la música.
- 8.-Reconèixer el conflicte i buscar solucions per resoldre'l.
- 9.-Aconseguir muntar un bon espectacle amb la participació i creativitat de tots els equips.
- 10.-Prendre consciència que una situació violenta pot desfermar tot tipus d'emocions i cal aprendre a controlar-les.

ACTIVITATS

- Presentació de la proposta i dels objectius a aconseguir.
- Pluja d'idees en relació al desenvolupament de la proposta
- En petits grups elaboraran un guió de les escenes que formaran part de l'espectacle, es posaran en comú totes les idees, es triarà la música i es redactarà el text definitiu sobre el qual s'estructurarà el muntatge.
- Formació dels grups de treball:
  - actors-ballarins
  - narradors
  - il.luminació i so
  - decorats
  - publicitat
  - Comissió de coordinació (com en l'anterior projecte)
- Sessió debat-reflexió :
  - Anàlisi crítica de les causes i els efectes dels comportaments violents i intolerants.
  - Descriure les característiques del conflicte i els sentiments que provoca
  - Anotar actituds i comportaments que afavoreixen la resolució del conflicte i ajuden a millorar les relacions.
  - Raons que poden motivar a actuar d'una determinada manera.
  - Creus que la diversitat és una forma de riquesa?
- Assaig final i presentació de l'espectacle a la resta de companys del centre.

AVALUACIÓ

L'avaluació es centrarà en el treball de grup cooperatiu i el nivell d'implicació dels alumnes en les diferents tasques .Es valorarà la capacitat de raonament en la sessió de reflexió.

Valoració del resultat final de l'espectacle.

El tutor/a pot proposar la realització d'una redacció sobre un fet conflictiu real on es descriu la importància del diàleg, del respecte i de les habilitats emocionals per aconseguir millorar les relacions i la convivència.

MUNTEM UN ESPECTACLE D'EXPRESSIONI CORPORAL

3r. ESO

MOVIMENT I COLOR

INTRODUCCIÓ

L'expressió corporal és el llenguatge que ens permet a través del cos exterioritzar sensacions, emocions i sentiments, ens ajuda a conèixer com som, el que sentim i com ho comuniquem. Per mitjà del cos podem transmetre un determinat estat d'ànim, un ritme i crear nous moviments. En la mesura que profunditzem en el coneixement del propi cos podem també modificar comportaments i actituds i prendre consciència de la possibilitat de comunicar i comprendre els altres.

El fenomen expressiu té un caràcter profundament dinàmic en tant que es pot identificar amb els estats o situacions que acompanyen els fenòmens de la vida, ja sigui de forma individual o col·lectiva.

L'expressió pot ser el vehicle d'alliberament d'energies pròpies del ser i de les influències de l'entorn, el binomi ser-entorn és indisociable.

A partir de les activitats pretenem que reconeguin les emocions pròpies i les dels altres, les identifiquin i aprenguin a controlar-les.

El component de creativitat vindrà donat per la lliure elecció d'expressar-se a partir d'estímuls: sons, musicals, plàstica i color.

Amb aquesta activitat proposem descobrir com el moviment, el gest poden estar impulsats per les sensacions que suggereixen el contacte amb el color i els estímuls musicals.

VALORS IMPLICATS

L'Autoestima   L'Autodomini   La Llibertat   El Respecte   La cooperació

La Confiança   L'Esforç   La implicació   La Discreció   La Comunicació
La Sinceritat   La Responsabilitat   La Comprensió   La Participació
La Creativitat

OBJECTIUS

- 1.-Descobrir que el moviment està impulsat per sensacions i sentiments.
- 2.-Descobrir el cos com a vehicle de comunicació.
- 3.-Experimentar la capacitat de concentració i desinhibició.
- 4.-Sensibilitzar-se per a poder expressar lliurement els sentiments.
- 5.-Sensibilitzar el cos mitjançant el color i la música.
- 6.-Saber trobar l'harmonia entre el moviment i el color.
- 7.-Potenciar el sentit col.lectiu i l'apertura als altres
- 8.-Valorar positivament les pròpies possibilitats d'expressió corporal i les dels companys.
- 9.-Trobar la pròpia coordinació dels cos i aprendre a significar amb ell.
- 10.-Descobrir les diferents possibilitats de comunicació no verbal.

11.-Trobar plaer en el moviment i el ritme.

12.-Superar els límits fixats per un mateix o per altres per tal d'ampliar l'experiència.

13.-Arribar a descobrir la interrelació entre cos-espai-color.

14.-Crear espais per a descobrir i desenvolupar la personalitat en àmbits desconeguts.

15.-Desenvolupar el sentit de la creativitat.

16.-Descobrir la importància del treball cooperatiu.

17.-Prendre consciència del fenomen artístic com a vessant creatiu i d'investigació.

18.-Ser conscient que el coneixement, l'expressió i l'anàlisi de sentiments i sensacions ajuda a millorar les relacions personals i socials.

19.-Reconèixer i analitzar totes les emocions que es deriven de l'expressió corporal.

ACTIVITATS

- Presentació del projecte i objectius a assolir.
- Les emocions: som capaços de reconèixer i identificar emocions i sensacions que sentim i senten els altres?

Reconeixement d'emocions i sensacions a partir de diferents estímuls (del moviment i del gest, imatges plàstiques, la música)

- ❑ Passar fragments del Tricycle
- ❑ Simbologia dels colors: pintar taques de color (freds, càlids, primaris, barreges...)
- ❑ Mostrar el quadre del *Guernika*, una làmina de *Pollock*, un paisatge rural, *El Crit de Munch*, el *Jardín de las Delícias del Bosco*...
- ❑ Escoltar diferents músiques: Vivaldi, jazz, heavy, africana...

Cal que posin nom a les emocions que expressen i que senten a través d'aquests estímuls, així com de l'estat d'ànim que provoquen.

- Moviment corporal i manifestació d'emocions:

L'activitat es durà a terme en un espai gran com pot ser el gimnàs. Els alumnes podran desplaçar-se per l'espai tot atenent a les consignes donades pel professor com per exemple:

Saludar-se de diferents formes: a algú que odies, que estimes molt, amb indiferència, amb respecte, amb fàstic, amb por...

Expressar emocions amb les diferents parts del cos: braços, cames, rostre (tristesia, odi, agressivitat, alegria, angoixa, timidesa...)

Alliberar-se sota l'impuls d'un estímul sonor. Expressar amb el cos les sensacions que els suggereix el so i el ritme de diversos instruments (timbal, platerets, triangle...) Poden desplaçar-se per tot l'espai; la llibertat d'acció és total. És molt important el silenci i la concentració per tal de descobrir el seu cos, notar totes les parts, les possibilitats de moviment de cadascuna d'elles i el desplaçament del volum corporal en l'espai total. Els alumnes han de buscar totes les formes de moure's i totes les formes de mantenir-se immòbils. Efectuar amb braços i cames moviments de geometria diferents: circulars, curvilinis, continus, intermitents...

Gravació en video de tota la sessió i després analitzar el que pot significar les diferents formes d'ocupació de l'espai, els comportaments i les conductes.

- Es protegirà el terra amb paper d'embalar blanc i es distribuïran per tot l'espai cavallets folrats de paper i cubells de pintura (colors primaris). Els alumnes hauran de portar roba còmode i que es pugui embrutar. Cal anar descalços.

En aquesta activitat hi afegirem el color i els cavallets que podran utilitzar per expressar les sensacions. Es dividiran els alumnes en grups de tres i es treballarà la comunicació :observar, tocar, conèixer, investigar plegats, percebre les reaccions del propi cos i les dels altres.

El fet de relacionar el moviment i el color ens fa sentir que el color és dinàmic i el moviment plàstic. Un altre element serà la música que pel seu efecte suggeridor d'imatges, creador i destructor d'estats d'ànim, té una important participació en la recerca de noves formes i emocions.

S'iniciarà la sessió amb una música tranquil·la i s'anirà incorporant música més estimulante. Cal que experimentin i expressin amb el propi cos i el dels altres totes les sensacions i sentiments que els suggereix la música i el color. (Gravació en video de la sessió).

- Sessió de concentració-relaxació per tal d'interioritzar les sensacions descobertes: "El cos que pesa". Les noies i els nois han d'estar estirats a terra, de panxa enlaire i amb els ulls tancats mentre el professor amb un to de veu baix i pausat, els fa prendre consciència de la relaxació dels diferents segments corporals, des dels dits de les mans fins als dits dels peus passant per tot el cos.

- En acabar aquesta sessió es demanarà als alumnes que s'asseguin en rotllana i expliquin tot el que han sentit individualment i en parella. Se'ls passa la gravació i s'analitzen les diferents accions, comportaments i actituds que han experimentat.
- Posada en comú de les accions, comportaments i actituds desenvolupats durant l'activitat. Anàlisi-reflexió i desig de modificar conductes.
- Fer un muntatge coreogràfic d'expressió corporal emprant tots els elements de les sessions anteriors.

MATERIALS

Papers, pintura, plàstics, aparell de música i audio-visual.

AVALUACIÓ

S'avaluarà l'esforç i la implicació personal en el desenvolupament de les activitats així com la serietat i rigor en tot el procés.

Es tindrà en compte la capacitat expressiva, creativa i anàtica a través dels exercicis proposats de manera continuada.

Es demanarà que expliquin per escrit les sensacions i emocions que han experimentat.

Cal contemplar l'autoavaluació i la valoració del propi grup.

Valoració del muntatge coreogràfic.

MUNTEM UN ESPECTACLE

4t. ESO

FEM TEATRE

INTRODUCCIÓ

En aquest projecte pretenem utilitzar el teatre com a tècnica d'expressió i malgrat que la presentació de l'espectacle al casal d'avis del barri sigui la culminació de la feina, l'important és tot el procés de treball .La cooperació és una qualitat intrínseca del teatre i compartir, col.laborar i acceptar responsabilitats és imprescindible per aconseguir el resultat definitiu. A partir de la dramatització treballarem aspectes específics: l'autoconeixement , l'autodomini, el cos com a mitjà per expressar situacions, idees, emocions i sentiments, posar-se en la pell d'un altre, el sentit de l'humor i la creativitat.

Un altre element important és la recreació de la realitat dalt de l'escenari, aquesta recreació ens permet analitzar, ser crítics amb nosaltres mateixos, amb els altres i amb la societat en la qual vivim.

El model de proposta es basa en la representació d'una obra, el missatge de la qual ens servirà per analitzar comportaments i conductes injustes. Enfrontar-nos a dilemes i confusions implica actuar d'una manera determinada. Sovint ens deixem portar pels sentiments i per la influència dels altres, i com a conseqüència els nostres comportaments esdevenen incoherents i poc correctes. Pretenem que els alumnes reconeixin, analitzin i reflexionin sobre situacions injustes i cerquin solucions per a corregir-les. El fil conductor del projecte serà el text teatral adaptat de l'obra de Pere Calders.

VALORS IMPLICATS

La Justícia   L'Honradesa   L'Esperit Crític   La Solidaritat   La Dignitat

El Respecte   El Reconeixement   El criteri propi   La Responsabilitat   La Tolerància
El Diàleg   L'Esforç   la Crítica Constructiva   La Cooperació   El Compartir
La Creativitat

OBJECTIUS

- 1.-Reconèixer la importància de les bones relacions a través de l'estudi de la Declaració dels Drets Humans.
- 2.-Clarificar els propis valors.
- 3.-Fomentar l'actitud crítica
- 4.-Fomentar la solidaritat afectiva
- 5.-Detectar conductes injustes que es donen a l'aula o a l'institut.
- 6.-Cercar motius personals per respectar els demés
- 7.-Desenvolupar el compromís moral
- 8.-Implicar-se en la resolució de conflictes socials en els quals la justícia sigui injusta.
- 9.-Potenciar el treball cooperatiu
- 10.-Col.laborar i ser responsable en les tasques que formen part d'un projecte comú
- 11.-Ser conscient que la negligència personal perjudica el grup.

- 12.-Crear un estat d'opinió envers situacions i comportaments injustos
- 13.-Entendre que a través del teatre podem expressar allò que ens interessa denunciar.
- 14.-Desenvolupar la creativitat i la imaginació
- 15.-Ser conscient de la satisfacció i la riquesa que suposa el compartir.
- 16.-Reconèixer el component lúdic del teatre
- 17.-Poder representar l'obra al casal d'avis del barri.
- 18.-Conèixer les injustícies que pateixen els avis i adquirir compromisos per ajudar a solucionar-les.
- 19.-Reconèixer i analitzar totes les emocions que es deriven del text i les vivències generades pel fet de treballar per a oferir un espectacle a d'altres persones.

ACTIVITATS

➤ Prèvia al treball de dramatització

.Llegir els articles 8-9-10 i 11 de la Declaració dels Drets Humans i contestar aquestes preguntes:

- Què entens per justícia?
- Consideres que la justícia sempre és justa? Per què?
- Explica fets que coneguis personalment o a través dels mitjans de comunicació on s'hagi actuat injustament. Com es podien haver resolt?

- Detecta conductes injustes que s'hagin donat a l'aula o a l'institut. Quina hauria estat la manera acertada de solucionar-les?

- Lectura profunda del text teatral per tal d'eliminar dubtes. Identificar comportaments, actituds i diferents punts de vista de cada personatge implicat en el judici.

➤ En relació al muntatge teatral

- Lectura expressiva del text. Comprensió i estructura del text. Anàlisi dels personatges.

- Tria d'actors

- Definició de l'espai escènic

- Il.luminació (element bàsic per a crear ambients)

- Caracterització (disseny de vestuari i maquillatge)

- Concreció de la música i el so

- Publicitat. Disseny de cartells , programes i invitacions.

- Presentar la proposta de representar l'obra al Casal d'avis del barri

- Comissió de coordinació. S'encarrega de resoldre tant els problemes pràctics com de vetllar pel traspàs d'informació entre els equips.

- Decidir quan es representarà l'obra.

Un cop s'han pres totes aquestes decisions cada equip endegarà el treball que li pertoca. Quan tot estigui a punt es faran els assajos finals i es representarà l'obra.

- Debat –reflexió al voltant de les conductes injustes que s'han detectat durant el procés de treball.

- Representació de l'obra al Casal d'avis.

➤ Després de la representació

- Debat amb la participació dels espectadors sobre el tema “la justícia a voltes és injusta”

- Demanar als avis que expliquin situacions i comportaments en què se sentin tractats injustament.

- Decidir les accions i els compromisos que es poden dur a terme per tal de denunciar l'existència d'aquestes injustícies i ajuda a resoldre-les.

AVALUACIÓ

L'avaluació es basarà en els següents aspectes:

- Grau d'implicació en el reconeixement, denúncia i resolució d'actituds i comportaments injustos.

- Capacitat de diàleg i de raonament en l'exposició d'idees.

- La cooperació i implicació en el desenvolupament del projecte.

- Seguiment diari de les tasques realitzades.

- Valoració dels alumnes.

- Valoració del resultat final de la representació.

BIBLIOGRAFIA

- Recull bibliografia utilitzada per a la realització del treball corresponent a la llicència d'estudis 2001-02:

ABBAGNANO,N i VISALBERGHI,A.- **Historia de la pedagogía.** ED F.C.E. Madrid, 4ª reimpresión 1978.

AJA, Eliseo i altres.- **La immigració estrangera a Espanya. Els reptes educatius.**Ed.Fundació Estudis La Caixa. Col. Estudis socials nº 1. Barcelona 1999.

ANTUNEZ,S i altres.- **Del projecte educatiu a la programació d'aula.** ED. Graó. Barcelona.

CARDÜS,Salvador.- **El desconcert de l'educació.** Edicions LA CAMPANA. Col. Obertures nº7. Barcelona, 1ª Ed.Febrer del 2000.

CARRERAS,LL i altres.- **Cómo educar en valores.** Ed. NARCEA. Madrid 8ª Ed. 2001.

CASALS,C. i altres.- **Fem teatre: un crèdit integrat a l'E.S.O.** Revista GUIX nº 206. Barcelona, Desembre 1994.

COLL, César.- **Psicología y currículum.** Cuadernos de Pedagogía. Ed. LAIA. Barcelona, 1ª ed, Octubre de 1987.

CORTINA,Adela.- **Ciudadanos del mundo.Hacia una teoría de la ciudadanía.** Ed.ALIANZA. Madrid 1999.

DARDER,P i altres.- **El grup-classe.** Col. Interseccions. Ed. EUMO. Vic,1ª ed. Abril de 1991.

DARDER,P i altres.- **Aproximació al fet educatiu. Perspectives i selecció de textos.** Servei de Publicacions de la U.A.B. Bellaterra, segona reimpressió 1994.

DEL CARMEN,LLUIS M.- **Elaboració del currículum escolar.** Col. MIE. Ed. GRAó-ICE UB. Barcelona, 1ed. Febrer 1992.

DEL CARMEN,LL. i ZABALA,A.- **Guia per l'elaboració del projecte curricular de centre.**Col. MIE. Ed. GRAó-ICE UB. Barcelona, 1ed. Juliol 1992.

DELORS, Jacques i altres.- **La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el s.XXI.** Eds. UNESCO. Santillana. Madrid 1996.

DELVAL, Juan.- **Los fines de la educación.**S.XXI de España Editores. Madrid, 3ª Ed.Octubre 1996.

DEBESSE,M. i MIALARET,G.- **Historia de la pedagogía.** Vols 1 i 2. Ed. OIKOS-TAU. Barcelona 1ª ed, 1974.

DEWEY,J. **Democràcia i escola.** Ed. Eumo. Vic 1985.

FEDERACIÓ MRP DE CATALUNYA.- **El sistema educatiu avui. Situació actual i perspectives.** Barcelona, Gener 2001.

FEIXA,C. i altres.- **Movimientos juveniles en la península ibérica. Graffitis, grifotas, okupas.** Ed. ARIEL. Col.Social. Enero 2002.

FRANCH,Joaquim.- **L'autogestió a l'escola.**Col.lecció Síntesi. ED.Nova Terra. Barcelona, 1ª ed. Febrer de 1972.

FULLAN,M i HARGREAVES,A.- **¿Hay algo por lo que merezca la pena luchar en la escuela?** Publicaciones M.C.E.P. 1ª ED. Sevilla, setembre 1997.

FUNES,J. i RIFÂ,F.- **Adolescents i dificultats socials a l'escola.**Fundació Jaume Bofill. Barcelona Febrer 2000.

GOLEMAN,Daniel.- **Inteligencia emocional.** Editorial KAIRÓS.Barcelona, 19 ed. Octubre 1997.

HERNANDEZ,F. i VENTURA,M.- **La organización del curriculum por proyectos de trabajo.**I.C.E. de la U.B. Ed.GRAÓ.Barcelona 2ª ed.,Abril 1993.

MARTINEZ,M.- **El contrato moral del profesorado. Condiciones para una nueva escuela.** Bilbao,Desclée de Brouwer,1998.

MAURI,T. i altres.- **Els continguts escolars. El tractament en el curriculum.**Col. MIE. Ed. GRAÓ-ICEUB. Barcelona, 1ª ed. Juliol 1992.

MEGIAS,Eusebio i altres.- **Els valors de la societat espanyola i la seva relació amb les drogues**.Ed. Fundació Estudis La Caixa. Col. Estudis socials nº 2. Barcelona 2000.

NOVAES, Maria H.- **Psicología de la aptitud creadora**.Biblioteca de Cultura Popular. ED.KAPELUSZ. Buenos Aires, Mayo de 1973.

PEREZ-DIAZ, Víctor i altres.- **La familia española ante la educación de sus hijos**.Ed.Fundació Estudis La Caixa. Col. Estudios sociales nº 5. Barcelona 2001.

POSTMAN, Neil.- **Fi de l'educació. Una redefinició del valor de l'escola**. Editorial EUMO.Col. Interseccions. Vic, Gener 2000.

PRATS,Joaquím i altres.- **Els joves davant el repte europeu**.Ed. Fundació Estudis La Caixa. Col. Estudis socials nº 7. Barcelona 2001.

SAVATER,Fernando.- **El valor de educar**.Editorial ARIEL.Barcelona, 7ª Ed. 1997.

SAVATER,Fernando.- **Etica para Amador**.Editorial ARIEL.Barcelona 2ª Ed.1993.

STOKOE,Patricia.- **Expresión corporal. Guia didáctica para el docente**. Ed. Ricordi. Buenos Aires

STOKOE,P. i HARF,R.- **La expresión corporal en el jardín de infantes**. Ed. PAIDÖS.Col. Técnicas y lenguajes corporales. Barcelona 1ª ed. 1986

TERRICABRAS, Josep Mª .- **Atreix-te a pensar. La utilitat del pensament rigorós en la vida quotidiana**. Eds.LA CAMPANA. Col.Obertures nº 2.Barcelona, 5ª ed. Octubre 1999.

TERRICABRAS, Josep Mª .- **I a tú què t'importa? Els valors la tria personal i l'interès col.lectiu**. Eds. LA CAMPANA.Col Obertures nº 11. Barcelona, 1ª Ed. Març 2002.

TRILLA, Jaume i altres.- **El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI**.Ed.Graó.Barcelona.1ª Ed. Junio 2001.

V.V.A.A.- **Els mestres agents del model d'escola**. Debats de l'aula Provença. Fundació Jaume Bofill. Febrer 1989.

V.V.A.A.- **La diversitat a l'escola.** Documents 7. Generalitat de Catalunya.Consell Escolar de Catalunya. Ed.Servei de difusió i publicacions. Barcelona,1^a ed.Març de 1998.

V.V.A.A.- **Autoformació.** Documents 9 Generalitat de Catalunya. Consell Escolar de Catalunya. Ed. Servei de difusió i publicacions.Barcelona,1^a ed.Maig del 2000.

V.V.A.A.- **Articles de didàctica de la llengua i de la literatura. Projectes per aprendre llengua.** nº 2 Octubre de 1994. Ed. Serveis pedagògics s.l. Barcelona 1994.

V.V.A.A.- **Integració escolar. El sexisme en l'educació.** Temps d'educació. Revista de la Divisió de Ciències de l'Educació de la U.B. 2on Semestre 1991,nº6.

V.V.A.A.- **La formació permanent del professorat.**Temps d'educació. Revista de la Divisió de Ciències de l'Educació de la U.B. 2on Semestre 1990,nº4.

V.V.A.A.- **Gran Enciclopèdia Catalana.** Eds .62. Barcelona 1^a Ed. 1969.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT:

- **Disseny Curricular.Ensenyament secundari obligatori.** 1^a Ed. 1989.
- **Experimentació del primer cycle d'ensenyament secundari.**Volum III: Orientació, tutoria i avaluació. Barcelona 1985.
- **Jornades de formació sobre l'acció tutorial.** Barcelona 1987.
- **Orientacions per a elaborar una programació de tutoria.Etapa de secundària obligatòria 12-16.** Barcelona 1987.

EXEMPLES D'ANNEXOS

DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS

Article 1

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets. Són dotats de raó i de consciència, i els cal comportar-se entre ells amb esperit de fraternitat.

Article 2

Qualsevol persona té tots els drets i totes les llibertats que aquesta Declaració proclama, sense cap distinció de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o d'altra mena, d'origen nacional o social, de fortuna, de naixement o de qualsevol altra classe.

No es farà cap distinció fonamentada en la condició política, jurídica o internacional del país o territori del qual depengui jurídicament la persona, tant si es tracta d'un país o territori independent com si està sota tutela, encara que no sigui autònom o que estigui sotmès a qualsevol limitació de sobirania.

Article 3

Tot individu té dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat de la seva persona.

Article 4

Cap persona no està sotmesa a esclavitud o servatge; l'esclavitud i el tràfic d'esclaus són prohibits en totes llurs formes.

Article 5

Cap persona no serà sotmesa a tortura ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.

Article 6

Tothom i en tot lloc té dret al reconeixement de la pròpia personalitat jurídica.

Article 7

Tothom és igual davant de la llei i té dret d'obtenir-ne la mateixa protecció sense distincions. Tothom té dret a una mateixa protecció contra qualsevol discriminació que violi la present Declaració i contra tota provocació a una tal discriminació.

Article 8

Tota persona té dret a un recurs efectiu prop de les jurisdiccions nacionals competents, contra aquells actes que violin els drets fonamentals reconeguts per la constitució o la llei.

Article 9

Ningú no pot ésser arrestat, detingut ni exiliat arbitràriament.

Article 10

Tota persona té dret, en règim d'igualtat, que la seva causa sigui portada equitativament i imparcialment en un tribunal independent i imparcial, el qual decidirà tant sobre els seus drets i les seves obligacions com sobre el fonament de tota acusació adreçada contra ella en matèria penal.

Article 11

Tota persona acusada de delicte té dret a la presumpció d'innocència mentre no es provi la seva culpabilitat, conforme a la llei en judici públic, en el qual se li hagi garantit la seva defensa.

Ningú no serà condemnat per actes o omissions que en el moment de cometre's no fossin delictius segons el Dret nacional o internacional. Tampoc no s'imposarà una pena més greu que la pena aplicable en el moment de cometre el delicte.

Article 12

Cap persona no serà objecte d'ingerències arbitràries en la seva vida privada, en la seva família, en el seu domicili o en la seva correspondència, ni d'atacs a la seva honra o a la seva reputació. Tothom té dret a la protecció de la llei contra tals ingerències o atacs.

Article 13

1. Tota persona té dret a circular i a triar el seu lloc de residència a l'interior d'un Estat.
2. Tota persona té dret a abandonar qualsevol país, fins i tot el propi, i a retornar-hi.

Article 14

1. En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil i a beneficiar-se'n en d'altres països.
2. Aquest dret no podrà ser invocat en cas de persecució basada realment en un crim de dret comú, o en actes contraris als principis i fins de les Nacions Unides.

Article 15

1. Tot individu té dret a una nacionalitat.
2. Ningú no pot ser privat arbitràriament de la seva nacionalitat ni del dret a canviar de nacionalitat

Article 16

1. Els homes i les dones, a partir de l'edat núbil, tenen dret sense cap restricció per motius de raça, de nacionalitat o de religió, a casar-se i fundar una família, i tindran els mateixos drets quant al matrimoni, durant el matrimoni i en cas de dissolució del matrimoni.
2. Només mitjançant el lliure i ple consentiment dels futurs esposos es podrà contraure matrimoni.
3. La família és l'element natural i fonamental de la societat i té dret a la protecció de la societat i de l'Estat.

Article 17

1. Tota persona, individualment i col·lectivament, té dret a la propietat.
2. Ningú no pot ser privat arbitràriament de la seva propietat.

Article 18

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret comporta la llibertat de canviar de religió o convicció i la de manifestar-les individualment o en comú, en públic i en privat, mitjançant l'ensenyament, la predicació, el culte i l'acompliment de ritus.

Article 19

Tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; això comporta el dret a no ser inquietat per causa de les opinions i el de cercar, rebre i difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà d'expressió i sense consideració de fronteres.

Article 20.

1. Tota persona té dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques.
2. Ningú no pot ser obligat a pertànyer a una determinada associació.

Article 21

1. Tothom té dret a prendre part en la direcció dels afers públics del seu país, sigui directament, sigui per mitjà de representants elegits lliurement.
2. Tota persona té dret a accedir a les funcions públiques dels país en condicions d'igualtat.
3. La voluntat del poble és la base de l'autoritat dels poders públics; aquesta voluntat ha d'expressar-se mitjançant eleccions sinceres que cal celebrar periòdicament per sufragi igual i secret, o seguint qualsevol procediment equivalent que asseguri la llibertat de vot.

Article 22

Tota persona, com a membre de la societat, té dret a la seguretat social; té la facultat d'obtenir la satisfacció dels drets econòmics, socials i culturals indispensables a la seva

dignitat i al lliure desenvolupament de la seva personalitat, per l'esforç nacional i la cooperació internacional, segons l'organització i els recursos de cada país.

Article 23

1. Tota persona té dret al treball, a la lliure elecció del seu treball, a condicions equitatives i satisfactòries de treball i a la protecció contra l'atur.
2. Tothom té dret, sense cap discriminació, a igual salari per igual treball.
3. Tothom que treballa té dret a una remuneració equitativa i satisfactòria, que li asseguri, també a la seva família, una existència conforme a la dignitat humana i que es completarà, si cal, amb qualsevol altre mitjà de protecció social.
4. Tothom té dret a fundar sindicats o a sindicar-se per a la defensa dels seus interessos.

Article 24

Tota persona té dret al descans, al gaudi dels lleure, a una limitació raonable de la durada del treball i a vacances periòdiques pagades.

Article 25

1. Tota persona té dret a un nivell de vida que asseguri la seva salut, el seu benestar i el de la seva família, especialment quant a alimentació, a vestit, a atenció mèdica i als necessaris serveis socials; tota persona té dret a la seguretat en cas de desocupació, malaltia, invalidesa, viduïtat, vellesa o en d'altres casos de pèrdua dels mitjans de subsistència independents de la seva voluntat.
2. La maternitat i la infantesa tenen dret a una ajuda i a una assistència especials. Tot infant nascut en el matrimoni o fora d'ell, ha de gaudir de la mateixa protecció social.

Article 26

1. Tota persona té dret a l'educació. L'educació serà gratuïta, si més no, en el grau elemental i fonamental. L'ensenyament elemental és obligatori. Cal que l'ensenyament tècnic i professional sigui generalitzat, i que s'obri a tothom l'accés als estudis superiors amb plena igualtat per a tots amb atenció al mèrit de cadascú.
2. L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la persona humana i al reforçament del respecte dels Drets de l'Home i de les llibertats fonamentals. Ha d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups socials o religiosos, i la difusió de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.
3. Els pares trenen, amb prioritat, dret a triar el tipus d'educació de llurs fills.

Article 27

1. Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a fruit de les arts i a participar dels progrés científic i dels beneficis que en resultin.
2. Qualsevol persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries i artístiques de què sigui autor.

Article 28

Tota persona té dret que regni en el medi social i internacional un ordre que permeti d'assolir amb plena eficàcia els drets i les llibertats enunciats en aquesta Declaració.

Article 29

1. L'individu té uns deures envers la comunitat, i només dins de la comunitat és possible el lliure i ple desplegament de la personalitat.
2. En l'exercici de drets i en el gaudi de les llibertats ningú no està sotmès sinó a les limitacions establertes en la llei, exclusivament en l'ordre a assegurar el reconeixement i el respecte dels drets i de les llibertats alienes, i a fi de satisfer les justes exigències de la moral, de l'ordre públic i del benestar general en una societat democràtica.
3. Aquests deures i aquestes llibertats mai no podran ser exercits contra els fins i els principis de les Nacions Unides.

Article 30

Cap disposició d'aquesta Declaració no pot ser interpretada en el sentit que un Estat, un grup o un individu tinguin dret a lliurar-se a una activitat o a cometre un acte encaminat a la destrucció dels drets i de les llibertats que s'hi enuncien.

PROJECTE: MILLOREM L'ENTORN

La Vanguardia 13-5-02

■ Gaudí, un maestro

■ Aprovechando la celebración del año Gaudí, nuestro profesor Carlos Olmo nos ha acercado a la vida y obra del arquitecto catalán. Hemos visto no sólo las fachadas, sino el interior de sus edificios.

Como aprendices de operarios de carpintería, nuestra mirada se ha ido posando en dos elementos que a veces pasan inadvertidos: el mobiliario y el uso de la madera en suelos, escaleras, puertas y ventanas. Más allá del diseño, de la manera en que copia a la naturaleza, de las famosas curvas, del colorido..., nos ha llamado la atención su forma de resolver los problemas y necesidades de la vida cotidiana en una vivienda.

Nos ha sorprendido la capacidad de aunar arte, renovación e invención con soluciones originales al exceso o a la ausencia de luz, a la necesidad de ventilación o de calefacción, etcétera.

La implicación de Gaudí en todos esos detalles nos parece un muy buen ejemplo de la importancia del trabajo en/equipo (en este caso con la colaboración de maestros carpinteros y ebanistas como Casas i Bardés) y de la necesidad de unir diferentes disciplinas, de coordinar a diferentes profesionales, sin prepotencias de unos sobre otros, desde el respeto, dejando lugar para la autonomía, en la planificación y construcción de espacios. Sí, hemos aprendido mucho de él. Gaudí es un creador actual.

JUAN PEDRO MARTÍNEZ

y tres firmas más
Alcantarilla (Murcia)

PROFECTE: MILLOREM L'ENTORN

ENTREVISTA A ROSA MARIA MALET, DIRECTORA DE LA FUNDACIÓ MIRÓ

"La ciudad puede ser referente cultural de calidad y así reactivar su economía"

L. B.

Badalona

Rosa Maria Malet, directora de la Fundació Miró de Barcelona, es desde hace 53 años una auténtica BTY ("Badalonina de toda la vida") del barrio del Centre, de la Rambla, donde sigue viviendo a pesar de bajar en Montjuïc. "No me supone conflicto alguno. Mi ciudad tiene las ventajas de la proximidad del mar, las tiendas a mano, el mercado... No importa que la plaza Catalunya quede a diez kilómetros."

-¿Qué recuerdos de infancia guarda de la rambla de Badalona?

-Era el lugar donde se iba a pasear. Recuerdo los helados que tomaban mis padres, mientras yo patinaba; los pescadores zurciendo las redes; los bailes y muchas actividades... Entonces la Rambla era el punto de encuentro de la ciudad.

-Pero ahora está algo desangre-

lada... ¿Cómo se podría revitalizar?

-Badalona debería potenciar sus rasgos diferenciales, como la fachada marítima, el barrio medieval de Dalt de la Vila o bien la arquitectura industrial... Sería preciso buscar un nexo que ayude a desarrollar una actividad económica de tiendas, cafeterías, restaurantes... Hay que definir ese elemento atractivo, porque es ingenio pensar que la gente venga a disfrutar solamente del paisaje.

-¿Alguna idea en concreto?

-Pues un itinerario que podría iniciarse en los restos romanos y transcurrir por la historia de la ciudad hasta la actualidad, con paradas en cada época. Esas cosas impulsan la economía. Hay ciudades de envergadura similar a Badalona que han sabido encontrar ese elemento, ciudades que tienen, por ejemplo, un mercado semanal que atrae a toda la provincia. Es el caso de Vic, Manresa o Mataró.

Rosa Maria Malet es "una badalonina de toda la vida"

MANE ESMONSA

-Pero esas ciudades no son perifericas, como Badalona.

-La proximidad de Barcelona no ha ayudado a Badalona, que se ha diluido un poco en la periferia y tiene la identidad un tanto desdibujada. La gente de Barcelona no sale de la capital para ir a un sucedáneo de lo que tiene en casa. Hay que ser muy original.

-¿Cómo es la oferta cultural de Badalona?

-Hay iniciativas interesantes, pero se dispersan los esfuerzos. Sería mejor hacer algo con más relieve. Tal como están las cosas en el área metropolitana, hay que convertir Badalona en un referente de algo de calidad, un festival que acogía producidos de todo el mundo. Así, Sitges, un pueblecito de 20.000 habitantes, es conocido en todo el mundo debido al cine. Estas son las actividades que reactivan la economía y que pueden potenciar, por ejemplo, la rambla de Badalona.

-¿Y esta reactivación puede hacer renacer la identidad de la ciudad?

-El sentimiento de ciudadanía es clave para la cohesión social y para que la gente apueste por nuestra ciudad. Mire, la botella de Anís del Mono fascinó a los pintores cubistas y convirtió el nombre de Badalona en un referente para los críticos de arte. Cosas como ésta: hay que saber explotarlas. ●

PROYECTE: RESPECTEM LA DIFERENCIA. MILLOREM LA CONVIVENCIA ENTRE CULTURES

■ Aquellos emigrantes

■ Al leer "Cuando se expulsaban emigrantes" en "Vivir en Barcelona" del 2/VI/2002 he creído oportuno compartir con ustedes un suceso de la época.

Yo tenía 24 años y regresaba de unas vacaciones en Huesca. Subí al tren que venía de Galicia, un lento tren, y vi a una chica de mi edad que lloraba silenciosamente. La acompañaba una niña de seis años. Entre lágrimas y lágrimas me contó que iba a buscar a su marido que había viajado a Barcelona en busca de trabajo y que hacía tiempo que nada sabía de él.

Entrábamos en la ciudad y era noche cerrada. ¿Dónde lo iba a buscar en una ciudad tan grande? ¿Por dónde iba a empezar? No lo sabía. Llorando me enseñó un pliego de cartas anudadas con un cordel. Cartas devueltas. Con letra casi ilegible leí "Nava de Josa" y una nota del cartero: "No existe esta calle en Barcelona". Comprendí que yo no podía dejar a esa mujer así. ¿Y si la dirección era Navas de Tolosa? Me las llevé en un taxi, llamé al sereno y confirmó que en ese número había una señora que alquilaba habitaciones. Allí fuimos el taxista, el sereno y yo, seguidos de la mujer y su hija. Se abrió la puerta y sí, allí estaba. Se fundieron en un abrazo.

Nunca he olvidado esa historia... y han pasado ya unos cincuenta años.

MERCEDES COMAS

Barcelona

6-6-02

LA VANGUARDIA

■ Inmigrantes y sanidad

■ Resulta sorprendente que Carlos Gómez Ruiz (30/V/2002), hijo de inmigrantes "nacionales", apoye las posturas de la Plataforma per Catalunya. Considera que paga muchos impuestos y que, los que llama inmigrantes "ilegales", no deberían tener acceso a asistencia médica pública. Si tan bien vieran los inmigrantes la solución sería muy simple.

Carlos Gómez no tendría más que dejar de ganar su suculento sueldo (si no lo ganara, no tendría que pagar tantos impuestos) y marcharse a otro país, sin permiso de residencia, para disfrutar del cúmulo de ventajas que ello le comportaría. ¿Por qué no lo prueba? ¿Por qué está en contra de la asistencia sanitaria universal?

Aquí está muy mal visto que se muera alguien en la puerta de un hospital ¿esto no es Estados Unidos!

ANTONI FERNÁNDEZ

Barcelona

LA VANGUARDIA

3-6-02

Verdades como la copa de un pino

Claude Olivenstein explica en su libro "El yo paranoico" que la paranoia suele construirse en el silencio del otro antes que en su discurso. No sabemos nada del otro, y esta ignorancia resulta tan insoportable que necesitamos imaginarlo. A partir de las falsas premisas de su propia fantasía, el paranoico conseguirá construir un razonamiento que, a sus ojos, adquiere una lógica abrumadora. Lo real no es lo verdadero: lo real es lo que ocurre en su cabeza. ¿Alguien puede negarle lo que está "viendo"?

Cuando hace unas semanas estuve en Premià de Mar para hablar con los que se manifestaban en contra de la construcción de una mezquita en un solar que ha comprado la comunidad musulmana, aquella gente asustada veía en su cabeza una procesión de traficantes de droga y delincuentes desfilando por el pueblo en el caso de que allí se levantara un minarete. Casi nada sabían de la religión o cultura de los musulmanes que tanto les aterrizaraban, y lo poco que habían aprendido de ellos lo utilizaban pa-

ra humillarles, como era el gesto despreciativo de tirarles costillas de cerdo por encima del muro. ¿Hasta dónde habrían podido llegar?

Ayer, una manifestación convocada por Premià per la Convivència salió a la calle para mediar en este conflicto y buscar espacios democráticos, de diálogo, de conocimiento, que permitan rescatar a la paranoia de su imaginario.

No es el único pueblo de Cataluña donde la gente ha empezado a organizarse adelantándose a unos poderes públicos que todavía no tienen claro si les interesa más electoralmente el imaginario totalitario que la vida de todos los días en las calles de nuestros pueblos. No será fácil el encuentro con las distintas culturas de los emigrantes que llegan, pero la democracia tiene en la plaza, en el espacio público, su mejor foro para recibirles, discutir y conocerles. Las fantasías, ya estamos viendo qué tipo de paranoias delirantes provocan. Verdades como la copa de un pino... sobre nuestras cabezas.

BRU ROVIRA

LA VANGU

13-5-0

PROYECTO: RESPECTEM LA DIFERÈNCIA. MILLOREM LA CONVIVENCIA ENTRE CULTURES

Novísimos catalanes

Alumnos de un instituto público explican su experiencia como inmigrantes

LUIS BENVENUTY | SANTA COLOMA

Luz Ángela es una linda colombiana de doce años que reside en Santa Coloma desde hace pocos meses.

“Antes de venimos, a cincuenta personas de Buga, un pueblo cercano a Cali, donde yo crecí, las cogieron las guerrillas y las partieron por la mitad del cuerpo con una sierra eléctrica. Mi madre vino a Cataluña porque tenía aquí una hermana, y a mi madre le gustó esto y se quedó aquí. Y pensé que en Cataluña podíamos vivir mejor.” Quiere ser psicóloga.

Haisen Hower – “me llamaron así por el presidente americano que acabó con la guerra” –, compatriota y compañero de clase de Luz Ángela, quiere ser astronauta de mayor. “Mis padres perdieron su trabajo. Vendieron sus pertenencias para venir aquí en enero del 2000. Me quedé con mi abuela y mis

dos hermanos. Mi padre se iba a venir con nosotros en junio del 2000, pero tuvo un accidente de coche y murió. Mi madre tuvo que luchar solita para poderlos traer. Los que la conocían decían que había perdido la sonrisa. Pero el 28 de octubre del 2001, mi madre logró traernos. Ese fue su día más feliz desde la muerte de mi padre. Pero el que estaba aún más feliz era yo.”

Y Haili vino de China (quiere ocuparse del negocio familiar), Malika de Marruecos para convertirse en secretaria, Alex de Ecuador para ser economista... Vinieron hace pocos meses tras sus familias, quienes ya habían partido previamente de sus países tras una vida mejor. Sus historias no son muy diferentes de las de los abuelos y padres de muchos de sus compañeros de pupitre con nacionalidad española. “Mi padre guardaba ovejas en Sevilleja de la Jara –cuenta Laura, de primero de bachillerato– y mi madre tra-

bajaba en el campo, en Arnadelo. Era muy duro y se vinieron a Cataluña. La emigración se hace desde siempre y se seguirá haciendo porque la gente hace lo que sea para ganarse la vida.”

Sin embargo, Marcela, una boliviana de 15 años que quiere ser abogada, se queja de que “mucha gente me mira como un bicho raro, te remiran y te incomodan y te tienes que acostumar al recelo”. “Si –añade Jonathan, el hermano de 16 años de Haisen Hower, que quiere ser futbolista y arquitecto–, nos meten a todos en el mismo saco. Un día le dije a un vecino que estaba prohibido fumar en el ascensor y me gritó que los colombianos de arriba ponían la música muy alta, pero yo ni los conozco. Lo que pasa es que el mundo no es justo: hay ricos disfrutando de la vida con mucho dinero y niños que no pueden comer.”

“Nosotros hemos venido a trabajar. Si la

situación de mi país fuera otra, regresaría –tercia la marroquí Noura, que a sus 19 años lleva nueve en Santa Coloma y quiere dedicarse al comercio internacional–. Si un marroquí pega a un catalán, los demás marroquíes pagamos las consecuencias con insultos y desconfianzas. Es muy duro de aguantar. Hablo catalán y castellano y no quiero imponer mi cultura, sólo quiero que me dejen vivir la mía. Nosotros hacemos los trabajos que los catalanes no quieren y, además, traemos otras formas de ver la vida... y eso enriquece a la sociedad.”

Dicen que aquí la gente fuma mucho “hasta los niños”, pero que hay mucha gente solitaria muy bien organizada, “es fácil encontrar personas amigables”. Que todos viven unos encima de otros en edificios de cemento, “hay muy poco espacio”, pero los parques, los monumentos y las bibliotecas son

9-6-02

LA VANGUARDIA

PROJECTE: RESPECTEM LA DIFERÈNCIA. MILLOREM LA CONVIVÈNCIA ENTRE CULTURES

CONTINUACIÓ

muy agradables, "Cataluña es muy bonita". Por culpa del trabajo todos corren acelerados sin fijarse en nada, "mucho individualismo", pero hay empleo y posibilidades de salir adelante. "Y yo estoy dispuesta a trabajar mucho, integrarme y ayudar a Cataluña a progresar", asegura Marcela. Aunque, como el resto de sus compañeros de aventuras, eche de menos el clima de su pueblo, su jardín, la comida, los amigos del barrio, la abuelita...

Una quinceañera escribió una redacción de clase en árabe... "aquí no estoy contenta y si pudiera escoger me iría a Marruecos. Echo de menos a mi abuela, todas las cosas de Marruecos y todas mis amigas. Aquí aunque tenga amigas no estoy contenta. Al que haya leído esta carta suplico que no diga nada de lo que ha entendido o diga que no ha entendido nada", una alumna de tercero de ESO.

Acabar con las fronteras

"Hay que acabar con las fronteras", lo dice Siro, un estudiante de primero de bachillerato compañero de instituto de los que han hablado. Quizás lo dice porque sus padres y abuelos "tuvieron que emigrar del pueblo para escapar de la miseria". "Yo creo que catalanes somos todos los que queremos vivir en Cataluña. A la gente le gusta vivir en su casa, pero en muchos sitios hay hambre y guerra y sí, claro, antes de eliminar las fronteras habría que arreglar todo eso... Puestos a soñar, sueño que hasta apruebo el bachillerato."

"Yo creo que la inmigración habría que controlarla -salta Patricia, de 16 años-, pero para que la gente que venga no caiga en manos de las mafias ni se ahoguen en el Estrecho ni tengan que trabajar en sitios donde los exploten." Sus abuelos paternos son de Andalucía, los maternos de Galicia y ella, "¿yo? yo soy de Santa Coloma ¿cómo voy a estar en contra de la inmigración? Mira, en Bada-

lona hay un centro cultural manchego y yo voy allí a bailar jotas con la hermana del que metió el gol de Catalunya a Brasil el otro día en el campo del Barça. Y tengo amigos, hijos de andaluces, que son independentistas y sólo hablan catalán".

-¿Pero qué beneficios puede obtener Cataluña de los nuevos inmigrantes que están llegando?

"Pues trabajadores para los empleos que ya nadie quiere, otras culturas, otras formas de ver la vida... Mi mejor amiga es peruana y tienes que ver lo unidos que están en su casa. Los sudamericanos tienen un sentimiento de comunidad, de familia, muy fuerte, son muy fieles los unos a los otros. Nosotros, en cambio, somos de otra manera, pasamos más de los padres y preferimos ir con los amigos."

-Pero hay problemas culturales, de integración...

"Hay que buscar un punto intermedio -irrumpe otro adolescente-. En cosas co-

mo la poligamia ellos deberían adaptarse a nosotros... y nosotros no deberíamos ser intolerantes con cosas como las mezquitas porque la Constitución dice lo de la libertad de religión. El problema es que conocemos mejor a los de Estados Unidos que a nuestros vecinos. La culpa de todo la tienen las multinacionales y los medios de comunicación."

-¿Y no se perderán cosas como el idioma catalán?

Siro pide protagonismo: "Mis abuelos no saben hablar catalán. Mis padres lo entienden. Y yo lo aprendí en el colegio y cuando voy al pueblo me gusta hablar catalán para hacer rabiar a los viejos. Aquí los hijos de los inmigrantes aprenden catalán en seguida en la escuela. Lo que sí haría falta son más escuelas para adultos. A los mayores les cuesta más". Y Jonathan añade que "es bueno que cada país tenga sus cosas. A mí me gusta aprender idiomas". El futuro ha hablado.●

■ LOS PROFESORES

"La integración no depende del origen"

Todos los protagonistas de este reportaje son estudiantes del instituto de enseñanza secundaria Puig Castellar, de Santa Coloma de Gramenet. De sus 800 alumnos, una treintena son extracomunitarios, la mayoría llegados en los dos últimos años, una proporción similar a la del resto de los centros de la ciudad. "Esto nos ha obligado a muchos profesores a reciclarlos -dice el coordinador pedagógico del instituto, Francisco Gallardo- para aprender a enseñar catalán y castellano a niños extranjeros." Sin embargo, prosigue Gallardo, los "nouvinguts" son unos alumnos muy respetuosos que procuran pasar inadvertidos. "A

medida que pasa el tiempo se confunden con los catalanes, les gustan las mismas cosas y la integración en clase depende más de la personalidad del niño que de su origen." La presencia de inmigrantes trae ventajas en las aulas: "Facilitan la convivencia, que los alumnos de aquí comprendan la diversidad cultural y lingüística, sean más tolerantes". Además, vienen con sus propias habilidades: "Los chinos son buenos en matemáticas, los árabes en educación física y dibujo... y tenemos un ruso que lleva aquí apenas un mes y es bueno en todo, a pesar de que aún no entiende ni catalán ni castellano"

PROJECTE: RESPECTEM LA DIFERÈNCIA. MILLOREM LA CONVIVÈNCIA ENTRE CULTURES

■ Miedo al de “fuera”

■ Soy de un municipio que creció gracias a la inmigración hace unos 30 años. Por aquella época, los “peligrosos”, los que alteraban el orden y delinquían siempre eran los de fuera, los que “hablaban castellano” venidos de Andalucía, Extremadura, Castilla, Murcia...

A mis 26 años he tenido que soportar el ser “charnega” ante todos esos que se han creído superiores por sus antecedentes catalanes “puros”. Los años han demostrado que la convivencia y el respeto son posibles siempre que se defiendan la igualdad de todos como ciudadanos, se respeten los derechos y se fomente la inserción social.

Ahora la inseguridad no habla castellano ni catalán. Lo más grave es que, incluso desde la Generalitat, nos dicen que sobran inmigrantes en Cataluña. Sólo pido a todos

que nos acordemos del pasado y no caigamos siempre en los mismos errores. Recordemos que los inmigrantes son personas que sufren situaciones muy difíciles en sus países de origen. Por favor, seamos tolerantes.

M. DEL MAR BAYONA
Badia del Vallès

29-5-02

LA VANGUARDIA

Inmigración e inseguridad

■ El 77% de los españoles cree que hay alguna relación entre la inmigración y la inseguridad ciudadana, según una encuesta elaborada por el instituto Gallup el mes pasado. Frente a un 22% de los encuestados que consideraba que la inmigración no influía nada en la inseguridad, un 43% decía que influía algo; otro 22%, bastante, y un 12%, mucho. Eran las personas con menor nivel educativo las más propensas a pensar que había relación entre ambos fenómenos. Por comunidades autónomas, es en Madrid y Cataluña donde más se percibe que la inmigración conlleva delincuencia (51%). La orientación política también marca diferencias: un 41% de los votantes del PP cree que la inmigración influye bastante o mucho en la inseguridad, mientras que ese porcentaje baja al 30% en los del PSOE.

29-5-02

LA VANGUARDIA

PROYECTO: RESPECTEM LA DIFERENCIA.MILLOREM LA CONVIVENCIA ENTRE CULTURES

Partidos políticos y RTVE se interesan por el tratamiento informativo de la inmigración

ALICIA RODRÍGUEZ DE PAZ
Madrid

El fenómeno de la inmigración aparece con frecuencia en los medios de comunicación, aunque, en general, tratado desde un enfoque muy concreto. Y esta presencia ha acabado vinculando la inmigración a la casilla de "problemático", al sobresalir sus aspectos negativos. En televisión, casi seis de cada diez noticias sobre inmigración hablan del control de fronteras (pateras, polizones, repatriaciones) y sucesos (mafias, xenofobia), según el último "Informe sobre inmigración y racismo. Análisis de los medios de comunicación en España", que elabora la Fundación Cipte para el Imserse.

En el 2001, las cadenas estatales y Telemadrid dedicaron a informar sobre los inmigrantes más de 150 horas, en un total de 4.500 noticias. Tan sólo el 20% de las informaciones se refería a la integración de dicho colectivo, al tiempo que las cuestiones relacionadas con las administraciones públicas, la Unión Europea y el resto del mundo ocupan, respectivamente, el 19,2% y el 8,1% del total.

Tanto los partidos como la televisión estatal pública han mostrado recientemente su preocupación por el tratamiento informativo de la inmigración. El consejo de administración del ente ha decidido redactar un código que regule este tratamiento y en el trabajan desde hace un par de meses Anna Ballebó y Gerardo Conde. El primer borrador podría estar listo en junio.

Este interés también ha llegado al Congreso. El PP ha presentado una iniciativa parlamentaria para que RTVE "refuerce" una atención "más positiva e integradora en materia de inmigración". "Se presta de-

masiada atención a los sucesos y poca a las relaciones normalizadas entre inmigrantes y nacionales, que son las más comunes", asegura el diputado Alejandro Ballester. Mientras, en la última comisión de control de RTVE, la socialista Mercedes Gallizo recriminó a la dirección del ente la escasa difusión que hace del maltrato a inmigrantes (en especial, a los que están recluidos en Fuerteventura), mientras una niña con muchachos extranjeros, "una simple pelea de patio de colegio", fue portada de un informativo de

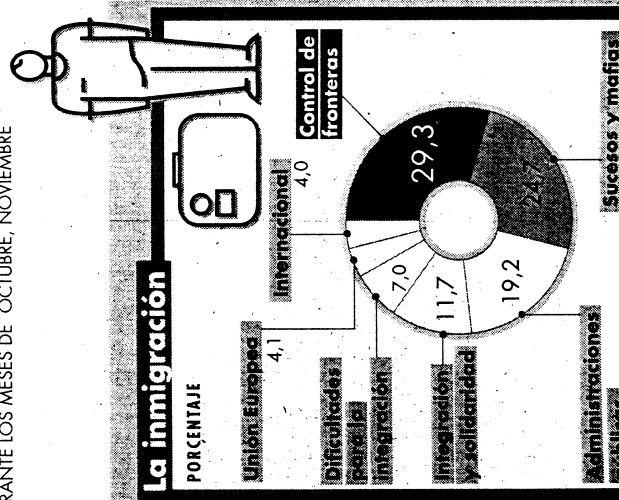
En los informativos, casi seis de cada diez noticias sobre inmigración reflejan situaciones conflictivas y sucesos

Canal	NÚMERO DE NOTICIAS	DURACIÓN EN HORAS
TV1	992	35,5
2	418	15,0
5	1.043	36,0
Antena 3	739	21,0
El Trece	1.031	36,5
Vía Digital Canal Satélite Digital	246	7,5
TOTAL	4.469	150.40'

DE NOTICIAS EN PRIME TIME: 1.008 (23%)

La inmigración y el racismo tratados en televisión

NÚMERO DE INFORMACIONES POR CADENA EMITIDAS DURANTE LOS MESES DE OCTUBRE, NOVIEMBRE Y DICIEMBRE DEL 2001

pateras Algo más que mafias

PROJECTE: LES TRIBUS URBANES (MICROCULTURES)

■ Por qué “okupamos”

■ La “okupación” plantea un conflicto de raíz y eso cuesta de digerir. Pero se trata de una propuesta con sentido común en estos tiempos de casas vacías o de precios estratosféricos. Sin embargo, ¿cómo podemos desarrollar proyectos estables en los centros sociales “okupados” cuando la media es de un desalojo por semana?

Aun así, insistimos porque es casi una cuestión de higiene pública que alguien lleve la contraria al sistema. Otro mundo es posible, y si esto suena anacrónico, como de Víctor Jara, en realidad resulta mucho más arcaico que el poder siga intacto en manos de constructores, banqueros y multinacionales.

¿Por qué la gente del barrio no puede autogestionar espacios públicos, que en el caso de Can Masdeu proviene de una donación? ¿Por qué los espacios sólo se pueden gestionar desde el Estado o desde el mercado? ¿No será que nos encontramos ante intereses inconfesables? Poderoso caballero...

PERE MANEL
Okupa de Can Masdeu
Barcelona

13-5-02

LA VANGUARDIA

Al mismo tiempo que conseguían frenar su desalojo con la resistencia pasiva, los okupas de Can Masdeu han contribuido a alejar este movimiento antisistema del tópico que a menudo lo relaciona con actitudes violentas. Pero los geos pueden llegar en cualquier momento.

LA VANGUARDIA 12-5-02

Texto **David Dusster** Fotos **Kim Manresa**

Alirio, un estudiante salvadoreño de cabeza afeitada, intenta reparar la conducción de agua de la masía Can Masdeu. Lluve desde hace días y, además, Alirio ha descubierto el frío en Barcelona, pero en este recinto "okupado" no queda más remedio que ducharse al aire libre. La tubería, en realidad, se trata de una serie de mangueras entrelazadas y, como otras instalaciones -puertas reventadas, daños en el tejado...-, había que repararla después de tres días de asedio policial que acabaron con la decisión del juez de suspender la orden de desalojo. "Es difícil recuperar la normalidad cuando sabes que te pueden echar en cualquier momento", subraya Alirio.

La resistencia pasiva organizada en Can Masdeu ha representado un triunfo insólito, aunque todavía no es una victoria definitiva. El hospital de Sant Pau, el propietario que ya ha vendido la finca que llevaba medio siglo abandonada, ha exigido esta semana al juez que, si hace falta, envíe a las fuerzas especiales de la policía. "Los geos pueden aparecer en cualquier momento", es la comidilla en el patio de la casa.

"Los okupas siempre pierden y haber logrado esta victoria de forma pacífica ha sido increíble", explica Alirio, que está haziendo de la violencia en su país. "Fue la primera vez que noté esa fuerza que te da saber que estás luchando por algo y no contra algo", añade Kissani, una alemana de trenzas africanas, que se pasó sesenta horas colgada en la fachada para "defender una casa que no queremos que sea objeto de especulación". "En mi país eso habría acabado a tiros", apostilla la argentina Magui. Pero las sillas siguen ancladas a la pared, por si acaso.

Constructivos

El destino parece escrito, pero la defensa de Can Masdeu ha sacado de la marginalidad mediática al movimiento okupa, habitualmente silenciado por la ilegalidad intrínseca de su propuesta. El rechazo de la violencia y la actitud de estar dispuestos a abandonar la masía si ésta era destinada a uso social han hecho que la opinión pública intuya que hay algún postulado constructivo detrás de la tópica imagen destructiva de un grupo de jóvenes greñosos, desmadrados y perezosos.

"Lo que más nos ha irritado siempre ha sido la simplificación del movimiento okupa. Cuando entramos en esta casa el pasado diciembre, hi-

cimos una campaña para explicar que se trataba de recuperar un espacio verde, de abrirlo a la gente, de crear un centro social de actividades para Nou Barris..., pero la prensa no nos hizo caso", resume Joan mientras ralla trocitos de yuca para el postre de la cena, una tarea que se distribuye por turnos.

Una de las señas de identidad de la casa es el reciclado en su sentido más amplio. Se va a buscar comida a la hora en que los supermercados y puestos del mercado van a cerrar y van a tirar a la basura la mercancía que sobra o que no se va a vender. Los desechos se clasifican y se depositan en los contenedores adecuados o, si son orgánicos, sirven para hacer compost -abono natural-, que se utiliza para los huertos rehabilitados en el exterior de la masía. En Can Masdeu son vegetarianos y están en contra de la cultura del derroche, del consumismo y del abuso energético y tecnológico. "Aquí no hay normas, sino responsabilidades y todo se decide por asambleas; en realidad somos más autogestionarios que okupas", define Joan, que durante la actual crisis ha actuado de portavoz.

Alvaro, de 23 años, natural de Vallecas (Madrid), y que en el último año ha hecho de okupa en Holanda y en Barcelona, lamenta que muchas veces "se presenta sólo la imagen del último día, de cuando va la poli a desalojar a los okupas y éstos se defienden tirando piedras". "Mi trabajo consiste en no gastar", dice Alvaro, quien asegura que vive con menos de 100 euros al mes. La mayoría de sus gastos provienen del teléfono móvil, que se ha convertido en un apéndice del atuendo okupa: "Tomo alguna cerveza, a veces pago el transporte público y me gusta ir al cine de tanto en tanto".

No paga alquiler pero vive en un tugurio ruinoso y desordenado, que se va adecentando poco a poco, duerme sobre un colchón en una habitación sin muebles y pasa el rato en un salón comunitario sin televisor ni otras comodidades o lujos: "Es otro concepto de las necesidades básicas".

Tras estudiar Económicas, Alvaro quiere luchar contra los principios del liberalismo, al que achaca buena parte de los males de la actual sociedad. "No es que no crea en el derecho a la propiedad privada, pero no creo que esté por encima del derecho a la vivienda o del derecho de uso", afirma Alvaro. "Pero -aclara- hay muchos okupas que piensan distinto, incluso no me atre-

vería a decir que hay un ideario okupa más allá de tener en común la voluntad de luchar contra el sistema y buscar soluciones.”

Los “okupantes” de Can Masdeu destacan que lo hacen por necesidad, porque no podrían permitirse pagar un alquiler (“el precio de la vivienda en España ha aumentado en los últimos veinte años ocho veces más que en el resto de los países industrializados”), pero da la impresión de que, para muchos, el aprieto económico no es tan imperativo como la ilusión por una experiencia de lucha urbana, una vida alternativa en la que el aspecto externo de las cosas apenas importa.

“Simplemente no quería entrar en la rueda de trabajar ocho horas, consumir y todo lo demás; para mí

Sarah, que ha traído su perro “Luna” de Estados Unidos, siembra lechuguitas en tiestos para trasplantarlas a los huertos de la casa cuando llegue el momento

la revolución consiste en poder disponer más libremente de nuestro propio tiempo y ser menos materialistas”, razona Arnau mientras prepara una exposición de las fotos que realizó el año pasado en México durante la marcha zapatista.

Solidarios, ecologistas, localistas o anarcos. La prioridad depende de cada individuo. “Un mundo donde quepan muchos mundos”, se lee en un vaso de la cocina, firmado por el EZLN, la tropa indígena del subcomandante Marcos. Una visita a Can Masdeu, donde muchos okupas son extranjeros, ayuda a comprender la génesis y el auge del movimiento antiglobalización, que se ha ido tejiendo a partir de iniciativas locales que intercambian experiencias y se comunican por e-mail.

El resplandor de Barcelona basta para evitar la oscuridad de la noche en Can Masdeu. Por la mañana, se hace perceptible el fragor de la ciudad. La antigua leprosería está ubicada en plena montaña, pero con la ciudad a tiro de piedra. Desde sus ventanales se observan las torres de la Vila Olímpica, reales y en pie en la lejanía, y no las masacradas por Copito de Nieve en un cartel con el que uno se puede tropezar por la casa y que sirvió para convocar una manifestación contra la cumbre europea de Barcelona.

Can Masdeu ha sido una experiencia okupa distinta y con un eco particular gracias, en buena medida, a su emplazamiento. “Es una experiencia ‘rur-urbana’ que no es posible en locales del centro de la ciudad”, dice Joan. Además de recuperar los huertos, los okupas han eliminado las zanjas protectoras, han limpiado la maleza, han construido bancos para que sea un parque natural abierto y han restaurado la fuente y la piscina del recinto con agua de un manantial cercano.

José, Joaquín y Adolfo son tres jubilados que cada día se acercan a Can Masdeu para reposar en la fuente. “Desde que llegaron no han hecho más que trabajar. Ahora esto es un lugar bonito”, comenta uno. Los tres jubilados también asistieron a la operación policial. “Parecía una guerra, más de cincuenta agentes, demasiado”, cuentan. E insisten: “¿Por qué no hacían aquí una residencia para ancianos o un hospital en lugar de tenerlo abandonado durante cuarenta años?”

La utopía okupa de Can Masdeu ha logrado interesar a sus vecinos y ésa es la fuerza que desean movilizar si vienen los geos. Si no, empezarán de nuevo, en otra parte. ●

En Can Masdeu son vegetarianos y están en contra de la cultura del derroche, del consumismo y del abuso energético

Da la impresión de que para muchos el aprieto económico no es tan imperativo como la ilusión por una vida alternativa

La utopía okupa de Can Masdeu ha logrado interesar a sus vecinos y ésa es la fuerza que desean movilizar